

શ્રી કૃદિ-નેમિ-અમૃત-સ ધમાત્રા-૩ થા-૪૨

હિત-ચિંતન.

— લેખક —

શાસ્ત્રસમૃદ્ધ-ધરિયકાચરિત્-સર્વત્રજ્ઞપત્ર ૧-તપાગ-અધિપતિ
જમગુરુ-જ્ઞાપાદાચાર્ય મદારાજ થી વિજયનેમિસૂરી
ધરણ મદારાજશ્રીના પાસકાર સામ્રવિચાર-વિરલ-
પ્રભુપાણિ-જ્ઞાપાદાચાર્ય મદારાજ થી વિજયઅમૃતસૂરી
ધરણ મદારાજના વિનેયરત્ન ચિત્રવિધાન-વગર-૫ ન્યાસ
પ્રવર થી પુણ્યવિજયલ ગણિવર્ષ મદારાજના હિપ્પ

૫ ન્યાસ ધુરન્ધરવિજયલ ગણી

— મૂલ્ય —

૧-૫૦ નાના પૈસા

- પ્રકાશક -

શ્રી જૈન સાહિત્ય વર્ધક મંડળ

રોડ સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ

અમદાવાદ

- પ્રાપ્તિસ્થાન -

શ્રી અમૃતસૂરીશ્વરજી જૈન જ્ઞાન મંદિર

જૈનતનગર, બોરીવલી (પૂર્વ)

મુળ્ય ૧ રૂ.

- મુદ્રક -

બાણુલાલ મગનલાલ મહેતા

અવિના પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ

સંઘેડીયા બજાર, જ્ઞાનનગર

કે અમરજીવ ગ્રંથાલય

૧૯૫૪

સહાયક

આ પુસ્તક એ માણેકચંદ ચંદ્રભુજ શાહ (મૂળી
વાળા)ના સ્મરણાર્થે (મિયોડર્યે) તેમના મૃત્યુ
કેા જાણીતાત માણેકલાલ શાહે M B B S
પ્રકાશિત કરાવ્યું છે અને તેમનો અતુ
મોદના કરીએ હીએ

પ્રકાશક

* નિવેદન *

સવત ૨૦૧૦ના મુગધ, શ્રી નમિતાચંદ્ર જૈન ઉપાધ્યયના આત્મ
 'મૌમિ પ્રસંગે પાટીયા ઉપર લખવા માટે લખાયેલા લખાણોનો આ મગધ
 છે ગીતધરયાન ફુલેશંકર સાહ ચિત્ર માથે આ લખાણો પાટીયા
 ઉપર લખતા અને વાચકો રસપૂર્વક વાચતા મેવાક જાનુક
 આત્માઓ તેનો ઉતારો પણ કરી લેતા. એ સર્વ ઉતારી પુસ્તકરૂપે
 આ લખાણ પ્રગટ થયું હોય તે અનેકને દિલપ્રેરક અને એ નિર્વિ-
 વાદ હતું છતાં 'એમાસિ બહુ વિધાનિ' એ વચનની પ્રતીતિ કરાવતું
 ન હોય તેમ બહુ વિધોભાષી પ્રસાદ થઇને આ બહાર આવેલ છે

અનેક રસથી ભરેલું, દૃઢી અને કથા-ને-વાતોના સમન્વય
 સમૃદ્ધ, સહેવાઈ સમગ્ર એવું આ પુસ્તક વાચક વર્ગ દાઘમા સીધા
 પછી આગળને આગળ વાચવા માટે ઉત્સુક બનશે અને જીવનમાં
 આણેવતો અરો પણ તેમાં કહેલા વિચારોને વણી એવી ઇચ્છા વધુ
 પાતી નથી

લેખક

૨૫-૧-૧૯૬૧

॥ ॐ ह्रीं अर्हं नमः ॥

હિતચિન્તન

૦ અને ૧ વચ્ચેનું અંતર

શૂન્ય એટલે મીઠું અને એક વચ્ચે અંતર ઓછામાં ઓછું અત્યંત મૂર્તિનું છે અને વધારેમાં વધારે અત્યંત કાળનું છે. શૂન્યને પરવશ પડેલો આત્મા મનારમાંથી ફરી શકતો નથી અને એકના પ્રભાવે આત્મા શાશ્વત સુખનો સોજતા બને છે.

૦-શૂન્ય એ મિથ્યાત્વ છે

૧-એક એ સમસ્તત્વ છે

મિથ્યાત્વ શૂન્યસદૃશ, સમ્યક્ષમેકમહમ્યકમ્ ।
વ્યવોદતર દ્વાત્વા, સમ્યક્ વાપયા શિષ્ય ટુમુ ॥ ૧ ॥

ॐ

(૧) હું ? કા વ. ૬ તા. ૨૬-૧૧-૫૩

વાતવાતમા દરેક જન કહે છે કે હું આવો છું ને તેવો છું મેં આમ કર્યું અને તેમ કર્યું મારું આ છે અને તે છે મારી શક્તિ, મારી આવડત, મારી સમજ કોઈ જુદા પ્રકારની જ છે-પણ-આ હું એ છે કોણ ?

હું એ આત્મા છે ? હું એ મન છે ? કે હું એ શરીર છે ? હું જોલનાર દરેક જો હું એ કોણ છે ? અને ને ખરેખર કેવો છે ? એટલું જો વિચારે અને તેનું સાચું સ્વરૂપ સમજી લે તો જ્યાં હું નથી ત્યાં વારંવાર હું ને ખેંચવામા આવે છે તે છૂટી જાય અને એ છૂટી જાય એટલે હું એ જે સાચો હું છે તે પણ બધનમાંથી છૂટી જાય અર્થાત્ આત્મા મુક્ત બને

હું ને જોળખો અને તેના ખરા સ્વરૂપને મેળવો

अहं कदा च भोक्ताऽहं, मनुते जडचेतन ।

जानीयात्त्वेन स्वतन्त्रेऽयं, मुच्येत खलु बन्धनात् ॥ ૧ ॥

■

(૨) હા અને-ના- કા વ ૭ તા. ૨૭-૧૧-૫૩
તે સ્થાનકેર કરો

૧ મારી મુખશબ્દમા સૂવા માટે અને સંધ્યામા સૂવા માટે પૂછવામા આવે તો મન કયા 'હા' પાડે છે ને કયા 'ના' પાડે છે

૨ મનગમતા લોજન એક બાબુ છે અને બીજી તરફ લૂકબુ ખાવાનું છે 'હા અને ના' કયા રહે છે ?

૩ બગીચાની મુગધ લેવાના સયોગો બખતે જ એક ગુણીયત્વની સેવા કરવાની છે સેવામાં તેની અશુભિ આદિ પણ સાફ કરવાના છે 'હા અને ના'ની પસંદગી શેમાં જાય છે ?

૪ સુદર રૂપદર્શન એક બાબુ છે ને બીજી બાબુ બન્ય હતા રૂપવિહોલુ દર્શન છે હા અને ના'ની સ્થિતતા કયા છે ?

૫ મગીત સામળવા અને ઉપદેશ શ્રવણ કરવાનો શ્રમય એક સાથે છે હા અને ના' કોનો પક્ષ પાત કરે છે ?

મનને જરી પણ દબાણ કર્યા વગર આ હા અને ના માટે પૂછવું અને કયા હા ' હોવી જોઈએ અને કયા ' ના હોવી જોઈએ એ પોતે વિચારવું જો તેના સ્થાનોની અદલામદથી કરવા જેવું લાગે તો હાજનો પણ વિલગ કર્યા વગર સ્થાનફેર કરી નાખવો

પરિણામ શું આવશે તે તો અનુભવે સમજાશે

'હા ને ના'નો સ્થાનફેર કરેા અને તેના સારા અનુભવો પ્રાપ્ત કરેા

इन्द्रियाणां मुख्याङ्गीरं मुखी दुःखी च दुःखत ।

तथैवात्मसुखाच्चेत् म्यान् प्राप्नुयाच्छ भवत सुखम् ॥ ૨ ॥

(૩) જરા થોભો . કા વ હ તા ૨૯-૧૧-૫૩

જો મુમાશીર ! જો ભાઈ ! જો મારા સાથીદાર ! જરા થોભ જરા ઊભો રહે, જરા પાપુ વાળીને તો જો

તુ આમ કયા દોડયે જાય છે ? તારે જવાનો આ રસ્તો નથી તુ મારાં ભૂલી ગયો છે આ ઊંધે રન્ને આટલા ઉતાવળે શા માટે દોડી રહ્યો છે ? જરા ધીરે પડ હ તારી

પાસે આવુ છું તને માર્ગે ઉપર લઈ જવા હું તારી પાછળ
આગ્યે છું, પણ તું હોડી રહ્યો છે હું તને મળુ એટલે
તો પીર પડ

શુ થાય ! દિશાબૂલેલો આ આત્મા જીધે માર્ગે ચડી
ગયો છે ને અટકતો નથી

X

X

X

તમારા સાથીદાર-તમને સાથે રાહ બતાવનાર-તમને
મળે એટલે વખત તમને જે માર્ગે જાગળ વધી રહ્યા છે
ત્યાં અટકી જાય

હ મેશા યોદુ અટકતા-યોજતા મીજો

મો ! પ્રગસિન્ ! હ્મણ તિષ્ઠ, વિમાર્ગે ગતવાનસિ ।

વન્ધ્યાન ક્ષિનમાન્નિત્ય, નિશ્ચેય પથમાદ્ય ॥ ૩ ॥

III

(૪) એમા તારુ શુ છે ? કા. વ ૧૧ તા ૨-૧૨-૫૩

શરીર, ધન દોષત, કુટુંબ, મિત્ર પરિવાર અને
દેખાતુ ચૂ એમા તારુ શુ છે ? તેનો કોઈ પણ વખત
વિચાર કર્યો છે ? જો વિચાર કર્યો હોય તો કહે કે-તેમા
નિર્ણય શો આગ્યો ?

જો નિર્ણય કર્યો હોય કે ઉપર ગણાવેલ સર્વ મારુ છે-
તો તે નિર્ણય-તે વિચાર સાથે નથી એમ ચોક્કસ સમજીને
તારુ તે જ કહેવાય કે જે તારાથી જુદુ ન રહી શકે,
તારાથી જુદુ રહે છે-તે તારુ નથી

તારું જે છે એ જુદુ જ છે તે તારી પાસે જ છે પણ
હજી તે તને સમજાયુ નથી એટલે જે તારુ નથી તેની
પાછળ તું રાતદિવસ બેચા વગર ભટક્યા કરે છે તેમાથી

કાઈ મળે ત્યારે રાજી થાય છે અને જાય છે ત્યારે દુઃખી થાય છે તને તારુ મુ છે એ ખરેખર સમજાઈ જશે, પછી તને તેનું દુઃખ નહિ થાય

તે તારુ છે તેને ઓળખ અને તેને મેળવવા પ્રયત્ન કર

દેહાદિ દૃશ્યમે વાજ, પૌદ્ગલં તત્ર કિં તય ? ।

શ્વદીય તર પામ્યેઽસ્તિ, પ્રાપ્તુ તદ્ યનમાચર ॥ ૪ ॥

(૫) ક્ષત એક વાર કા વ, ૧૨ તા ૩-૧૨-૫૩

કપડા મેલા થયા હોય, પરસેવાવાળા થયા હોય તો કાઢી નાખો છે રાજ ને રાજ બદલાવો છે દિવસમા એ વખત-ત્રણ વખત પણ બદલાવો છે ખરું ને ?

શરીરને મેલ ચડ્યો હોય તો સ્નાન કરો છે ? સવાર સાજ સ્નાન કરવામા કટાળતા નથી-રાજી ચાર છે બિનાળો હોય ને તાપ લાગતો હોય તો ત્રણ-ચાર વખત પણ નાઢી નાખો ખરું ને ?

ધરને સાફ કરો ડા, સાફ રાખો છે તમારી આંખુ બાંજુ કચરો હોય તે તમને ગમતો નથી ખરું ને ?

પણ

મનમા અને આત્મામા કચરો છે કે નહિ ? તે મેલા છે કે નહિ ? તેને નવરાવવાની જરૂર છે કે નહિ ? તે સાફ કરવા છે કે નહિ ? એનો કોઈ વખત વિચાર કર્યો છે કે નહિ ? એનો કોઈ વખત વિચાર કર્યો ?

જો તમને લાગે કે એ સાફ-ચોખ્ખા કરવા જેવા છે તો વધુ વખત નહિ ક્રપ્તા એક વાર તેને સાફ કરો-તેનો મેલ ઉતારો પણ એક વાર ખરાબર મેલ ઉતારજો એમા

ઉતાવળ ન કરતા તમારી પામે તેઓ એક જ વાર-ફક્ત એક વાર મેલ ફર કરવાનું માગે છે

એક વાર પૂરા ચોકખા કરો, પછી તેઓ કઢી નહિ કહે તમે હવે ફરી અમને સાફ કરવા મહેનત રૂંચો

ફક્ત એક વાર પ્રયત્ન કરો

गेह देह च वासांसि, निर्मज्जीविते मुहुः ।

सहदेव मन सम्यग्, जीव च निर्मलीकृत ॥ ५ ॥

III

(૬) તમે માથુ શિંગડામા ભરાવ્યું છે ? ૫-૧૨-૫૩

‘ઓ ભટ્ટજી ! આ શું કર્યું ? જરી વિચાર તો કરવો હતો ?’ વાત એમ બની હતી કે-એ ભટ્ટજી-ગોર હાથમા પચીયું લઈને નદીએ નહાવા જાય ત્યાંથી પાછા ફરે ત્યારે એક બળદ તેમને રોજ સામે મળે બળદના બે શિંગડા માથે એવા વળીને અરસપરસ જોડાઈ ગયેલા કે વચમા જોળ ગાળો ધણેજ સુદર દેખાય ભટ્ટજી એ ગાળાને જોયા ફરે ને વિચારે ચઠે એમને વિચાર આવે કે આ ગાળામા આ માથુ આવી શકે કે નહિ આવો વિચાર કરતા કરતા ભહિના વીતી ગયા છેવટે ભટ્ટજીએ માથુ ઊંચું કરીને શિંગડામા ભરાવ્યું બળદ ભડક્યો ને ભાઓ-લોકો જોગા ધઈ ગયા ને ભટ્ટજીને કહેવા લાગ્યા કે જરી વિચાર તો કરવો હતો ભટ્ટજી શું કહે ? !

x

x

x

તમે તમારું માથુ કોઈ બે શિંગડા વચ્ચે નથી ભરાવ્યું ને ? વિચાર કરીને ભરાવ્યું છે કે એમ ને એમ ન ભરાવ્યું હોય તો ભરાવવાનો વિચાર થાય છે ને કે ભરાવી જોઈએ

૩૪-મનહતા સત દેવ-૩૫થી ચિત્તશામા માનુ જરાવીને
તમે બીજાને હમો ઊંડા માટે ? તમારા માથાને બદા
કાલના વિષય થાય નો પલ્લ પડે છે

વર્ધનુભવ શુદ્ધી ક્રો રાગરોગો મુ વર્તુલો ।

તત્કાલ સત્ત્વ સ્વરૂપ, દિ દગમિ સ્વરૂપ' ૩૬૪

III

(૩) દેતા નદિ. લેતા ગિખો ના. ૫-૧૦-૫૩

એ વાતુ તમે લીધને છુટથી આપો ઊંડા લીધને જાર
ન દોષ તો પલ્લ આપો ઊંડા લાભ ન પડે તો પલ્લ આપો
ઊંડા તમે આપના આપના નથી કદા તમા નથી તમારી પાને
એ વાતુની છુટ પલ્લ પડી છે, પલ્લ દેવેક વચન તમારું
વદનકમળ કરમાવ છે એમ સાચી બને તે એ મુખજનુ
નથી તમને જે વાતુ લીધને દેવી સારી દામે ॥ તેમ
વાતુ બીજો તમને આપે છે ત્યારે તમે કેમ શાસ્ત્ર મના નથી ?

એ વાતુ નાન ઇન્દ્રિયામલુ

દેવા કૃતાં લેતા આવડે નો ખરખર બગદારો બાહ્ય
શુધ્ધી બધ ને હ મનો પાર ન રહે

ચિન્મામલુ દેતા નદિ પાત્ર લેતા ગિખો

વાતુને વા દિગા નિહા ફીવેને સ્ત્રીવતી વધા ।

તત્કાલ મા વાતુનાંદુ, વૃત્તને વ્યાનુ મુલ તથા ૩૬૫

III

(૮) નશનો વ્યાપાર મા. શ. ના ૧૧-૧૦-૫૩

જાર મહિનામા આ એક જ દિવસ આવે ઇન્દ્રિયા દિવસે
જે વેપાર મહ શહે છે, જે વેપાર બીજો દિવસે કરવામાં

નથી આવતો કમાણી કરવાના આ દિવસને ખાસ યાદ રાખજો ને લાભ લેવાનું ચૂકતા નહિ

- ૧ ચોવિહારો ઉપવાસ
- ૨ આઠ પહોરનો પોસહ
- ૩ શક્ય તેટલું મૌન
- ૪ ૧૫૦ નવકારવાળી
- ૫ દેવવદન

આવશ્યક કરણી સાથે ઉપરના પાંચની આરાધના માટે માગશર શુદ્ધિ ૧૧ નો દિવસ ઘણો જ ઉત્તમ છે તેનું કૃણ ધણુ છે તે દિવસે ૬૦ તીર્થ કરોના ૧૫૦ કલ્યાણક થયા છે બાવીશમા શ્રી નેમિનાથ પ્રભુએ આ દિવસની આરાધના શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવને બતાવી હતાં શ્રી કૃષ્ણ એકાદશીને વિધિપૂર્વક આરાધતા હતા

સુવ્રત શેઠનું સૌભાગ્ય એકાદશીની આરાધનાને આભારી હતું

વર્ષમા આવતા આ એક દિવસને ભૂલમા જવા દેતા નહિ નિર્વિવાદ પર લામ, લઘુમાત્મન્ ! ચરીચરસિ ।
સેવ્યતાં યત્નતો મૌશી-મેઘાવર્ગો મુક્તે મુતામ્ ॥૮॥

❧

(૯) મૌન મા શુ ૬ તા ૧૨-૧૨-૫૩

ગોલવાની શક્તિ આ જીવને મળવી દુર્લભ છે અનંત કાળના પરિભ્રમણ પછી જીવ બેઈન્દ્રિયમા આવે છે ત્યારથી તેને જીભ મળે છે, મળેલી એ જીભ સ્પષ્ટ ગોલી શકતી નથી તિર્થ ચંજતિમા, પચેન્દ્રિય યાય ત્યાં મુખી જીવની એ સ્થિતિ

રહે છે' મનુષ્ય ગતિમા પશુ જીવના દાણેને પગ્વશ 'પડેલા
જોડો જોડી શકતા નથી જીવ મળવી દુર્લભ છે અને જો મળ્યા
પછી સ્પષ્ટ જોલવાની શક્તિ પશુ, જો મળ્યા પછી પશુ જીવના
ઉપર કાબૂ ન રાખેવમા આવે તો મળ્યું નકામું થઈ જાય છે
જો/વું જ નહિ જેરલામ-દુ ખ આપનાર થાય છે જીવ
જીવાડનાર છે જોડલી જ મારનાર છે, જીવની લગામ છટી
રાખનારાજો, પાલકગરના, છે, - તેના ઉપર, કાબૂ, રોખનાર
વિરલા છે જીવના ઉપર કાબૂ મેળવવાનો સચોટ ઉપાય
'મૌન', છે અને જો 'મૌન', શિખવાનો દિવસ માગશય
ગુહિ એકાદશીનો છે 'મૌન' એક દશીના આરાધકને જીવને
લઈને આવી પડતા કષ્ટો સહન કરવા પાતા નથી

આરાધન કરીને અનુભવ લ્યો . . .

‘एकद्रिवादिवु’ चिर विफल विनीत,
मौन धृत परमरपाय्य बचोऽनुकृपाम् ।

‘[શિલા] બચોવિલસન, રમનારશેન
કુર્ચપ્રાવાન્સસિ મથ ચરતનુ મૌનમ્ ॥૧૭

(૧૦) ક્રોધ આવે ત્યારે શું કરવું ? તા ૧૨-૧૨-૫૩

ક્રોધ આવે ત્યારે-પોતે નિર્દોષ નથી એમ વિચારવું

ક્રોધ આવે ત્યારે-પોતે પોતાનું નુકસાન કરી રહ્યો છે

એમ માનવું

ક્રોધ આવે ત્યારે-કર્મીધીન આત્મા છે માટે કર્મને
ખરાબ માની શાત થવું

ક્રોધ આવે ત્યારે-કેતાવળે કોઈના ઉપર કાંઈ પણ ન કરવું

ક્રોધ આવે ત્યારે-ક્રોધના કારણે વિચારવા

ક્રોધથી કરોડો પૂર્વવર્ષાનું કૃત્ય નિષ્ફળ થઇ જાય છે.
ક્રોધથી શ્રીમત બિખારી બની જાય છે ક્રોધ દુર્ગતિમાં
લઇ જાય છે ક્રોધીને કાંઈ ચાહતું નથી,

ક્રોધ કરવો નહિ અને જો ન જને તો ક્રોધ ત્યારે આવે
તો કાંઈ પણ કરવું નહિ

ક્રાધ 'કર્મપ્રવેશનાય વિશ્વ', ક્રોધ જયેદ્દુર્જન,

ક્રોધેન પ્રવળાગ્નિનાડડમ્મદ્દમ, ક્રોધાય નો હાસ્પદા ।

ક્રોધાત્ સ્વસ્થમિદ્ગતા મયતતિ, ક્રોધમ્બ દુષ્ટા ગણતિ

ક્રોધે ક્રાધવશ સમૈતિ દુરિત, રે ક્રોધ ! દુર સ્વર ॥૧૦॥

(૧૧) દિવસ અને રાત તા ૧૫-૧૨-૫૩

દિવસ એટલે પ્રવૃત્તિ, દોડધામ ભગૃતિ, કામ કરવાની
અનુકૂળતા

રાત એટલે નિવૃત્તિ શાંતિ, શિથિ, કામ બંધ કરીને
આરામ લેવાની અનુકૂળતા

દેહ અને તેને લાગતુવળંગતુ છે તે માટે જીવને જે
દિવસ છે-તે જ આત્મા અને તેને લાગતાવળગના માટે
રાત છે જીવ દેહને માટે અને તેની સાથે મળધ શખ
નારા માટે દોડધામ કરી મૂકે છે જ્યારે આત્માને લાગે-
વળગે એવી નિવૃત્તિમાં જીવે છે

આત્માને માટે દોડ-ધામ કરનારા માટે દેહની પ્રવૃત્તિઓ
રાત છે ત્યાં તેઓ જીવે છે

જીવોને સમારીઓને જે રાત છે તે યોગીઓને દિવસ છે
અને સમારી જીવોને જે દિવસ છે તે યોગીઓને રાત છે
તમે દિવસ અને રાત કેને માનો છો ? જો તમારી

માન્યતામા ભૂલ સમજતો હોય તો તે ભૂલ-હણનો પણ
વિલગ કર્યા વગર મુધારી લ્યો.

X

X

: X

માયા દિવસના અજવાળા તમારા આત્માને અજવાળે
એવું કાંઈક કરે.

દિવસો નિર્ગત વતલે કરળે,

રક્તિ કર્ણાદિરતિ તનુત ।

સ્વહિતેઽસ્તુ સદા સ્વપ્રસો દિવસો,

દુરિતેઽસ્તુ નિરા ન્વનિરા મયિનામ્ ॥૧૭॥

છ

(૧૨) નિર્ભય

તા ૧૫-૧૨-૫૩

અત્યાર મુખી મને ભય હતો રાગનો-તે મારું આરોગ્ય
ચૂંથી નાજે કે ને તેથી હું હુ ખી થઈ બહુ છું મને ભય
હતો ધડપણનો કે તે મારું યોવન લૂટી લે છે ને હું શિથિલ
બનુ છું મને ભય હતો મૃત્યુનો-કે તે મારું જીવન
છીનવી લે છે ને હું વિનાશ પામુ છું

આ ત્રણ મિવાયના બીજા પણ નાના નાના અનેક ભયો
મારી પાછળ પડ્યા હતા પણ હવે મને એ કોઈનો ભય નથી
હવે હું નિભય છું કારણ મને મારી ખરી ચીજનું-મારી
સાચી મિત્રતાનું હવે જ્ઞાન થયું છે તે વસ્તુને લૂંટનાર કોઈ
નથી મને મારી વસ્તુ યોડીયણી મળી છે અને તેના
સમર્થ રક્ષક પણ મળ્યા છે હવે મને ભય કોનો ? ફક્ત
હું મારી પોતાની વસ્તુ સ્વપૂર્ણપણે મેળવું એટલી તકેદારી
મારે રાખવી જરૂરી છે તેમા હું આજસ ન કરું-આજસ
છે તે દૂર કરું, ખરેખર હું તદ્દન નિર્ભય છું

મયસ્પન્નકન મમયોઽન્યમથ,
પરમાત્મહિત વિવિત વિભયમ્ ।

અધુના યમય મયતા રહિત,
પરમાત્મમમ પરમોઽસ્ત્યયન ॥૧૨॥

❧

(૧૩) પાછળ પડે

તા ૨૦-૧૨-૫૩

કેઈ મહા શ્રામત હોય ને તમે સાવ ગરીબ હો,
કેઈ મહાશાની હોય ને તમે સાવ મૂર્ખ હો,
કેઈ મહાજળવાન હોય ને તમે સાવ માયકાગલા હો,
કેઈ જીવ અપજ હોય ને તમે અતિશય વેદીયા ફો,
કેઈને હજારો તમતા હોય ને તમે હજારોને નમતા
હો-આવી કેઈ પણ પરિસ્થિતિમા તમે હો ત્યારે તમને
પહેલાની વિશિષ્ટતા જોઈને આશ્ચર્ય થશે તમને થશે કે
આ આવો ■ ને હું કેવો છું પણ એમ મનમાં સમજી
રહેવાની કાઈ જરૂર નથી, તમારે-શ્રીમત, શાની જાળવાન,
આલાક કે ઉવટે હજારો તમને નમે એવા થવું હોય તો
તેની પાછળ પડો વગર કંટાળે જેવા થવું હોય તેની પાછળ
પડી પ્રયત્ન કર્યા કરો પડી તમે બીજાને અદ્ભુત લાગશે
અને તમને સહજ-સ્વાભાવિક લાગશે

તમને જે ઈચ્છા હોય તેની પાછળ પડો પણ એક
શરત કે તમારી ઈચ્છા તમને પાછળ પાડનાર ન હોવી
જોઈએ-જામ, પાછળ પડો

यदि कामयसे महतो विषया-
नधिगन्तुमनन्तसुखोपचितान् ।

વિતથ યતન ત્વજ મૂઢમતે, ।
સદુપાયમુપાચર ચાકૃતયા ॥૧૩॥

❧

(૧૪) ભીખ માંગતા શિખો- તા ૨૦-૧૨-૫૩

તમને કેઈ કહે કે 'ભીખ માંગતા શિખો' તો તમને કદાચ આશ્ચર્ય થશે, પણ આશ્ચર્ય પામવાની જરૂર નથી નમે કહેગો કે- 'હું, ભીખ માંગતો નથી મારે ભીખ માગતી નથી અને ભીખ માંગતા શિખવું નથી' પણ તમારું કહેવું સાચુ જોડુ છે

અમે તમને જોઈએ છીએ કે તમારી એક પણ ક્ષણ એવી નથી કે તમે ભીખ ન માંગતા હો. ફક્ત અમને લાગે છે કે તમને ભીખ માંગતા આવડતી નથી એ શિખવવાની જરૂર છે

તમે જ્ઞાની પામે અજ્ઞાનની ભીખ માગો છે

તમે સુયત્રી પામે વિપત્તિની ભીખ માગો છે

તમે અપરિમલ્લી પામે પરિમલ્લને માગો છે

તમે વીતરાંબ પામે રાગના સાધનો માગો છે

જરી શત ચિત્તે વિચાર કરેને તમને, તમારી ભૂલ સમજશે અમે તમને તમારા હિત માટે કહીએ છીએ કે તમે ભીખ જરૂર માગો પણ ભીખ માંગતા શિખીને ભીખ માગો ભીખે માંગતા આવડશે એટલે તમારે ભીખ માંગવાનું છુટી જશે

મિશ્રા મયે નિવૃત્તામુચિતા નિકામ,

યનાસ્તિ યતિકટમેતદસૌ ન દાતા ।

ચાચ્ય તત સમુચિતં સિક્ષ્ય યથા રજાન્,

માત્રા સ્વા સુકલકામિતજામત્રેન ॥૧૪॥

(૧૫) હૃદયના દ્વાર

તા. ૨૩-૧૨-૫૩

હૃદયના બારણા ઘણી વખત બંધ હોય છે અને ઘણી વખત ખુલ્લા હોય છે એ બારણા આગળ એક ચોટીદાર પશુ બેસી રહે છે. એ વફાદાર છે કે નહિ એ વાત જવાબો પછી એની હુબ્બાર્ડ ઘણી છે.

હૃદયમાં કોને પેસવા દેવા અને કોને પેસવા ન દેવા એ હૃદયના માલિકના હાથની વાત નથી એ કાબૂ બારણે રાત-દિવસ ચોટી કરતા ચોટીદારના હાથમાં છે.

માટે હૃદયના માલિકને નુકસાન કરનારાને માટે તે બારણા ખોલી દે છે અને હિત કરનારા માટે બારણા બંધ કરે છે.

હૃદયમાંથી કેટલાકને વિદાય આપવાની હોય છે પણ ચોટીદાર તમને જવા દેતો નથી.

એ ચોટીદાર છે મન હૃદયનો મલિક બારણા ઉપરની સત્તા પોતાના હાથમાં લે અથવા ચોટીદારને પોતાનો હિતસ્વી બનાવી લે એટલું ધ્યાન પછી તે હૃદયમાં ચૂંચતું દેવી વાતાવરણ વિશ્વને ખેંચવા માટે સમર્થ બનશે.

प्रवेश ना वसे नुखिगुणगणायात्मनि भृश

प्रविष्टान् तान्, बाह प्रबलबलन सारयति यन् ।

महामोहोन्मोदान् अनमिलपिता देदायति तद्

विधेय स्वाधीन सममिलपन वित्तमचिरान् ॥ ૧૫ ॥

III

(૧૬) ઉચાટ મા વ. ૩ પુથ, તા. ૨૩-૧૨-૫૩

ઉચાટ એટલે ચિંતા, શીકર છવને ઘણી વખત ઉચાટ થાય છે રાતની રાતો અને દિવસના દિવસો કેટલીક વખત

ઉચાટમા-ચિ તામા-ફીકરમા એમ ને એમ ચાલ્યા જાય છે
નથી રાતે જિંદગી આવતી કે નથી દિવસે કામ સૂઝતું

પણ

હવે જે ઉચાટ કરે છે તે કોના માટે અને શા માટે
એ નથી સમજાતું એ તે પારકા માટે કરતો હોય તો ખરે-
ખર ખૂબ છે અને પોતાના માટે કરતો હોય તો તેના જેવો
કોઈ હાથો નથી પોતાના માટે ઉચાટ જરૂર કરવા જેવો
છે ને પારકા માટે ખીલવું કરવા જેવો નથી પારકી ચિંતા
છોડીને પોતાની ચિંતા-ફીકર કરવી કે જેથી કાંઈક લાભ થાય

ચિંતાં કતોપિ ચિચિધામવદાય તિદ્રા,

કસ્મૈ તવેયમિતિ જ્ઞાત્ય વિવચ્છારમીયમ્ ।

यस्मै न तन् तद तया तथ यन् समस्ति,

તરમૈ જુને સતતમાચર ધર્મચિન્તામ્ ॥ ૧૬ ॥

III

(૧૭) લક્ષ્મીને લાત મારો તા ૨૩-૧૨-૫૩

તમને લક્ષ્મી ખૂબ વહાલી છે એટલે તમને કોઈ કહે કે
'લક્ષ્મીને, લાત મારો' તો તમને એ વ્યાજબી નહિ લાગે
પણ તમને એ લાત મારે છે ને તમે તેને પપાગો છો-
એ તમે કેટલા મૂઠ છો? તમે કહેશો કે અમે લક્ષ્મીની
પૂજા કરીએ છીએ-જેને પૂજીએ તેને લાત કેમ મરાય?
તમારો પ્રશ્ન વ્યાજબી છે પણ લક્ષ્મીને લાત મારો એના
અર્થ એ નથી કે હીરા-મણિ-માણેક-સોનુ-રૂપ, નોદુ-
રૂપિયા-પૈસા એ સર્વનો દમ્ભતા કરીને લાત મારો, લાત
મારવી એટલે જેમ કોઈને લાત મારીએ એટલે તે દૂર દૂર
જઈને પડે તેમ તમારી લક્ષ્મી દૂર દૂર જઈને પથરાએલી
હોય, એ હવે તમારી ન રહી હોય છતાં તમારી ન મટી હોય.

ઉપર પ્રમાણે ન કરી શકે તો એટલું તો જરૂર કરજો કે એ તમને લાત ન મારી જાય એની લાત તમને લાગશે તો તમારી દયા ધણી ખૂબી થશે એ લાત ન મારી જાય એટલા સાવધ જરૂર રહેજો.

लक्ष्मी प्रिया तदपि तां पदतो निहम्यान्,

પ્રાદાહતા મયતિ સા સ્થગશા મદૈય ।

તો ત્રિવિધ વિજયદાદિનિયોદ્યત્યઃ શાઢ,

હૃદ ગમિષ્યતિ તદ્વા તથ કિ મહત્વમ્ ॥ ૧૭ ॥

❧

(૧૮) લક્ષ્મીની લાત. તો! રેફ-૧૨-૫૩

લક્ષ્મી લાત મારે છે. લક્ષ્મીની લાત વાગે છે, તે દેખાતી નથી, પણ તેનું પરિણામ દેખાય છે તે પરિણામ ઉપરથી-જેને લક્ષ્મીની લાત વાગી છે તે નહિ પણ બીજા-મમળુ માણુમો જોઈ શકે છે, જાણી શકે છે કે આને લક્ષ્મીની લાત વાગી છે.

લક્ષ્મી આવે છે ત્યારે આગળ-છાંતીમા લાત મારે છે. તે લાત વાગવાથી માણુમ અક્રુક થઈ જાય છે નીચે જોઈ શકતો નથી અર્થાત્ જોઈને જ તે ચાલે છે તેવા લક્ષ્મીની લાત જેને છાંતીમા વાગી છે એવા માણુમો આ જગતમા ધણી જોવા મળશે.

પણુ...

તે કરતા એ-હજારોગણુ માણુમો જોવા જોવા-મળશે; કે જેને લક્ષ્મીની લાત પીઠ ઉપર વાગી છે. લક્ષ્મી જાય છે ત્યારે પીઠ ઉપર લાત મારતી જાય છે, તે લાતથી માણુસ ગેવડ વળી જાય છે તે બિચુ જોઈ શકતો નથી (પાછળ

પડેલી લાતની પીડા અસહ્ય હોય છે આગળ લાગેલી લાત ઉન્માદ ચક્રાવે ૩ ત્યાં પાછળ લાગેલી લાત વિષાદ-ખેદ-દુઃખ ઉપજાવે છે

આ બે લાત મારવાને કારણે લક્ષ્મીને દો લત કહેવામાં આવે છે તમે સમજી હો તો સાવચેત રહેજો કે લક્ષ્મી તમને આગળ કે પાછળ લાત ન મારી જાય લક્ષ્મીને તમે લાત મારતા શિખો તો તે તમને લાત માર શકશે નહિ

उद्धिस्तस्मात्तस्मात् त्रिनिहय सस्मी-

रायाति तत्र न जन परमीक्षते ना ।

પીડ ત્રિનિહય પદન તરિગચ્છતિથ

तेमांर्ष्यं मोक्षितुममीक्षतरो ददिद्र ॥ १८ ॥

❧

(૧૯) ચન્દનના કોલમાં ના ૨૯-૧૨-૫૩

એક ભિક્ષુ જ ગલમાં રહેતો હતો લોકડાના કોલમાં પાડીને ચંદુશમાં વેચી આવતો ને ગુજરાત ચલાવતો એ દિવસ એક ભૂલો પડેલો રાત્રી જ ગલમાં તેને ત્યાં આવે ત્યારે બિલે રાત્રીની આગતા-સ્વાગતા કરી રાત્રી ખુસ થયો ને ભિલને એક વિશાળ ચન્દનના કોલવાળો બગીચો જ ગલમાં માર્યો બહીસ આપ્યો એકાદ વર્ષ બાદ રાત્રી ભિલને મળવા આવ્યો ને પૂછ્યું 'કેમ છે ?' ભિક્ષુ કહ્યું 'ધણે સુખી છું' રાત્રીએ આજુ-બાજુ બેસી તો બગીચો ખેદાનમેદાન થઈ ગયો હતો ભિક્ષુ કહ્યું 'પહેલા તે લોકડા મહાસુખીજતે-ઘણી મહેનતે વીણી વીણીને લાવવા પડતા હતા હવે અહીં ધણા કાંડ છે એટલે મહેનત નથી

પડતી ? રાત્રીએ તે ઝાડના લાકડાનો એક ટુકડો આપીને
 બજારમા મોકલેલો નાના ટુકડાને વેચવાથી તેને માત્ર
 ધન મળ્યું તે આશ્ચર્ય પામ્યો આ બધા ઝાડ ચંદનના
 હતા એ રાત્રીએ સમજાવ્યું ભિલ શોક કરવા લાગ્યો પણ
 હવે શું થાય ? ઘણા-ખરા ઝાડ તેણે બાળી નાખ્યા હતા

ભિલ એ જીવ છે રાત્રી એ ધર્મ છે આજીબાજીની
 સાગી સામગ્રી સહિતનો માનવ જન્મ એ ચંદનના બગીચા
 વાળો બગલો છે ભિલ જેવો મૂર્ખ જીવ એ સામગ્રીને
 બાળીને કાલમાફી ભોગમા વાપરે છે બ્યારે ધર્મ તેને
 સમજાવે છે ત્યારે હુ ખી યાય છે એવું ન થાય માટે
 પહેલેથી ચેતા અવુ જરૂરી છે

અન્નાપૂર્ણા પ્રાપ્ત વૃહલ્લકારકારકા ।

તથેય મોક્ષમુદાત્મા વૃહતિ ધર્મજીવનમ્ ॥ ૧૯ ॥

(૨૦) જમે-ઉધાર

તા ૨૯-૧૨-૫૩

, જરૂર છે આત્માની કમાણીનો ચોક્કો હિસાબ લખનાર
 મુનીમની ચોપડામા ગોટાળો થયો છે જમે-ઉધારની બજાર
 પડતી નથી મૂડી શું છે ? વેપાર નફાનો શાલો છે કે
 નુકસાનનો ? લેણ કેટલું છે ને દેણ કેટલું ? એ કાર્ડ બજાર
 પડતી નથી બધું છે છતાં પેઢીને દીવાલું કાઢવાનો વખત
 આવે એમ કે, માટે જરૂર છે હિસાબ ચોક્કો કરીને
 સમજાવનાર મુનીમની આ ચોપડામા હવાલા નાખી શકાતા
 નથી એટલે મહેનત બહુ નથી પણ ચોપડો અટપટો બની
 ગયો ॥ એક વખત વ્યવસ્થિત જમે-ઉધાર ધર્મ બન્ય
 એટલે બસ

દયાવાદ વિશદ્ દયા ના એકાદ્યમ્યયન્તા ।

કષ્ટમેવ મયદત્તે તેનાયમ્યયન્તિ મદ ॥ ૨૦ ॥

(૨૧) શત્રુઓથી સાવધ રહે। તા ૩-૧-૫૪

૧ તપશ્ચર્યા કરતા હો તો ક્રોધ તેનો શત્રુ છે

૨ જ્ઞાન ભણતા હો તો માન તેનો શત્રુ છે

૩ જ્ઞાન દેતા હો તો વાદ-વાદ તેનો શત્રુ છે

૪ ધર્મ કરતા હો તો દ્વેષ તેનો શત્રુ છે

આમ સારા મારા શુભોની પાછળ શત્રુઓ છૂપાઈ રહ્યા હોય છે તે તે શુભો મેળવવા ઇચ્છનારે તે તે શત્રુઓને ઓળખી લેવા જોઈએ અને તેનાથી ચેતતા રહેવું જોઈએ, નહિ તો તે તે શત્રુઓ તે તે શુભો મળ્યા છતાં-તેને કિમત વગરના કરી મૂકે છે માટે શત્રુઓથી સાવધ રહે।

ક્રાધાત્તરો મદાગ્નિમ્, જ્ઞાન લાકષ્મણ મમાન્ ।

દમ્ભાદ્ ધર્મ મદા ગ્જેન્ મદગુણન્ તુ દાવત ॥ ૨૧ ॥

(૨૨) એક ને એક કેટલા ? તા ૩-૧-૫૪

‘એક ને એક કેટલા ?’ એ પ્રશ્ન ગણિતનો છે એ પ્રમાણે વ્યવહારનો પણ છે ગણિતનો આમાન્ય વિદ્યાર્થી પણ તુરત જ ઉપરના પ્રશ્નનો જવાબ આપી શકે કે એક ને એક-એ પણ એ જવાબ એક જગ્યાએ સાચો છે પણ બીજી જગ્યાએ સાચો નથી એક ને એક-અગ્રીમાર એવો પણ જવાબ બીજી જગ્યાએ આવે છે એકની નીચે એક મૂકીએ તો બે થાય પણ એકની બાબુમા એક મૂકીએ તો (અગ્રીમાર)

૧૨ થાય એક ને એકે ગુણીએ તો એક જ જવાબમા આવે અને એક ને એકે ભાગીએ તો શેષ ૦ રહે

અવકાશમા કોઈપણ બીજા એકને નીચે રાખીને સરવાળો કરશે તો-કાર્યક્રમ જમણુ થશે બીજા એકને તમારી સમાન ગણી તમારી બાજુમા બેસાડશે તો તમે એક હશે છતા તમારી માથે બેઠલા બીજા એકની સહાયથી તમે ૧૧ જણ જેટલુ કાર્ય માધી શક્યો તમે જન્મે એક બીજા સામ-સામા ગુણાકારમા ઉતરશે તો કાર્ય-એક જેટલુ થશે અને સ્પર્ધા-ખોટી ઇર્ષ્યાથી એક બીજાનુ કાર્ય ભાગી નાખવા તત્પર થશે તો પરિણામ શૂન્ય આવશે હવે વિચાર કરીને વર્તન કરજો ને જવાબ આપજો કે એકને એક કેટલા ?

एकैर्नैकस्य यागे व्याद् द्वाँ चैकादश वस्तुत ।

एकादश मवेदेव, -मेकमेकेन योजयेत् ॥ ૧૨ ॥

❧

(૨૩) દાન અને નાદાન તા ૬-૧-૫૪

દાન લક્ષ્મીનુ થાય છે, દાન અન્નનુ થાય છે.

દાન પાણીનુ થાય છે, દાન શાનનુ થાય છે

દાન પ્રાણનુ થાય છે દાન પ્રીતિ માટે થાય છે

દાન પ્રેમ માટે થાય છે, દાન ધર્મ માટે થાય છે

દાન મહુ કોઈ કરે છે, કોઈ પણ દાન ન કરતુ હોય એવુ બનતુ નથી કોઈ સારી વસ્તુઓનુ દાન કરે છે તો કોઈ ખરાબ વસ્તુઓનુ દાન કરે છે કોઈ સારી વસ્તુઓનુ દાન સારી રીતે કરે છે તો કોઈ ખરાબ રીતે કરે છે એ પ્રમાણે ખરાબ વસ્તુઓનુ દાન પણ મારી રીતે કરાય છે અને ખરાબ રીતે કરાય છે

સાગી વસ્તુઓનું સાગી રીતે દાન કરનાર દાનાર-દાને
શ્વરી કહેવાય છે ને તે ધર્મ-કીર્તિ-પ્રવિષ્ઠા મેળવે છે ને
પરપરાએ પરમ સુખી બને છે ને સિવાયના દાન કરના
રાઓ નાદાન છે તેઓ દાન કરીને નાદાની મેળવે છે,
પરપરાએ પોતે દુઃખી થાય છે ને બીજાઓને દુઃખી કરે છે
જ્ઞાન નિદાન વસ્તુ પ્રજ્ઞાન, શ્રિયા શ્રિયુક્તા વિહિત હિતાનાદા
નાનાવિષ સદુ રહિત વિગુણ, મમાવિષાં રાતિ દુરગ્ગ હીદા ॥૩૩॥

છ

(૨૪) એ કંઈ જાતના પ્રાણી? તા ૬-૧-૫૪

એક મહાન જીવશાસ્ત્રના જાણકાર જુહી જુહી જાતના જીવો
વિશે સમજાવતા હતા, તેમની સમજાવવા ની પદ્ધતિ એવી
સુંદર હતી કે એ રીતે જીવોનું જ્ઞાન મેળવું હોય તો
જીવોને જાણવામાં મહેનત ન પડે

એ મહાન જ્ઞાની પણ એક વખત મૂઝવણમાં પડી ગયા
તેમની મૂઝવણ નીચે પ્રમાણે હતી

- ૧ વનસ્પતિ આદિ અમુક જંતુમાં અમુક પ્રકારનો આહાર
કરનારા છે તે એક જાત
- ૨ નાના નાના જંતુઓ નિયમિત રીતે આહાર કરનારા
છે, તે એક જાત
- ૩ અમુક પશુ-પક્ષીઓ રાતે જ આહાર કરનારા છે તે
એક જાત

પણ

આ કંઈ જાતના પ્રાણીઓ છે? કે જેઓ આહાર કર-
વામાં-ખાવામાં કોઈ વ્યવસ્થા જાળવતા નથી દરેક વસ્તુ

ખાવા લાયક છે ને દરેક મમય ખાવા યોગ્ય છે એમ માનીને
ગમે ત્યાં ગમે તે ખાય છે એ પ્રાણીને કંઈ જાતના મૂકવા-
એ તેમની મૂંઝવણ છે

जीवन्ति जीना विविधा जगत्या-

माहारचयानियमं चरित्वा ।

यस्य यथाकाममन-व्रत-या

अवति ने के न विबोधयाम ॥ ૨૪ ॥

■

(૨૫) ખાવાનું ગામ્

તા ૬-૨-૬૪

હવે ખાવા વગર ચાલતું નથી દરેક જાણુને ખાવું
પડે છે, ખાનાર ભૂખ્યો છે માટે ખાય છે એ ખુટેખુટે સાચું,
નથી ખાવાની તેને લગ છે-આકાં ૩ માટે ખાય ■ તે
જેટલું ખાય છે તે બધું તેને પચી જાય છે એમ પણ નથી
ખાય ■ તેમાંથી બહુ જ ઓછું પચે છે ખાનાર જે જે
ખાય છે તે તે ખાવા લાયક હોય છે એમ પણ નથી નહિ
ખાવા લાયક પણ તે ઘણું ખાય છે ખાનાર ખાવાને મમયે
જ ખાય છે એમ નહિ, ક-મમયે વારવાર ખાય છે

આ ખાવાનું પરિણામ એ આબુ છે કે હવે ભયકર
રાગોનો ભોગ થઈ પડ્યો છે હવે એ રાગો વધતા અટકાવવા
હાય રાંધા ઓછા કરવા હોય, તદ્દન નિરોગી થવું હોય તો
તેને ખાવાનું ગામ્ જાણવાની જરૂર છે ને ગામ્ તેને
મમજાવશે

૧ ખરી ભૂખે ખાવું ૨ ખાવા લાયક ખાવું ૩ પચે
તેનું ખાવું ૪ ખાવાને સમયે ખાવું ૫ ખાવાની રીતે ખાવું

ગામ્ ખાવું પડે છે તો જરૂર ખાવાના ગામ્ શિખો ને
રાગનો ભોગ જનતા અટકે

મો નત ! માનન ત્યજતુ, યદ્યપિ સ્વમનોઽયઃ ।

યદ્યવિધિ વિધિ જ્ઞાત્વાઽઽહાર દત્ત્વા સુમ્નો મર ॥ ૨૦ ॥

■

(૨૧) ઝેગી હવા

તા. ૧૧-૧-૫૪

હવામા જ્યારે રોગના જ તુળો પેચી જાય છે ત્યારે તેનાથી મચવુ થવુ મુશ્કેલ થઈ પડે છે. રોગની હવાનો અનુભવ દરેકને થયો હોય છે જાણ્યે જ કોઈ તેનાથી અજાણ્ય હશે.

હમણા હમણા રોગના-અમુક રોગના-મરડીના, એવ રીયાના તાવના, કૌભેશના વાયરા વાય છે-એ પ્રમાણે વ્યવહારમા વારવાર વાતો થતી હોય છે.

એ જ પ્રમાણે હવામા એક ઝેર એવુ પેચી જાય છે ને ફેટલીક વખત એ હવામા પેચી ગયેલુ ઝેર એટલુ સ્થાન જમાવી બેઠુ હોય છે કે તે દૂર કરી શકાતુ નથી એ ઝેરની અસર મન ઉપર થાય છે, એ ઝેરથી મન ખરાબ થાય છે, મનમા રોગો થાય ■ અને એ રોગો મરડી ને કૌભેશ કરતા થજી બચકર નીવડે છે એ ઝેગી હવાથી બચવાની ખાસ જરૂર છે.

ચરાચરં ચરાત્યજ, યાયયો ત્રિપિધિના ।

કુર્યંતિ સ્વાધિમાધિ-ચ તદ્વાત્માન તનોઽવતાન્ ॥ ૨૧ ॥

■

(૨૭) રોગને તુરત દૂર કરોઃ તા. ૧૧-૧-૫૪

રોગો શરીરના, મનના અને આત્માના એમ ત્રણ પ્રકારના છે.

શરીરમા રાગ થાય છે ત્યારે તેનો ઇલાજ કરવાનું મન તુરત થાય છે તે રાગ દૂર કરવાને શ્રીમ તાઇ અને શક્તિ પ્રમાણે દરેક જણુ ધણુ કરી છૂટે છે

મનના રાગો દૂર કરવા માટે થોડાધણા પ્રયાસ થાય છે, પણ તે માટેની અસરકારક દવા લેવા મન પોતે તંયાર નથી એટલે એ રાગથી પીડાયા કરે ॥ તેની કાળજી લેવાની જરૂર છે-તેમ છતાંએ—

આત્માના રાગો તરફ તો ધ્યાન પણ નથી ગયું જે રાગો-તમામ રાગોનું મૂળ છે એ રાગ દૂર કરવામા આવે તો કેાઇપણ જાતના રાગથી ઠરવાનું રહે નહિ

એ રાગોને પહેલા જોળખવા, પછી સારા જાણકાર પાસે ઇલાજ કરાવવો

કેટલાક તો આત્માના રાગને રાગ જ સમજતા નથી ઉલટા તેથી ખુશ થાય છે તેનું શું ? ખરેખર તેઓ દયા-પાત્ર છે

દરકના આત્મા રાગથી મુક્ત બને-એ વિચારણા કરતા પહેલા પોતાના આત્માને રાગથી થોડો પણ બચાવવા યત્ન કરવો જરૂરી છે

રાગ પુરોગ પુરમધ્યગતી, સમ્યગ્ મિષ્ણુદર્શિનમૈયજેન ।
યાનેન દૂરીક્રિયતે નયૈવ, યાગ સમાધાય હરહારોગમ્ ॥૨૭॥

❧

(૧૮) જે લક્ષ્મી મેળવવી હોય તો તા. ૧૨-૧-૫૪

જે, તમારે લક્ષ્મી મેળવવી હોય, પૈમા-ધન-દોલત સપત્તિ ભેઈતી હોય, લક્ષાધિપતિ અને કોડાધિપતિ થવું હોય તો નીચેના ઉપાયોનો અમલ કરજો

૧ મલુવામાં આજેનું ન કરવી.

૨ વાત કરવી અને લખવું-એ બે કામ માથે ન કરવા

૩ પોતાના નામેની દુકાનેમાં બીજીની સત્તાને રાખવી

૪ જ્યાં પોતાને જવાનું ન હોય ત્યાં નામ ન લેવાવું

૫ નામ લખવાના આજન ન રાખવી

૬ માથે દેડું ન કરવું-યશુ હોય તો તેમાંથી જલદી છૂટા થવું

૭ પોતાના દેશમાં દુખ અને કષ્ટ હોય તો પરદેશ જવું 'આટલું' કરવાથી જરૂર લક્ષ્મી દેવી-લક્ષ્મી-માતા તમારા ઉપર પ્રવૃત્ત થશે ઉપરના સાતમંત્રી એક પણ બની શકે તેમ, જ હોય તો છેવટનો એક ઉપાય એ તો કે 'ધર્મ' સાથે ખરા જિગરની દોષ્ટી કરવી એટલું કરે. ને મધી કહેને કે 'વાત ખૂદી છે, કે ખોદી'

સ્વર્ગો, યદીચ્છમિ તદા તથ માગ્યન્મર્મી,

૮ ધર્મોઃ વિધાય વિશદી-કુરં સચર-સ્વદ :

૯ ના-ચેતુઃ કરિષ્યમિ, ચદિઃ સ્વિમમન્તય મં,

સ્ત્રીમ્નગમિત્વના, ન તદા કદાપિ પરદા

(૨૯) 'ચેતંતા' 'કહેએ' તો, ૧૨૨-૧-૫૪

કેટલાંએક પદાર્થો એવા હોય છે કે તેનો પરિચય એવને થયો. મીઠાં લાગે છે એનો અમાગમં શરૂમાં આનંદ આપે છે-ગમે છે કાઈ તેનાથી નુકસાન નથી એમ દરેકને જણાય છે-પણ એ સત્ય નથી-ધર્મનું કૃતા તેના પરિણામ થઈ જાશે અથવા છે તેવાથી એનાં સ્વેદનાં આપ્ત જરૂર છે-તેમાંનાં કેટલાક મીઠાં પ્રમાણે છે

૧ જીવને મીઠું-ગળ્યુ ખાવાની ટેવ.

૨ એક બીજની તુરુ મરકતી કરવી

૩ પોતાની પ્રશંસા માણીને, ખુશ થવું

૪ બહુ બોલવું

૫ જુઝાર (નાનો કે મોટો) રમવો

૬ દુર્જન-નીચ-હલકા માણસની ઝેરી

૭ માણવાની, વૃત્તિ

૮ કરામતસંકેત

૯ આજસ-પ્રમાદની, પરવશતા

આ નવ અને તેને મળતા બીજા જે કોઈ હોય તે

સર્વથી ચેતના રહેવું

જે જરી પણ બૂઝ્યા તો પાછળથી પરતાવાનો પાર

નહિ રહે માટે બૂલવું નહિ

દૂત દુર્જનમિત્રતા મધુરતા-સસિકમુક્તિ મૃયા,

યાજ્ઞામિ-યજ્ઞાપદ્માન્મમટિ, વ્યર્થપ્રદા સાંયુતિમ્ ।

જાલમ્ય-ત્વજ ચિસાંવિત્તવિફલ કુર્યન્તિ દોષા ઝમી,

ત્રોષા મો મચિગ વિવાદિ મચિગ, જ્ઞાનાર્કતેજસ્વિન ॥૨૯॥

-૧૬૬૬

અ

૨૭

(૩૦), લક્ષ્મી રાખ

તા. ૧૩-૧-૫૪

એક બ્રાહ્મણ હતો તેની પાસે એક નાની છીપલી હતી

છીપલી ફેવી હતી બ્રાહ્મણ તેની રોજ પૂજા કરે ને છીપલી

તેને એક મોનામહોર આપે

એક વખત બ્રાહ્મણ પરગામ ગયો ત્યાં એક બીજા

બ્રાહ્મણને ઘેર ઉતર્યો તે બ્રાહ્મણ કગ હતો સવારમાં બ્રાહ્મણ

પૂછીપત્નીની જા કરીને મોનામહોર મેળવો બ્રાહ્મણની છીપલી

પડાવી લેવાનું જીન જાણણને મન થયું એટલે તેણે ઠગ વિદ્યા આદરી સાને જાણણ સાસણે એ પ્રમાણે તેણે એક મોટા શખની પૂજા કરીને ધન માગ્યું જાણણે કહ્યું- લાખ મોનામહોર દે' શખે કહ્યું-લે મે લાખ એટલું કરી જાણણ બહાર આવ્યો છીપલીવાળા જાણણની દાનત બગડી રાત્રે તેણે છીપલી મૂંડીને શખ, ઉપડી લીધો ને સવારે પલાયન થઈ ગયો.

ધેર જીનને શખની પૂજા કરીને લાખ મોનામહોર માગી- શખે કહ્યું 'લે મે લાખ' જાણણે કહ્યું-લાખ, મે લાખ શખે કહ્યું-લે આર લાખ આમ બમણું બમણું શખ મોલતો હતો પણ જેવાનું કાર્પ નહિ જાણણે પૂછ્યું કે- આમ કેમ ? ત્યારે શખે કહ્યું કે- હું લહેલ શખ છું- મોલું પણ કરું નહિ. નામ્ના સ્વકાદ્યસ્યાદહ, વદામિ ન વદામિ ચ । પછી જાણણ પૂરો પરતાયો.

આવા લહેલશખો- જમતમાં ઘણા છે, તેથી- ચેતતા રહેવું ને પોતે તેવા શખ જેવા ન બનવું-થાકું પણ કરી બતાવવું વધારે પડતા લોભમાં પડવાથી છીપલી ગય છે ને લહેલ શખ, બેટી-આમ છે, માટે લોભ ન કરવો ન.

तथा कुरु यथा वसिष्ठ, शुनिकेन यथापचम् ।

પ્રત્યપ મા રૂપા વ્યર્થ યથા શુક્લ સ્વકાદક ॥ ૩૦ ॥

■

(૩૧) ત્રણ વાદરા તા ૧૬-૧-૫૪

જાતમાન અને ચીનેમા ત્રણ વાદરાનું રમકડું થાય છે હવે નો તે ત્રણ વાદરા જાતમા પણ પ્રસિદ્ધ થઈ ગયા છે એ ત્રણ વાદરામા, પહેલો વાદરા પોતામાં બન્ને કાન આડા

હાથ દઇને બેઠો કે બીજો, માદરો પોતાની બન્ને આખો
આદ્ય હાથ દઇને, બેઠો કે અને ત્રીજો વાદરો-પોતાના બન્ને
હાથ વડે હોઠ બીજીને બેઠો છે ના.

આ ત્રણ વાદરાઓ એ પ્રમાણે રહીને ઘણું ધણું સમ
જાવી જાય છે પહેલો વાદરો કહે છે કે નહિ સાંભળવા જેવું
સાંભળવાને મારા કોન બંધ છે બીજો વાદરો કહે છે કે
નહિ દેખવા જેવું જોવાને મારી આખો બંધ છે ત્રીજો
વાદરો કહે છે કે નહિ જોવા, જેવું જોવાને મારા હોઠો
બંધ છે.

આ પ્રમાણે કાન-આખ-અને મોઢા ઉપર કાંબુ આવી
જાય તો વિશ્વમા ચલા અનર્થો કેટલા ઓછા થઈ જાય
વિશ્વના અનર્થો ઓછા થાય કે ન-થાય પણ પોતાના અનર્થો
ઓછા કેરવા માટે જરૂર કાન-આખ અને હોઠ ઉપર કાંબુ
મેળવી લેવો.

॥ ૧ ॥ મકર્ણાનાં જગૈં સુદરપિહિતૌ ધ્યાનુમહિતૌ ॥

૧૬ તથા મેત્રે જયે વિહતિજનક દ્રષ્ટુમસિતમ્ ॥

જહા મિદ્રા ધનુ પરદુરિતમાચીર્ણરહિતૌ,

નૈરિય ધાવે મ્હદિ સતત વામરહિતૌ ॥ ૩૧ ॥

મગ્ધ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

(૩૨) ચાર પૂતળીઓ તો ૧૮-૧-૫૪

એક રાજાએ સારા કારીગર પાસે ચાર પૂતળીઓ કરાવી
એ ચાર એક મરખી-જગી પણ ફેરફાર બહારથી ન દેખાય
રાજસભામાં એ ચાર પૂતળીઓ રાખી તે ત્યાં બાબુમા
પાટીયા ઉપર, લખા-ચુ કે આ ચારમાં એક પૂતળી લાખ
મોનામહારગી છે—તે કંઈ છે તે ચોથી કાદશે તેને રાજા

મારું હંનામ આપશે રોજ દબરો માણસો આ જોવે ને પાટિયુ વાંચે પણ કોઈને સૂઝ ન પડે આરે સરખી લાગે એક જુદિમાન પરદેશથી ત્યાં આંખો ને તેણે તે ચાર પૂતળીઓની પરીક્ષા કરી

૧ પહેલી પૂતળીના કાનમા દોરો નાખ્યો પણ તે અટકી ગયો, આગળ ગયો જ નહિં

૨ બીજી પૂતળીના કાનમા દોરો નાખ્યો તો તે 'મીધે મીધે' બીજા કાનમાથી બહાર આંખો

૩ ત્રીજી પૂતળીના કાનમા દોરો નાખ્યો તો તે કાનમાંથી નીચે ઉતરી મોઢેથી બહાર નીકળ્યો

૪ ચોથી પૂતળીના કાનમા દોરો નાખ્યો તો તે સીધા પેટમા ઉતરી ગયો, બહાર ન નીકળ્યો

એક સરખી જઘાતી પૂતળીઓમા જે સેદ હતો તે જુદિમાને ચોથી કાઢ્યો અને પેટમા ઉતરનાર દોરાવાળી પૂતળી લાખ સોનામહોરની છે એમ તેણે રાખને કહ્યું ને હંનામ મેળખ્યું ઉપદેશ સામળનારા—કેટલાક પહેલી પૂતળી જેવા હોય છે, તેઓના કાનમા કંઈ પેસતું જ નથી બીજી પૂતળી જેવાઓના એક કાનમા પેસે છે ને બીજા કાનમાંથી બહાર નીકળી જાય છે ત્રીજી પૂતળી જેવાઓ સામળીને મોઢેથી બહાર કાઢી નાખે છે ત્યારે ચોથી પૂતળી જેવાઓ સામળીને પેટમા ઉતારે છે—પચાવે છે, તેઓ કિમતી બાકીના સામળે તો'ય છું ને ન સામળે તો'ય છું ? ઉપદેશ—અવશ્ય કે બીજી કોઈ સામળવું તે 'ચોથી' પૂતળી માફક સામળવું કે જેથી પચે ને તેનું ફળ મળે

અવશે ન શુભ દુરી-ક્રિયતે કર્ણતો મુક્તાન્ ।

ધાર્યતે સ્પોરે પાંચાલિકાવૃત્ત વિચાર્ય સર્ ॥ ૩૨ ॥

(૩૩) દુરાગ્રહ

તા. ૨૦-૧-૫૪

આગ્રહ સારો છે કે ખરાબ એ વાત જાતી-કરીએ તો પશુ દુષ્ટ આગ્રહ વળે જ ખંગમ' છે. દુષ્ટ આગ્રહને દુરાગ્રહ કહેવામા આવે છે.

૧ નકામી—જેનું ઘણું સમય મુધી મેવન કર્યા છતાં કાંઈ પણ ફળ નથી મળતું—એવી ક્રિયાઓ કર્યા કરવી—તેમા કાંઈપણ પરિવર્તન કરવા તૈયાર ન રહેવું એ દુરાગ્રહ છે.

૨ જે આચરણ એવા છે કે જેથી આત્માને પાતાને પૂરું મુક્યાન થાય છે—તે છાડવા નહિ—એ દુરાગ્રહ છે.

૩ પોતે કાંઈક કરતા હોય—તેમા લાભ પણ હોય પણ તેથી વધુ લાભ મળે એવું કોઈક મમલવે તો તે સમજવા જેટલી પણ ખામોશ ન રાખવી એ દુરાગ્રહ છે.

આમ આ દુરાગ્રહ મુક્યાન કરનાર છે અને મારા લાભમાં વસિત રાખનાર છે માટે તે સત્વર-તુરત છોડી દેવો. એ દુરાગ્રહ ન જ છડતો હોય તો સેનો જ સાઈ સદા નહ છે તેને બોલાવો એટલે દુરાગ્રહ આવ્યો જશે. દુરાગ્રહને તો દૂર કરવો જ લેઈએ.

અહિત હૃદયે ધૃત્વા, નૈવ ધાર્યં દુરાગ્રેહાન્ ।

યત શ્રેયોહરં વામ, દુર્યાનહો દુરાગ્રહ ॥ ૩૩ ॥

(૩૪) સમયની ગળાદી

તા. ૨૦-૧-૫૪

સમય કિંમતી છે Time is money સમય એ સોનું છે, એ પ્રમાણે માનવામાં તો ઘણી વખત આવે ॥ પણ—એ સમયનો સદુપયોગ જાહેર બોલો જોવામા આવે છે માથા રણ રીતે ખાવાપીવા-મૂવા-બેસવામા જે સમય જાય છે તે

નો જાય છે, તેને 'માટે એમ પણ કહેવામાં આવે છે તે ક્યાં વગર તો આવે તેમ નથી પણ એ સિવાયનો કેટલો સમય નકામો વ્યય છે તે કોઈ કદી, પણ ગમીર રીતે વિચારતું નથી.

આપણે શાવ્યા જતા હોઈએ અને કોઈપણ આપણા બોળખીતા મળે-આપણે તેને બોલાવીએ કે તે આપણને બોલાવે તે તો વ્યાજબી છે પણ કાંઈ ખાસ ન હોય છતાં અલક-મલકની આડી-અવળી વાતો કાઢીને અડધા-પોતો કે આપો કલાક ઊભા ઊભા જ કાઢી નાખીએ, -આવે સમય કેટલો નકામો વ્યય છે તે વિચારવા જેવું છે-ગમીર રીતે વિચારવા જેવું છે જાણેમા તો આ સમયની બરબાદીએ ધર ધાતુ છે એ સમયની બરબાદી થતી અટકી જાય તો થન કરતા પણ મોટો બચાવ છે તેમાં ઉત્તતિનું મૂળ સમાયું છે થોડો થોડો પણ સમય બચાવે અને તેના મુદ્દર પરિણામ અનુભવે.

વિક્રયાદ્વેદાગ્રવ્યાદિ-વાર્તાસુ સમય' નયન ।

નામહિતમયાપ્રોતિ, ચિનોતિ કર્મસંચયમ્ ॥ ૩૪ ॥

III

(૩૫) સગ તેવો રંગ , , , તા ૨૦-૧-૫૪

સારાનો સગ કરવાથી સૌરા સરકારો મળે ॥ નહીં રાનો સગ કરવાથી ખરાબ સરકારો મળે છે મન ખરાબ થતું હોય છતાં સારા માણુએના સમાગમમાં શહેનાર માણુસ ખરાબ બાપા અને ખરાબ વર્તનથી બચી જાય છે પરિણામે તેનું મન પણ સારું થાય છે ને સારો ગણાય છે

ખરાબની સોબત કરનાર સારો હોય તો પણ જતે દહાડે ખરાબ બની જાય છે,

પોપટના જે બચ્ચાની વાત છે એક જ માતાના જે બચ્ચાઓ, - તેને એક શિકારીએ પકડ્યા, એક ઋષિને આપ્યું ને બીજું ભિલ-ચોરને આપ્યું . . .

એક રાજા વનમાં પોતાના મંત્રી વગેરે માથે ગયો, ઋષિના આશ્રમમાં ગયો ત્યારે પોપટના બચ્ચાએ રાજાનો મધુર શબ્દોથી સત્કાર કર્યો, રાજાને આવકાર્યો, આગળ વધતા ભિલોના ઝૂંપડા પાસે આવ્યો ત્યાં બીજા પોપટના બચ્ચાએ તેને સરસ્વતીઓ-બાળો સમજાવી એક સરખા બંને પોપટોને જોઈને રાજા વિસ્મય પામી ગયો પાછો ફર્યો ત્યારે ફરી ઋષિનો આશ્રમ આવ્યો. ત્યાં ફરી પ્રથમ પોપટે રાજાને સત્કાર્યો, રાજાના મનનો સંદેહ દૂર કરવા પોપટે કહ્યું કે-રાજના હું અને તે બંને ભાઈઓ છીએ. દરક એટલો જ છે કે હું ઋષિ-શુનિને ત્યાં રહું છું અને તે ભિલને ત્યાં રહે છે. અહીં સમય રાજેન્દ્ર મહોદયગુમાવપિ. અહીં મુનિમિરાનીત, સત્ત્વ મીતો. ગણ-દાને ॥ ૧ ॥ માટે-સાશના-સત્ત્વતિ-કરથી બને, તેના સારા ફળો મેળવવા.

સત્સદ્ગાઢ્ઢુચિસસ્કારા, વિપરીતા કુસદ્ગતે ।

વિમલ્ય શુક્યોર્જિત મેઘ સદ્ગ, સદ્ગ, સદ્ગ, ॥૩૫॥

❧

(૩૬) જીભની જવાબદારી, તા. ૨૫-૧-૫૪.

જીભ જે કામ કરે છે, ખાય તે જ ખાય છે (બોલે છે). જીભ ખાય તેની જવાબદારી છે, જીભની લીધી છે જીભ ખાય તેના નફા-નુકસાનનો. હિમાલય ચોરીયા, કલાકમા પેટ આપી કે છે, ખાડું-ખાડું, તીષ્ઠત્વમતમત્તુ, ગણ્યુ-મોળ્યુ, ભારે-હલકુ ગમે તે જીભ ખાય, જીભ જવાબદારી પેટની છે.

પેટ ફુલે પેટ ફુલે લુભનુ આપેલું પેટ નં સઘરે-પાણુ
વાળે એમ નુકશાનો પેટ દેખાડે છે, પેટ હળુતુ ફૂલ રહે,
પેટ કોઈ પણ બાતનાં ક્રિયાદ ન કરે એ લાભ દેખાડે છે
એમ ખાવાની બાબતમા પેટ તુરત જ હિસાબ આપે છે
પણ બોલવાની બાબતમા લુભની જવાબદારી કોઈ લેતુ
નથી એનું પરિણામ એ જાણ્યું છે કે લુભ ગમે ત્યારે
બમે તે બોલ્યા કરે છે અરે ! ઘણી વખત નો લુભ બોલે
છે, તે એવું બોલે છે કે તેનું બોલ્યું તેને પોતાને ગમતુ
નથી ખાવાના વેપાર કરતા લુભનો ખીનજવાબદારીવાળો આ
બોલવાનો વેપાર ઘણું જ નુકશાનીવાળો છે એ વેપાર એકદમ
બંધ કરવાનાં જરૂર નથી જરૂર છે ફક્ત તેની જવાબદારી
કોઈને સોંપવાની એ જવાબદારી સોંપી શકાય તેવું કોઈ
હોય તો તે સમજી મન છે મનને સમજી બનાવીને લુભના
બોલવાના ખાતાનાં જવાબદારી તેને સોંપી દો ને પછી
ગમે તે બોલો તમારો બધો જ્યાંપર નફામા આવશે

जिह्वा यस्य बले तेन, निम्बकिञ्च वशीकृतम् ।

चिद्रवदा यो उशीभूत-स्तस्य कष्टं पदं पट् ॥ ૩૬ ॥

છ

(૩૬) હિ મા કગ્તા હિ સાના વિચારો ભય કરે છે,

તા ૨૫-૨-૧૯૫૪

સર્વ પાપનું મૂળ હિ સા છે એવમા એક ખોટી માન્યતા
જડ ઘાલીને બેઠી ■ કે એવું હોય તો હિ મા કરવી જ
જોઈએ હિ મા વગર એવી શકાય જ નહિ એ મિથ્યા
વિચારણાને લેઈને એવ એવને મારે છે ને એવવાનો પ્રયત્ન

કરે છે એવી માન્યતાવાળાનું જીવન વધે છે એ ખોટું નથી પણ તે સંસારનું અશુદ્ધ અને દુર્ગી જીવન.

હિંસાને—આવી દુર્ગાથી હિંસાને દૂર કરવાને માટે હિંસા જરૂરી છે—અનિવાર્ય છે—તે સિવાય ચાલે નહિ એ વિચારે દૂર કરવા જોઈએ એ વિચારે હિંસાના ધરના છે, એ વિચારે ભય કરે છે એ હિંસાના વિચારેએ જ સ્વર્ગ સમા સંસારને નરક જેવો કરી મૂક્યો છે તમે જે વિચારેથી બીજાની હિંસા કરો છો અને કરશો—તે જ વિચારેથી બીજાઓ તમારી હિંસા કરે છે અને કરશે અર્થ અનર્થ એમાંથી જન્મે છે અને જન્મશે માટે હિંસાના વિચારોને નાબૂદ કરો.

जीवघातात् तदीयोऽसत्-सकम्पञ्जेतसा वृत् ।

वदाति बुरसह दुष्ट, तस्मात्त सत्यं त्यजेत् ॥ ૩૭ ॥

❧

(૩૮) રૂપાળા બાપનો કદરૂપો છોકરો

તા ૨૫-૧-૧૯૫૪

આ કદરૂપો છોકરાથી વિશ્વ ત્રાસી ગયું છે એ છોકરાને દૂર કરવાને માટે નાનાથી માઠી મોટા સુધીના બધાએ રાત-દિવસ મહેનત કરે છે—પણ એ દૂર થતો નથી—દૂર થવાને બદલે વધુ ને વધુ પડખામા પેસે છે એ છોકરાને ખારી નાખવા માટે ઘણા પ્રયત્નો કરાયા છે—પણ તે જ પ્રયત્નો તેને અજર-અમર કરનારા બને છે આ છોકરાથી બચવાનો કોઈ ઉપાય વિશ્વને જાણતો નથી.

એ કદરૂપો છોકરાનું નામ છે—‘દુ.ખ’.

એ છોકરો દૂર નથી થતો તેનું કારણ જગતને નથી

સમજાયુ એ કારણ હાથમા આવી જાય તો એક ક્ષણમા તે ચાલ્યો જાય એનું કારણ એ છે કે-એ છોકરાનો બાપ ઘણો જ રૂપાળો છે જગતને છોકરા નથી ગમતો પણ તેનો બાપ બહુ જ ગમે છે છોકરાના બાપને લોકો હોશે હોશે ધરમા ધાવે છે-એટલે ગાયની પાછળ વાછરડું જાય-એમ બાપ પાછળ એ બેટો ધરમા આવે એમા નવાઈ શું ' એ કદરૂપા છોકરાના બાપનું નામ છે 'પાપ' હું ખરૂંપી કદરૂપો છોકરો ન ગમતો હોય તો 'પાપ'રૂપી તેના બાપને પ્રથમ ફર કરો-અલે તે તમને પ્રિય હોય પણ તેને લઈને તેની સાથે જ તેનો છોકરો તમારો કેટો નહિ મૂકે ને હું જ ફર કરવું હોય તો પાપથી બચો

कद्रपाऽय शिशुस्तस्य पिता रूपमनोरम ।

दुरित ववित लोकं तत्र दुष्टं तु विप्रियम् ॥ ૩૮ ॥

❧

(૩૯) દોષ અને ગુણના જોડકાં તા. ૨૭-૧-૫૪

જગતમા કોષો જેટલા છે તેટલા ગુણો પણ છે એક દોષની સામે તેના જેવો જ ગુણ છે તે તે દોષ ફર કરવાની ઈચ્છાવાળાએ તેને લગતો ગુણ કેળવવો-તે ગુણનો પરિચય કરવો એટલે દોષ આપમેળે ચાલ્યા જશે

તેવા કેટલાએક દોષ અને ગુણના જોડલાઓ નીચે પ્રમાણે છે

૧. ક્રોધ અને તેજ ૨ માન-અભિમાન અને સ્વમાન
૩ માયા અને હોશિયારી ૪ લોભ અને પ્રગતિ-ઉત્તતિ માટે સતત ઉદ્યમ

૫ કલ્પમાર્ગ અને કરકમર ૬ ઉડાઉપણું અને ઉદારતા
 ૭ નિર્માલ્યતા અને મરલતા ૮ વાચાળતા અને વક્તૃત્વ
 ૯ કામ-રાગ અને ભક્તિ રાગ ૧૦ વામના અને
 ઉપાસના

૧૧ પરવશતા અને વિનય ૧૨ મજૂરી અને સેવા
 આમ હરેકની સામી જાતુ છે પહેલા જણાવ્યા છે તે
 દોષ છે અને પરીથી જણાવ્યા તે ગુણ છે જાનેની ક્રિયા
 અને પ્રક્રિયા લગભગ ૧ મરખી છે એટલે તેવા પ્રકારનું વર્તન
 હરવું જ છે તો શા માટે ગુણરૂપે ન કરવું ગુણને મેળવે
 અને તેના લાભ કેવા મળે છે તે અનુભવે.

ગાય ત સદ્ગુણા વૌગા-સ્તાવતસ્તાદૃશા શ્રુતા ।

સૂક્ષ્મસુદૃશા પરીશ્રવૈત, પ્રાપ્તા ગુણા ન દુર્ગુણા ॥ ૩૯ ॥

(૪૦) જે ઝેરીનો ધણી તા. ૨૯-૧-૫૪

એક ચોખ્ખો હતો ચોરી કરતા પકડાઈ ગયો રાજા પાને
 તેણે પોતાનો ગુન્હો કબૂલ કર્યો રાજાએ શિક્ષા દેવાની
 ગરુઆત કરી ત્યારે ચોરે હાથ બેઠીને એક વિનંતિ કરી
 કે-“મને ગમે તે શિક્ષા કરજો-તે બધી હું સહન કરીશ
 પણ મને ‘જે ઝેરીનો ધણી’ ન બનાવતા” રાજાએ પૂછ્યું
 “શા માટે એમ કહે છે?” ચોર કહ્યું, “હું આજે એ જે
 ઝેરીના ધણીનું નાટક જોતા જોતા તો પકડાઈ ગયો છું એક
 ધરમા હું ચોરી કરવા ગયેલો, ત્યાં મેં એકને કે જે તે
 ઘરનો માલિક હતો તેને ઢાંદર વચ્ચે બેસાતો-છાલાતો
 જોયો એને જે ઝેરીઓ હતી એક માળ ઉપર રહેતી હતી

અને એક નીચે, તે બન્નેનો ધણી ઘરે આગ્યો 'ને ઉપર જવા લા ગયો, એટલે નીચે વાળી ગ્રૂમ પાડીને તેને પકડવા માટે ટોડી નીચેવાળીની ગ્રૂમ સાબળીને ઉપરવાળી પણ ઉડીને દાહરે આવી પોતાના ધણીને ઉપર લઈ જવા માટે ચોટલી પકડીને ઉપર ખેંચવા લાગી અને નીચેવાળી નીચે લઈ જવા માટે ટાગીયો ખેંચવા લાગી આમ ને આમ ખેંચતાણુમા આખી રાત વીતી ગઈ થોડ ઘણું કહે પણ ક્ષેડે છોટે નહિ આ દુખ ભોળને મને થોડની કયા આવી અને હું બોલી ઉઠ્યો ને પકડાઈ ગયો, માટે હું કહું છું (કે)-મને ગમે તે શિક્ષા કરજો પણ 'બે બંસીનો ધણી' નહીં બનાવવા "

આ છવ પણ બે બંસીનો ધણી છે તે બે બંસીના નામ ■ સુમતિ અને કુમતિ તેની ખેંચતાણુમા છવ દુ ખી ધાય કે સુમતિ છવને ઉપર લઈ જવા ખેંચે છે ને કુમતિ છવને નીચે લઈ જવા ખેંચે છે આ ખેંચતાણુમા છવ ઇલાય છે ને દુ ખી ધાય છે છવને ને ઉપર જવું હોય તો કુમતિનો ત્યાગ કરે અને નીચે રહેવું હોય તો સુમતિનો ત્યાગ કરે પણ બે વચ્ચેની ખેંચતાણુ તો ધણી બોલી છે તેના જેવું બીણું ખરાબ નથી

સુમતિકુમતી માર્યે, જીવામાડ્ય વતિમ્નયો ।

મુદ્ધકે સુલ્લ સુમયાડસો, પીડ્યતેડપરવા વરમ્ ॥ ૬૦ ॥

❧

(૪૧) સર્વ દોષોનો દાદો તા ૨૬-૧-૫૪

ક જીસાઈ, કુપણતા, ચીચુપણુ એ સર્વ દોષોમા મહાન દોષ છે એ દોષ એવો છે કે એ જ્યાં સુધી દોષ

છે ત્યાં નૃપી બીજા કોઈ સારા વિગિહ શુષ્ક આવતા નથી અને અનેક દોષો દોષ્યા આરે છે

કલ્પમ માણુમ કોઈ સાગ મ્યાનમા જતા મઠિય પામે છે જાય છે નો દરતો દરતો જાય છે, ઠોઈ ન દેખે એ રીતે પાછળ બેઝે, જલ્દી ઊઠી જાય આમ કલ્પુચ માણુમ મારા મ્યાનમા જાય તો પણ તેનો લાભ લઈ શકતો નથી કારણ મ્યાનની માફક માન માણુમનો સમાગમ પણ કલ્પમ માણુમને ગમતો નથી એવે તેના દોષો દૂર થતા નથી અને પુણ્ય આવતા નથી કલ્પસ માણુમનું નામ લેતા પણ સારા માણુસોને મઠિય થાય છે એટલું તો તેનું નામ પણ કલ્પસાર્થએ અપવિત્ર કરી મૂક્યું છે -

કલ્પસાર્થ-કૃપણતા એ સર્વ દોષોનો દાદો છે એ જુ ઠાઝો જે દાદા કહેવાય છે તેના કરતા પણ બધા કર છે તેના પગમા જે ફેસાઈ ગયા તો પગિલામ થઈ ખરાબ છે, માટે તેનાથી બચવા માટે-તેને દૂર કરવા માટે સતત પ્રયત્ન કરવો.

જાપણ્યં લેન્ પુત્ર દૂર, લોગ સર્વે નિરાશ્વતા ।

વાર્ષણ્ય લેન્ દુરંદમૂન્, લોગ મર્વે પુરશ્વતા ॥ ૪૧ ॥

❧

(૪૦) પુત્રનો પશ્ચાત્તાપ તા. ૩૧-૧-૫૪

ફૂલે કલ્પ-ફૂલને વાચા પ્રકટી ફૂલ જોડ્યુ-પણ તે કયા? જ્યાં તે નીચે રમદોળાતુ હતુ-ચીમળાતુ હતુ. તેની મામે પણ કોઈ જોતુ ન હતુ ત્યાં ફૂલે કહ્યું કે કોઈ અભિમાન કરતા નહિ અભિમાન કરનારની આવી દુર્દગા થાય છે એક વખત હું જિંદગી વેલ ઉપર થક્યુ હતુ મારી સુન્દરતા ભલભલાને ચલાવી દેની હતી પણ હું

કોઈની પરવા કરતું ન હતું. જો એ આકાશ તરફ જોવા કરતું હતું તો એ અભિમાન લાગુ ન ટકતું માળી આવ્યો ને મને ચૂંટીને લઈ ગયો. બસ મારી અવશાના પગરણ મૂક્યા. ભરબબરમા નજીની કિમતે હું વેચાયું. ગમે તેવો વિચિત્ર ઉપયોગ મારો થયો. માણસ-કામી માણસના હાથમા મારે સારી દયાની આશા રાખવી નકામી હતી. હું એક દિવસ કરમાઈ ગયું ને પૂજા બેસું થઈ ગયું. મુદરતા કે સપત્તિ થોડા સમયને માટે છે, તેનો મહુપયોગ કરવો એ મફત છે ને અભિમાન કરવું એ દુર્દશા માટે છે.

વિકૃતતા જનનાશિરસિસ્થિતો

રજસિ નિર્લુપ્તન જમશોડમયન્ ।

સુમનસશ્ચરિતિ પરિમાણ્ય ક્તિ,

સુમનસા મનમાપિ વિમુક્ત્યન ॥ ૪૨ ॥

■

(૪૩) કામ ઠેલવવાની ટેવ તા ૧-૨-૫૪

દરેક માણસ કાંઈ ને કાંઈ કામ કરતો હોય છે અને તેને ઘણા કામ કરવાના હોય છે. કેટલાક કામ મારા હોય છે કેટલાક કામ ખરાબ હોય છે કેટલાક કામ મધ્યમ હોય છે. વહેલા કે મોડા કરવાના કામો કરવા તો પડે જ છે, છતાં કેટલાક માણસોમા કામને ઠેલવવાની ટેવ હોય છે. એ ટેવને લઈને ખરાબ કામ ઠેલાય તો પરિણામ સારું આવે છે. પણ એમ ઘણું ઓછું બને છે. ખરાબ કામો ઠેલી શકાતા નથી તે તો મોઢક હોય છે. એટલે વળગી પડે છે. સારા કામો ઠેલાયા કરે છે અને પરિણામે કામ ઠેલવવાનો વૃત્તિવાળાને બીજી બધી અનુકૂળતા હોવા છતાં તે સારા

કામો કરી શકતો નથી ડેવટે સારા કામો પણ તેવા માણસ-
ને ડેવી કે છે માટે સારા કામો કદિ પણ ઠેલવા નહિ
અને કામ ઠેલવાની વૃત્તિને નાખૂંદ કરવી એ જીવનમા પ્રગતિ-
ઉત્પત્તિ મેળવવાનો અદ્વિતીય ઉપાય છે

વિલમ્બો ન શુભે કાર્યે, કાર્યં. શુભમમીસતા ।

વિલમ્બેન શુભ કાવ, નીતસ સદ્વિનશ્યતિ ॥ ૪૩ ॥

(૪૪) જુઠ્ઠને પ્રથમ દૂર કરો તા ૨-૨-૫૪

નાનો કે મોટો નિયમ લેતા પહેલા એક વાત જરૂર
મેચારી લેવા કે હૃદયમા કયાય-મનના કોઈપણ ખુલામા
જુઠ્ઠ-અસત્ય તો જરાઈ એક નથી ને? ગમે તેટલા વ્રતો
લીધા હોય-નિયમો લીધા હોય પણ જો જુઠ્ઠને-અસત્યને દૂર
કરું નહિ હોય તો એકે કામ લાગશે નહિ

એક ગ્રીમ ત મઠને એકનો એક પુત્ર હતો. પુત્ર બધા
લક્ષણે પૂરો હતો બધા વ્યસનો સાથે તેને જાણબધી હતી
શેઠને મનમા ઘણુ યત્ન હતું કે કોઈ ઉપાયે આ છોકરા
મુઘરે તો સાર કેટલાક સારા માણસોનો શેઠે તેને સમાગમ
કરાવ્યો તેઓની સાથે તે છોકરો એક મહાત્મા-યોગી પાસે
ગયો મહાત્માએ તે છોકરાને વ્યસનો છોડવા માટે ખૂબ
સારી રીતે સમજાવ્યું. બધું જરાજર સમજાઈ ગયું હોય
તેમ છોકરાએ બધા વ્યસનો ત્યાગ કર્યા ને કોઈ પણ વ્યસન
સેવનું નહિ એવો નિયમ લીધો નિયમ લેતા પહેલા છોકરાએ
કહ્યું કે-મને બધા નિયમ કરાવજો, પણ એક નિયમ હું
પાળી શકીશ નહિ. તે એ કે હું જુઠ્ઠ જોલવાનું છોડી
શકીશ નહિ શુદ્ધ હૃદયના મહાત્માએ એક નિયમ સિવાય

બાકીના બધા નિયમ કરાવ્યા મદાત્મા પાસેથી નીચે આવ્યા જાડ એ છોકરા તો હતો તેવો ને તેવો જ નહીં કેટલાએક દિવસો પછી ફરી તે છોકરાને મદાત્મા પાસે લઈ ગયા મદાત્માએ કહ્યું ‘ભાઈ નિયમ લઈ તોડવામાં ઘણું જ પાપ બધાય છે છોકરાએ કહ્યું કે, ‘આપતું કહેવું થયાં’ છે પણ મેં નિયમ લીધા જ નથી’ મદાત્માએ કહ્યું ‘આત્મ જુદું જોણે છે ?’ ત્યારે તેણે કહ્યું કે હા, માટે બધા નિયમો છે પણ જુદું જોણનાનો નિયમ નથી તેની છૂટ છે’ મદાત્માએ તેને અયોગ્ય માનીને દૂર કર્યો

अस्य चेन् ह्यन दूर, पापमात्रमवाहृतम् ।

न चेन् पापापहारेण किं मयदिग्यपुत्रवन् ? ॥ ૪૫ ॥

(૪૫) તારી પાસે ગા માટે આવે ? તા ૨-૨-૫૪

બાવળનું જાડ અને આમાનું જાડ બરાબર મામયામે હતા વચમાં ધોળી રસ્તો પડ્યાં હતા રસ્તા ઉપર હજારા માણુમે આવતા-જતાહતા યાકચા-વાકચ નાણુમે આજ્ઞાના જાડ નીચે જોમતા અને આનંદ કરતા માજ પડે ને ને કડો પક્ષાએ આજ્ઞાને મજબી મકતા એક સજ પણ એવી ન રહેતી કે ત્યારે આળોએકલી દોષ આજ્ઞાને ફિરલોલ કરતો જોઈને બાવળને વિચાર થતો કારણ કે તેની પાસે કોઈ આવતું નહિ જ્યાં જોવો ત્યારે બાવળ ઓડતો જતા-આવતાને પોતાની પાસે આવવા અને આજ્ઞાની માફક પોતાને મજબી મૂકવા કહેતો-વિનંતિ કરતો પરંતુ કોઈ પણ તેની પાસે આવતું નહિ બાવળ બધાને પૂછતો કે તમે આજ્ઞા પાસે દોડ્યા દોડ્યા બવ છો ને મારી પાસે કેમ કોઈ આવતું

નથા ! કેઈ કંઈ કહેતું નહિ એક વખત એક નિદાને
ખાવળને કહ્યું કે તારી પામે કેઈ શા માટે આવે ? તારી
પામે લેવા જેવું કાઈ પણ નથી ઊલટું તારી પામે આવનારને
તું કાઢા બોલે છે શું કાઢા ખાવા તારી પામે આવે ? પછી
ખાવળ ચૂપ થઈ ગયો.

ખાવળ જેવા હો તો કેઈને બોલાવવા નહિ અને બીજાને
પાતાની પામે બોલાવવા હોય તો ખાવળ મટી જશે ને
આખા જેના થશે એટલે લોકો પરાણે પરાણે તમારી પામે
દોડ્યા આવશે.

कल्पद्रुपवद्वक्त्रा करावन्ष्ट वृत्त ख खड्डु शूके ।

उपसर्पे म भवत, वद ववुर कस्य लोभेन ? ॥ (जगन्नाथ)

रमालपाक्षपञ्चाया-स्थितानामग्रयन् जनान् ।

वदुस्त्वैजं नैवत्त केनायामस्तयातिकम् ? ॥ ૪૦ ॥

(૪૬) - થેરીના વન જેવો ધમ્મશ મા' તા.૩-૨-૫૪

કથેરીના બાંડને નાનાનાના ધણા કાઢાઓ હોય છે
ભૂલેચૂકે પણ કથેરીના વનમા વિશ્રાન્તિ લેવા-ધાક ખાવા
કોઈ બેસે તો પૂરા પરતાય તેના કપડામા કાઢા ભરાઈ ગયા
હોય, ધાક ઉતરે નહિ ઊલટો ચઢી જાય કથેરીના તે પૂરા
ગુણગાન કરે ફરી તેની સામું પણ ન જુવે.

રાજા પ્રદેશીને પ્રતિબોધ કરીને વિહાર કરતી વખતે
શ્રી કેશી ગણધન ભગવતે દ્રુકમા રાજાને કહ્યું હતું કે—
'કથેરીના વન જેવો ધમ્મશ મા, પણ આબાના વન જેવો ધર્મે'
આ જ આત્માને માટે એ એટલો દ્રુકો ઉપદેશ હૃદયમા
ઉતારવા જેવો છે દરેક આત્મા બે કથેરી જેવા મટી જાય

અને આખા જેવા બને તો હુ ખ શોધતુ મુરકેડ પડે બીજા સારા બને કે ન બને પણ પોતે-પોતાની મજૂરી સારામા કરાવવા હોય તો-ક ચેરી મટી જતુ જોઇએ અને આબાના વત જેવા થયુ જોઇએ

રસાન્ન સર્વમૌન્યાય સ્વમામન્' મય સ્યદા ।

જ્ઞાતિઘ્નૈઃ પ્રાપ્તેષાં , કષ્ટકાલીર્નવતુઃ ॥ ૪૬ ॥

III

(૪૭) ચિતા અને ચિતા તા ૩-૨-૫૪

ચિતા અને ચિતા એ બન્ને શબ્દ પ્રમિદ્ધ છે કહેવાય છે કે ચિતા મરેલાને બાળે છે અને ચિતા હવતાને બાળે છે બાળવાનું કામ બ ને કરે છે બધા ચિતા કરતા ચિતાને કમ કર ગણાવે છે, કારણ કે ચિતાથી ચતુરાઈ, રૂપ તેજ, ગુણ વગેરે મટતા નથી પણ ચિતાથી એ નવું ધરી જાય છે

ચિતાની નિદા કરવામા બધા એકમનુ થઈ જાય છે પણ એક વાત તાવ સાચી છે કે ચિતા ક્યાં વચર દુનિયામા ફાઇને પણ આલતુ નથી

જેની શક્તિ વધારે જેનુ કામગામ વધારે તેને ચિતા પણ વધારે

ચિતા કરવી જ પડે છે, તો તેને એવી રીતે કરતા શીખી જતુ કે તે આપણને તપાવે નહિ, બાળે નહિ ઉલ્લુ માર્ગદર્શન કરાવે-પ્રકાશ આપે ચિતા કરતા આવડે તો 'ચિતન' થઈ જાય છે અને ન કરતા આવડે તો ચિતા થાય છે વિશ્વમાં વસ્તુ દોષિત નથી તેનો ઉપયોગ ન કરતા આવડે એ દોષ છે,

ચિંતા ચિંતાસમા પ્રાપ્તા, પર નૈકાન્તતત્ત્વગા ।
પરચિંતા તથામૂના, સ્વામચિંતા હિતાચિંતા ॥ ૪૭ ॥

(૪૮) ભૂતનો એકરાર તા ૮-૨-૫૪

ભૂલ થવી એ સ્વાભાવિક છે નાનાની ભૂલ થાય અને મોટાની ભૂલ થાય મૂર્ખ ભૂલ કરે અને ડાહ્યો માણસ પણ ભૂલ કરે ભૂલ ન કરે કેવળ પૂર્ણ-આત્મા બાકીના બધા કોઈ ને માર્ગ ભૂલ કરી જેમે ભૂલ થયા પછી ભૂલ મમજવી એ ભૂલયા બચવા માટે મુન્દર ઉપાય છે ધણુ નો સ્વભાવ એવો હોય છે કે તેઓ ભૂલ થયા પછી પણ ભૂલને કબૂલ કરતા નથી, એથી બીજાને એાછવત્તુ નુકસાન થતુ હશે પણ ભૂલ કરનારને તો ધણુ જ નુકસાન થાય છે; માટે ભૂલ કરી વીધા પછી તેનો એકરાર કરવામા જગપણુ મકોથ કરવો નહિ એથી ભૂલના લોગભાથી તુરત ઉગરી જવાય છે અને ફરી ભૂલ થતી નથી

જાચા પ્રમાદ કિં માદસિ ત્વ પ્રમાદમાઠા પ્રકટીભવિત્રી ।
તદમાદપ્રમાદ પરિહાતુમાત્મન્ । શૃણુ ચિલ્લથ ન કદાપિ કુપા ॥૪૮॥

(૪૯) મૂર્ખા મિત્ર અને દાનો દુરમન તા ૧૦-૨-૫૪

મૂર્ખ-અઝવજરનો-અણુસમજુ મિત્ર ભારે થઇ પડે છે એની મિત્રતા- માર્ગમ ધી કામમ તો નથી આવતાં પણ ઉલટુ નુકસાન થાય છે મૂખના મિત્ર તરીકે રહેવામા ધણુ વખત મૂર્ખા ગળાણુ પડે છે મૂર્ખ માણસ સાથેની દોસ્તા કોઈ પણ રીતે લાભ આપતી નથી કોઈ મૂઝવણુની વાત કર

વામા પણ મૂર્ખ કામ આવતો નથી સારી વાત પણ એ સમજી શકતો નથી. મિત્ર વગરનું રહેવું સાર પણ મૂર્ખને મિત્ર કરીને મિત્રનાળા ગણાવવું એ સાર નહિ

દાનો-સમજી ગાંધો, દુરમન સારો દુરમનાઈ શત્રુતા વેર તો કોઈની પણ સાથે સારા નહિ, છતાં ઘઈ જાય તો હલકા સાથે-મૂર્ખ સાથે તો કરવા જ નહિ. મૂર્ખ માણસ સાથે વેરઝેર કરવા નહિ અને યઈ જાય તો આવવા નહિ- તુરં પતાવી દેવા સજ્જનની સાથે-ગાંધાની સાથે દુરમનાઈ-શત્રુતા યાય ને લખાય તો પણ પતિષ્ઠાએ લાભ યાય છે સજ્જનની મિત્રતા તો લાભ આપે પણ શત્રુતા પણ લાભ આપે છે એ રીતે સજ્જનનો પણ સમાગમ યાય તેમા લાભ છે, પણ મૂર્ખનો કોઈ પણ રીતે સમાગમ કરવો નહિ

દુઃપ્રાયૈવ સુહૃદ્મૂલ્લ સુતોઽરિરપિ હર્મણે ।

તસ્માદ્વદિ વિષાતઘ્નો, મૂલ્લો મિત્ર કદાચન ॥૪૧॥

III

(૫૦) મૂર્ખ મિત્ર અને દાનો દુરમન તા ૧૧-૨-૫૪

મૂર્ખ મિત્રથી તુકશાન યાય છે અને દાના દુરમનથી લાભ યાય છે એ માટે નીચેની વાત ધ્યાનમા રાખવા જેવી છે

એક રાજા જ ગણમા ઝઘ ચડ્યો ત્યાં એક વાદરાએ રાજાને ઘણી મદદ કરી રૂબ-રૂબ ખાવા માટે લાવી આપ્યા રાજા વાદરા ઉપર ખુશ થઈ ગયો પોતાની સાથે રાજ્યમા વાદરાને લાવ્યો અને તેને રાજ્યએ પોતાનો અગરક્ષક બનાવ્યો વાદરા એકનિષ્ઠાથી ખુલ્લી તરવારે રાતે સૂતેલા રાજાનું રક્ષણ કરવા લાગ્યો

એક દિવસ એક નિદાન પ્રાણીય ચોરી કરવા માટે ગળના મહેલમા ગયો. ત્યાં દ્વરથી વાદરાને ચોરી કરતો જોયો. પોતે રાજાનો દુશ્મન છે-ચોર છે છતાં તેને વિચાર આવ્યો કે આ મૂખ વાદરો અનર્થ કરી બેસશે બન્યું પણ એવું જ બારી માથે પ્રાણીયનો પડછાયો રાજાના શરીર ઉપર પડ્યો વાદરાએ પ્રાણીયના પડછાયાને માણસ માનીને મારવા માટે તરવાર ઉગામી પણ પાછળ જોવા રહેલા પ્રાણીયે તરવાર પકડી લીધી અવાજ થયો રાજા જાગી ગયો. પ્રાણીય પકડાઈ ગયો તેણે પોતાનો ગુન્હો કબૂલ કર્યો પ્રાણીયને શૂનીની શિક્ષા થઈ શૂની ઉપર અડાવતા પહેલાં તેની કાંઈ ઈચ્છા હોય તો તે મ પૂર્ણ કરવાનું કહેવામાં આવ્યું. પ્રાણીયે કહ્યું કે-રાજાને મળવું છે રાજાએ મલાકાત આપી પ્રાણીયે રાજાને કહ્યું કે, મારા બીજા કાંઈ જોડા નથી ફક્ત એક જ કહેવું છે કે આ વાદરાને આપન અગરહાસ તરફ ન રાખો રાજાએ તરત પૂછ્યું ને પ્રાણીયે બધી વાત કરી રાજાએ પ્રાણીયને જીવિતદાન આપ્યું શિક્ષા માફ કરીને ખૂબ ધનમાં આપ્યું મૂખ મિત્ર રાજાને મારો નાખત અને દાના દુશ્મને રાજાને બચાવ્યો.

ધાનરમૂર્તિમિત્રમ્યાચરણ ગણિ યાત્રશમ ।

શત્રારપિ ચ ત્રિપ્રમ્ય જ્ઞાત્યા મૂર્તિ ન મિત્રચેત ॥ ૫૦ ॥

(૫૧) નિદા

તા ૧૨-૨-૫૪

દુનિયામાં મોક્ષમાં મીડી ચીજ હોય તો ને નિદા છે પણ તે મીડી છે તે કેનાં? (પારકા) પોતાની નહિ પારકી નિદા કવવામાં એટલો રસ આવે છે કે એ ગમ આગળ બીજા બધા રમ તેના રમીયાને ફીકા લાગે છે

નિદા-એટલે બીજાના છતાં કે અહતા દાવો બીજાની પાસે ગાવા

નિદા કરનાર જેના દાવો ગાતો હોય કે તેને એટલે કહેતા અવમાતો હોય છે

નિદા કરવાનો સમય એટલે બાગે નવરાશનો છે એ નવરા ભોગા થાય એટલે નિદા ત્રીજી ત્યાં હાજર થઈ જાય છે

નિદા જે તુકથાન કરે છે તે બહાર જાણી શકાય નથી પણ તે તુકથાનીનો પાર નથી એ પાછળથી સમજી શકાય છે

આવી દુષ્ટ નિદાને છોડી દેવાતુ દરેક સારા માણસો કહે છે પણ અમે તો કહીએ છીએ કે નિદા કરજો-ખૂબ કરજો પણ તે બીજાની નહિ તમારી પોતાની-તમારી નિદા કરો એટલે પારકા નિદા છટી જશે પરિણામ તમારા લાભમાં છે તે તો વખત જતા સમજાઈ જશે

નિદા પરા પરમરમ્યતરા વૃથિમ્યા,

સયમ સર્વજનચિત્તહરાડરિ નિષ્ઠા ।

લેન્ના ત્રિયેત નિજદૂષણમૂળ તદ્,

વમ્પા મગ્ધમમદામંશુદ્ધ નિતાન્તમ્ ॥૫૧॥

III

(૫૨) માનવજન્મની મહત્તા-મેના ઉપર

તા ૧૨-૭-૫૪

માનવજન્મ પામવો ઘણો દુર્લભ છે અને તો પુણ્ય રાશિ એટલી થાય ત્યારે માનવજન્મ મળે છે એ ઉપદેશ દરેક સ્થળે દરેક ઉપદેશકો પામેથી સાજજવા મળે છે માનવ જન્મની વિશિષ્ટતા-મહત્તા મેના ઉપર છે તે વારંવાર વિચારવા જેવું છે

૧૨-૭-૫૪

૧૨-૭-૫૪

૧ માનવજન્મમા મળેલી કાયાની એ વિશિષ્ટતા નથી
 ૨ માનવજન્મમા મળતી ભોગોની સામગ્રીની એ વિશિષ્ટતા નથી
 ૩ માનવજન્મ પામીને દુનિયાદારીમા હોશિયાર ગણાવાની એ વિશિષ્ટતા નથી

માનવજન્મની વિશિષ્ટતા-મહત્તા છે તેમા કે ત્યા આ આત્મા સારી કમાણી કરી શકે છે બીજે ન થઈ શકે એવી કમાણી અહિં થાય છે

ધણી અગવડવાળી પણ જ્યાં ઘણા ઘરાકો આવતા હોય અને ધીકતો ધંધો ચાલતો હોય એવી દુકાન કિંમતો ગણાય છે અને દરેક પ્રકારની અગવડવાળી હોના છતાં જ્યાં બિલકુલ ધંધો ન ચાલતો હોય તો દુકાન કિંમતી ગણાતા નથી. માનવજન્મ એ ભરખભરમા ધાર્યો વેપાર કરી શકાય એવી દુકાન છે, એ એની મહત્તા છે એમ છતાં જો એ દુકાન અણુધડ વેપારોના હાથમા હોય તો તે સોના સાંક કરીને ડેવટે દીવાળી કાઢીને કુડી જાય આ માનવજન્મ પામીને એવા અણુધડ વેપારો જેવું પરિણામ ન આવે એ દરેકે ધ્યાનમા રાખવા જેવું છે અચેત્ત્ય નીવડે તો દુનિયા આ દુકાન તમને જલ્દા કોઈ નહિ આપે માટે એવી કમાણી કરો બતાવો કે બીજા તમારું અનુકરણ કરે

મનુનજ્ઞમનિ ધર્મમિદાન્તિ કિં, નનુ ચિંતયચ્ચાહત ત્વરમ્ ।
 સુરુતમિત્રમમત્રમિદ મત, યન્નિરુત સુગ્ત ૧ તદા ગતમ્ ॥

(૫૩) કોઈની વાત બીજાને કહેવી તા ૧૩-૨-૫૪

કેટલાક પ્રમગો જીવ માટે એવા બની જાય છે કે તે કોઈને પણ કહાં ગણતા નથી એ પ્રમગો આન દના કે હર્ષના

નથી હોતા એ પ્રસંગો બીજાને કહેવાયા કહેનારની પ્રતિષ્ઠા= આબરુ ઓછી થાય ૭ વળી એ પ્રસંગો એવા હુ ખડ હોય છે કે એમ ને એમ મનમા મધરી રાખવાથી મનમા ભાર વધતો જાય છે-એ ભાર ઓછો કરવા માટે એવી કેટલીક ન કહેવાની વાતો પણ બીજાને કહેવા પડે છે. મોટે ભાગે એવી વાતો બીજાને કહેતી વખતે કહેનારને એમ જ હોય છે કે આ વાત બહાર નહિ પડે કહેતા કહેતા પણ વાત કરનાર કહે છે કે 'જે જો હો, વાત બહાર ન જાય'

આ પ્રમાણેની બીજાની ખાતરી વાતોનો મમલુ ફેકની પાસે થોડોઘણો હાથ છે એવી ખાતરી વાતોના બે પ્રકાર છે એક તો એવા સમર્થ માણસોને કહેવાથી જેનો રસ્તો નીકળે એવી અને બીજી જે કહેવાથી કાંઈ પણ લાભ ન હોય એવી તેમાં પહેલા પ્રકારની વાતો પોતાની કે બીજાની યોગ્ય વ્યક્તિને કહેવામાં નુકશાન નથી પણ બીજા પ્રકારની વાતો દાટી રેવામાં-ભૂલા જવામાં જ લાભ છે, એવી વાતો જેને તેને કરવામાં કોઈ રીતે કોઈને પણ લાભ નથી એટલે બીજાની ખાતરી વાત મામાને નુકશાન ન થાય એ પ્રમાણે કોઈને પણ કરવા નહિ અને ગ્યારે કરવાનું મન થાય ત્યાંજે એટલું વિચારતું કે મારી કોઈ આવી વાત હોય ને તે વાત બીજાને કોઈ કહે તો તેનું પરિણામ મારે માટે શું આવે ?

सुगुप्तं गापयेद् वृत्तं परस्मै न प्रकाशयेत् ।

प्रकाश्यं चेन् समयाय, स्वाद्वर्षाऽपि यतस्तत ॥ ५३ ॥

(૫૪), ૧૦૮ની સંખ્યાનું મહત્ત્વ તા ૧૬-૨-૫૪

૧૦૮નો આંક મહત્ત્વનો છે, તેમાં નીચે પ્રમાણે કારણો છે

૧ માનવજન્મમા મળેલી કાયાની એ વિશિષ્ટતા નથી
 ૨ માનવજન્મમા મળતી ભોગોની સામગ્રીની એ વિશિષ્ટતા નથી
 ૩ માનવજન્મ પામીને દુનિયાદારીમા હોશિયાર ગણાવાની એ વિશિષ્ટતા નથી

માનવજન્મની વિશિષ્ટતા-મહત્તા છે તેમા કે ત્યા આ આત્મા સારી કમાણી કરી શકે છે બીજે ન થઈ શકે એવી કમાણી અહિં થાય છે

ધણી અગવડવાળી પણ ન્યા ઘણા ઘરાકો આવતા હોય અને ધીકતો ધ ધો ચાલતો હોય એવી દુકાન કિ મતાં ગણાય છે અને દરેક પ્રકારની અગવડવાળી હોવા છતાં ન્યા બિલકુલ ધ ધો ન ચાલતો હોય તો દુકાન કિ મતી ગણાતા નથી માનવજન્મ એ ભરખભરમા ધાર્યો વેપાર કરી શકાય એવી દુકાન છે, એ એની મહત્તા છે એમ છતાં જો એ દુકાન અણુધડ વેપારીના હાથમા હોય તો ન મોના માઠ કરીને ડેવટે હીવાળુ કાઢીને ઉઠી જાય આ માનવજન્મ પામીને એવા અણુધડ વેપારી જેવું પરિણામ ન આવે એ દરેકે ધ્યાનમા રાખવા જેવું છે અયોગ્ય નીવડે તો ફરી આ દુકાન તમને જલ્દા કોઈ નહિ આપે, માટે એવી કમાણી કરી બતાવો કે બીજા તમારું અનુકરણ કરે

મનુવજ્ઞમતિ ધર્વમિદાસ્તિ કિ, નનુ વિચારયન્નાત્ન ત્યમ્ ।

સુકૃતમિત્રમમત્રમિદ્ મત યદિત્ત સુગ્ત ન તદા પતમ્ ॥

(૫૩) કોઈની વાત બીજાને કહેવી તા ૧૩-૨-૫૪

કેટલાક પ્રસંગો જીવ માટે એવા બની જાય છે કે તે કોઈને પણ કહી શકાતા નથી એ પ્રસંગો આનંદના કે હર્ષના

નથી હોતા 'એ પ્રમ ગો બીજને કહેવાથી કહેનારની પ્રતિષ્ઠા= આજરું ઓછી થાય ૮ વળી એ પ્રમ ગો એવા દુ ખદ હોય છે કે એમ ને એમ મનમા મધરી ગખવાથી મનમા બાર વધતો જાય છે-એ બાર-ઓછા કરવા માટે એરી કેટલીક ન કહેવાની વાતો પણ બીજને કહેવા પડે છે. મોટે ભાગે એવી વાતો બીજને કહેતી વખતે કહેનારને એમ જ હોય ॥ કે આ વાત બહાર નહિ પડે કહેતા કહેતા પણ વાત કરનાર કહે છે કે 'જો જો હો, વાત બહાર ન જાય'

આ પ્રમાણેની બીજની ખાનગી વાતોનો મમદ કરેકતી પાસે ઘોડાધણો હોય છે એવી ખાનગી વાતોના બે પ્રકાર છે એક તો એવા સમયે માણસોને કહેવાથી જેનો રગ્તો નીકળે એવી અને બીજી જે કહેવાથી કાઈ પણ લાભ ન હોય એવી તેમાં પહેલા પ્રકારની વાતો પોતાની કે બીજની ચોખ્ખી વ્યક્તિને કહેવામાં તુકશાન નથી પણ બીજ પ્રકારની વાતો દાટી દેવામાં-ભૂલો જવામાં જ લાભ છે, એવી વાતો જેને તેને જરવાના કોઈ રીતે કોઈને પણ લાભ નથી એટલે બીજની ખાનગી વાત સામાને તુકશાન ન થાય એ પ્રમાણે કોઈને પણ કરવા નહિ અને જવારે કરવાનું મન થાય ત્યારે એટલું વિચારવું કે મારી કોઈ આવી વાત હોય ને તે વાત બીજને કોઈ કહે તો તેનું પરિણામ મારે માટે શું આવે ?

સુગુપ્ત ગોપયદ્ વૃત્ત વસ્તુઃ ન પ્રકાશયેન્ ।

પ્રકાશ્ય સન્ સમર્થાય, સ્વાદયાઽપિ વતસ્તત ॥ ૫૩ ॥

દ્વિ

(૫૪).૧૦૮ની સંખ્યાનું મહત્વ-તા. ૧૬-૨-૫૪

૧૦૮નો આંક મહત્વનો છે તેમાં જીવે પ્રમાણે કારણો છે

૧ પાચ પરમેષ્ઠિના ગુણો ૧૦૮ છે અરિહ તના ૧૨ ગુણ સિદ્ધના ૮ ગુણ, આગાર્યના ૩૬ ગુણ, ઉપાધ્યાયના ૨૫ ગુણ, સાધુના ૧૭ ગુણ-એ પ્રમાણે સર્વ મળી ૧૦૮ ગુણ છે.

૨ નવકાશવાણીના મણકા-પારા ૧૦૮ છે

૩ ઉત્તમ પુરુષોના લક્ષણ ૧૦૮ હોય છે

૪ ૧૦૮ની સખ્યાનો સરવાળો કરીએ તો ૬ થાય છે નવનો આક અખ ડ છે

૫ એક સરખી ઉમ્મરના ૧૦૮ માણસો જે કુળમાં હોય છે તે કુળકોટિ કહેવાય છે

૬ ૧૦૮ આગળ જી ચો હોય તે ઉત્તમ પુરુષ કહેવાય છે

૭ ૧૦૮ પૂજનુ સ્નાત્ર અષ્ટોત્તરી સ્નાત્ર છે

આમ ૧૦૮ની સખ્યા મહત્વની છે એ સખ્યા નો સિદ્ધ થઈ જાય તો ફરી જન્મથી કરવું ન પડે

શતમણ્ડોત્તર સહસ્રા, હિતા સહસ્રાયતાં મતા ।

પરમેષ્ઠિગુણગ્રામ-ગુમ્ફિના ત્રિભવિસ્તૃતા ॥ ૫૪ ॥

(૫૫) સોય જેવા થજો, કાતર જેવા નહિ

તા ૧૬-૨-૫૪

સોય સાધવાનું કામ કરે છે અને કાતર કાપવાનું કામ કરે છે જે જુદા હોય તેને સોય એક કરી આપે ॥ જે એકમેક હોય-અખ ડ હોય તેને કાતર છૂટા પાડે છે

એ પ્રમાણે કેટલાક માણસો સોય જેવા હોય છે તેઓ એકબીજાને સમજાવીને મેળની આપે છે, સ પ કરાની આપે છે ગમે તેવા વેર-વિરોધને દૂર કરીને એક કરી આપવાનું

કામ એવા માણસોને ગમે છે તેમના વચનો કેટલીક વખત સોયની અણીની માફક ચડુઆતમા જરા તીખા લાગે પણ પરિણામ ઘણું મીઠું લાગે છે

ત્યારે કેટલાક માણસો કાતર જેવા હોય છે તેમનું કામ એકબીજાને લડાવી મારવાનું - જુટા પાડવાનું એ માણસો બહારથી મોટા જેવા દેખાતા હોય પણ તેમનું કાર્ય ઘણું જ ભય કરે છે

દરજીને ત્યાં સોય ને કાતર બન્ને હોય છે પણ તેના કાર્યને હિસાબે તે બન્નેને દરજી યોગ્ય સ્થાને રાખે છે સોયને પાપડીમા ભરાવે છે-માથે બઢાવે છે, કારણ કે તે સાવવાનું સારું કાર્ય કરે છે કાતરને પગ નીચે દબાવે છે, કારણ કે તે કાપવાનું ખરાબ કામ કરે છે

સોય જેવા થભે પણ કાતર જેવા નહિ એ સોય જેવા થશે તો જીએ ધ્યાન મળશે અને કાતર જેવા થશે તો નીચે

સૂચીરવેક્ષતાં કતુઃ, યતનીય દિત્તેષિણાઃ ।

કર્તૃરીયમ્ દૈવવરયઃ, મદ્ કર્તુઃ કદાચન ॥ ૪૫ ॥

૪૫

(૫૬) લક્ષ્મીમાદોષો કયાથી આવ્યા ? તા ૧૭-૨-૫૪

લક્ષ્મી સ્થિર નથી રહેતી, તે ચલણ છે, તે નીચ લોકો- હલકા માણસો પાસે બાય છે તે આવવાથી ઉન્માદ થકે જ કાંઈ સૂઝતું નથી આમ ગાથી બને છે ?

કહેવાય છે કે લક્ષ્મી સમુદ્રની પુત્રી છે અને કમળમા રહે છે કમળને કાટા હોય છે તેના પગમા કાટા વાગ્યા છે એટલે તે કાંઈપણ જગ્યાએ સ્થિર-પગ ઠેરવીને રહેતી નથી-

રહી ગઈતી નથી પાણીનો મહુવાસ કરવાને કારણે નીચે જવાની તેમાં જેવ આવી છે વિધની સાથે રહી છે એટલે ઉન્માદ કરાવે છે

આ મર્વ દોષો દૂર કરવા માટે તેને—લક્ષ્મીને સારા કાર્યમાં ભેડાવી એ ઉત્તમોત્તમ ઉપાય છે તેથી દોષો દૂર થશે અને તેને બહલે શુભો આવી જશે

लक्ष्मीं सर्पति नीचमर्णवपय -मद्गादिशाम्भोजिनी-
ससगादिष्व कण्टकाकुलपदा, न कापि धत्ते पदम् ।
वैतथ विषमत्रिषेरिय उणामुग्जासयव्यकजसा,
धर्मस्थाननियोजनेन गुणिभि-प्रांहा तदस्या फलम् ॥१॥

(નિદુરપ્રકર)

સમુદ્રજા કર્જાગાસા, ત્રિષમ્વસા જલમ્થિતા ।
અગ ચ કણ્ઠકૈર્નિંદા, માદ્દશ્શ્રીચગા રમા ॥ ૫૬ ॥

(૫૭) દશ શ્રાવકો

તા. ૮--૨--૫૪

નામ	ગામ	સ્ત્રી	સહિ-મિદિ
૧ આણ્ણદ	વાણિજ્ય ગામ	શિવાન દા	આર ગોકુળ અને ૧૨ કોડ સોનેયા
૨ કામદેવ	અપા નગરી	બદ્રા	છ ગોકુળ અને ૧૮ કોડ બોનેયા
૩ ચૂલનીપ્રિય	કાશીનગરી	રયામા	૮ ગોકુળ અને ૨૪ કોડ સોનેયા
૪ સૂરદેવ	કાશીનગરી	ધન્યા	છ ગોકુળ અને ૧૮ કોડ સોનેયા
૫ શતક	આલબિકા	બહુલા	છ ગોકુળ અને ૧૮ કોડ સોનેયા

નામ	ગામ	શી	સન્નિ-સિદ્ધિ
૬ કુરકોલિક	કાપિલપુર	પુખ્યા	૪ ગોકુળ અને ૧૮ કોડ સોનૈયા
૭ સદાશયુર	પોશાલપુર	અગ્નિમિત્રા	૩૭ કોડ સોનૈયા
(કુબાર)			
૮ મહાશતક	રાજગૃહી	રેવતી	આઠ ગોકુળ અને વિગેરે ૧૩ ૨૪ કોડ સોનૈયા
૯ નદનીમિત્ર	આવસ્તીનગરી	અધિની	ચાર ગોકુળ અને ૧૨ કોડ સોનૈયા
૧૦ સાતકમિત્ર	આવસ્તીનગરી	કાલગુની	ચાર ગોકુળ અને ૧૨ કોડ સોનૈયા

આ દશે આવકો પ્રભુ મહાવોગ્દનામીની પહેલી જ દેશના સામળીને પ્રતિબોધ પામ્યા હતા પ્રભુની પાસે બાર જત લીધા હતા પાંચમા પરિશ્રુપરિમાણ જતમા ઉપર જણાવેલ સપત્તિથી વધારે ન રાખવાનો નિયમ લીધો હતો ઉપર પ્રમાણેની સપત્તિ તો તેમની પાસે પહેલેથી જ હતી એટલે જેટલી હતી તેથી જરાપણ ન વધારવાનો નિયમ લીધો હતો આવકની રૂ પ્રતિમા ધારણ કરી હતી, વીસ વર્ષ આવક ધર્મ આરાધ્યો હતો ૧૪ વર્ષ બાદ છ વર્ષ મુખી કાર્ધિણ ગૃહસ્થાશ્રમની ચિંતા કરી ન હતી આનંદ આવક સિવાય દરેકનો દેવતાઓએ પગીયા કરી હતી મોધર્મ દેવદોષમા ચાર પદ્યોપમના આયુષ્યવાળા દેવ તરીકે તેઓ થયા ત્યામી મહાવિદ્વેદશેત્રમા મોક્ષ જગે સાતમુ ઉપાચકદશાગ નામનુ અગ સૂત્ર છે, તેમા આ દસ આવકોનો વિસ્તારથી અધિકાર છે વધુ તો નહિ પણ આવકોએ પોતાના આદસ સાધર્મિકની ઉપર જણાયા પ્રમાણેની દૃઢી હકીકતો જરૂર યાદ કરી લેવી

નેઈએ બેચાર પળત વાર વાર યાદ કરવાથી મોટે રહી જાય
એવું છે માટે જરૂર યાદ કરી લેવી

અદ્વામયુતદ્વાવદાવતથગ ઘાદ્યા ઘ્રુતે વર્ણિતા
જ્ઞાનદાદિકદિદમિતા મુરમચ, ત્યક્ત્વા ગમિષ્યન્તિ ચૈ ॥
મોક્ષ તદ્વ્રતમાચરન્ત્ય સુમતે ! સ્ત્રેયામિષેક કુલ
યેન ત્વ વ્રતકલ્પપાદપફલા-સ્વાદ કરોપિ મ્થયમ્ ॥

(શ્રીપાર્શ્વનાથ-પચકલ્યાણક પૂજા)

જ્ઞાનદાદ્યા વરા ઘાદ્યા અદ્વાન્વિતવ્રતે સ્થિતા ।
ચરિત ચિત્રટ્ટન્ તેષા, ઘ્રુત્વા ટુણુ વ્રત ક્રુતમ્ ॥ ૫૭ ॥

(૫૮) કળેડાં

તા. ૨૦-૨-૫૪

પતિ અતિશય વૃદ્ધ હોય અને પત્નીની વય નાની હોય
તો તે કળેડું કહેવાય છે પતિ કે પત્નીમાંથી એક મૂર્ખ હોય
અને બીજો સમજી હોય તો તે પણ કળેડું કહેવાય છે આવા
બાકી કળેડા હુ ખદ અને દયાપાત્ર ગણાય છે તે કરતા પણ
આત્મિક કળેડા વિશેષ હુ ખદ છે

કોઈક અપવાદ બાદ કરતા ફરિકમા નીચેના કળેડામાંથી
કોઈ ને કોઈ હોય છે, ને તે કળેડું દૂર કરી શકાતું નથી
એ ખૂબ જ શોચનીય છે

૧ શ્રીમતાઈ ને મૂર્ખતા ૨ શ્રીમતાઈ ને કૃપણતા
૩ બુદ્ધિમત્તા ને દરિદ્રતા, ૪ ગરીબાઈ ને બહુ પરિવાર, ૫
નિર્ધનતા ને ઉદારતા, ૬ કળા ને આજસ, ૭ શક્તિ અને
ઉન્માદ, ૮ વિદ્યા અને વાચાળતા, ૯ યૌવન અને ઉન્માદ
૧૦ શાંતિ અને મદતા, ૧૧ કાંતિ અને કુરતા, ૧૨ ધાર્મિકતા
અને શકારીલના

આવા પ્રકારના ઝ્ઞે । ઘણા ભય કર ॥ તે તે શુભોને તેનો સાથે પડેલ તેનો વિરોધી કામ કરવા દેનો નથી- આગળ વધવા દેતો નથી એક જ ગાદામાં જોડાએલ બળદ અને પાદા જેવું થાય છે, માટે તે તે કન્નેડાને તોડી નાખવા પૂરો પ્રયત્ન કરવો

શ્વપત્યોર્ધિયમો યોગા, વ્યયતે જીવન જગમ્ ।
તદ્વદ્ ગુણમમૃદાઽપિ, વ્યયતે શોષસાક્ત ॥૫૮॥

(૫૬) વગર અધિકારમાં માથું ન મારવું તા ૨૦-૨-૫૪

જેનો જેટલો અધિકાર હોય તેટલો તે અદા કરે એ બ્યાજખી છે પણ જેમાં જેનો અધિકાર ન હોય ત્યાં જો તે ડાહ્યો થવા ભય તો મૂખ ગણાય અને માર ખાય

ડોક્ટરના વિષયમાં વકીલ માથું મારે અને વકીલના કેમમાં ડોક્ટર ડાહ્યો થાય તો કાર્ય તો થાય નહિ અને સમયની બરબાદી અને માથાફટ વધે

કેટલાક તો પોતાને માટે એમ માનતા હોય ॥ કે અમારાં ફરેક બાગતમાં અધિકાર છે અને એ માન્યતાને લઈને તેઓ ગમે ત્યાં ગમે ત્યારે વજુમાંગી સલાહ આપતા માટે છે

સમાજના અને ગામના તેઓ ધીરેધીરે કાકા-મામા ગણાવા માટે છે તેમનું તે નામ છપાઈ જાય છે જલ્દે પછી લોકો મરકીમાં કહેતા હોય ! વગર અધિકારે બોલવાનું પરિણામ કેવું આવે છે તે માટે નીચેની એક વાત ઠીક પ્રકાશ પાડે છે

એક ધોળીને ત્યાં એક કૂતરો અને એક ગર્ધદા રહે ધોળો કૂતરાને પૂરું ખાવા ન આપે, કૂતરાએ મધુ વખત

મુઢી વડાદારી જતાવી પણ તેનું કૃષ્ણ તેને' કાઈ ન મળ્યું એક વખત રાત્રે ધોળીને ત્યાં ચોર આવ્યો કૂતરાએ શરણુ જોઈએ પણ તે ભયે નહિ તેની જાણુમા જ ગધેડો હતો તે કૂતરાને કહેવા લાગ્યો કે 'ચોર આવ્યો છે માટે ભક્ષીને માલીકને જગાડ ત્યારે કૂતરાએ કહ્યું કે 'મને તે કાઈ ખાવા પણ આપતો નથી માટે હું ભક્ષીય નહિ' ગધેડાએ ઘણું સમજાવ્યો પણ કૂતરા એકનો જે થયો નહી ત્યારે ગધેડાએ કહ્યું કે 'જો તું નહિ ભક્ષે તો માટે ભૂખવું પડશે' કૂતરાએ કહ્યું- 'જેવી તારી મરણ' ગધેડાએ ભૂકવાનું શરૂ કર્યું નવો પરજોલો ધોળી મુખમા સૂતો હતો, તેની જી ધમા ખલેલ પડી ને તે ધોકો લઈને ઉઠ્યો ને ગધેડાના હાડકા જોખરા કરી નાખ્યા ચોર ચોરનું કામ કર્યું ને ગધેડાને માર પડ્યો આમે વગર અધિકારે માથું મારનાર માર ખાય છે, ને તેનું કાર્ય થતું નથી એટલે જ્યાં અધિકાર ન હોય ત્યાં માથું મારતું નહિ

અધિકાર વિના કાર્ય, કાર્ય નૈવ કથમ્ચન ।

પ્રહાર રાસમ પ્રાપ્ત, શ્વકાર્ય કર્તુમુચત ॥૧૯॥

(૬૦) નીચનો સમ કરવો નહિ. તા ૨૧-૨-૫૪

નીચ પ્રકૃતિના હલકા લોકોનો મગ કરવો નહિ તેથી દરેક ગતે નુકશાન થાય છે નીચની સગતિથી કાઈ નવા શુભ મળતા નથી, હોય તે ઘટે છે અને અવશુભ વધે ॥ જરાબ મન્કારો વધે એટલે લક્ષ્મી ઘટે, આળસ-પ્રતિષ્ઠા જોડી ધાય એમ દરેક રીતે હલકા માણસની 'સગતિથી ગેરલાભ ધાય' છે માટે તે કરવી નહિ.

માનસરોવરમાં રહેનાર એક હ સ જિડતો ઊડતો જતો હતો તે યાક ખાવા થોડો સમય એક વદના ઝાડ ઉપર બેઠા બાલુમાં જ એક કાગડો બેઠો હતો કાગડો હ સને કાંઈ ને કાંઈ પૂછવા લાગ્યો દસ-પદર મિનિટ થઈ નહિ ત્યાં કાગડો ચરકીને જિડી ગયો તે વડ નીચે એક ગળા સૂતો હતો બરાબર તેના થોડા ઉપર ચરક પડ્યું રાત્રીએ કાંધે બરાબરે બાણ માર્યું તે હ સને વાળ્યું ને હ સ ત-ફૂડતો નીચે પડ્યો રાત્રીએ હ મને પૂછ્યું કે તારા આવા લક્ષણ કેમ ? ત્યારે હ સે કહ્યું કે મહારાજ, આ લક્ષણ મારા નથી આ કર્તવ્ય તો કાગડે કહ્યું છે, તેની માથે હું બેઠો તેનું કૃણ મારે યોગવતુ પડ્યું છે થોડા પછી નીચનો સ ગ મારે છે

નાહ કાકો મહારાજ' હ સાડહ વિમલે જલે ।

નીચસઘ્યમગન મૃત્યુરેય ન સશય ॥૧॥

નીચસઘો ન કર્તવ્યા નીચસઘેન દુર્ગતિ ।

કાકમદ્દા મરાલસ્ય યથા મૃત્યુરજાયત ॥૨॥

(૬૧) મૂર્ખાને ઉપદેશ આપવો નહિ તા ૧-૨-૫૪

ઉપદેશ-મામાતુ હિત યાય એવો સદુપદેશ પણ મામી વ્યક્તિને જોઈને આપવો ઉપદેશ માટે કેટલાક આત્માઓ તદ્દન અયોગ્ય છે અતિશય ક્રોધી, અતિશય રાગી, અતિશય અભિમાના વગેરે આત્માઓને ઉપદેશ આપવામાં તેનું તે હિત યતુ નથી, ઊલટું ઉપદેશ આપનારનું અહિત યાય છે એવા અયોગ્ય આત્માઓમાં મૂખ આત્મા પણ અયોગ્ય છે, ઉપદેશને માટે સર્વથા હાયક નથી ઘટી વખત એવા પ્રમ ગેા ધના નય છે ત્યારે તેવા આત્માઓને ઉપદેશ આપનારને

સામે ઉપદેશ માલખવો પડે ॥ અને એ ઉપદેશ ભારે પડી જાય છે

માઠ મદિનાની ઠડી પટતી હતી ને તેમા માવડુ થયુ હતુ આખી ગત બીજાંને ઠડીમા એક વાદરો કરા ગયો હતો સવારે સૂઈ ગયો ત્યાં વાદરાના ગરીરમા કાંઈક ચેતન આવ્યુ સામે જાડ ઉપર એક મુઘરી રહે તેનો માખો એટલો સુઈ કે બલભલાને ઇર્ષા કરાવે તે માખાની બહાર નીકળીને ડાળ ઉપર બેઠી તેણે સામે વાદરાને ધુજતો જોયો તેના હૃદયમા ક્યા આવી ન તેણે વાદરાને કહ્યુ કે, વાનરશાઈ, તમારે માણસ જેવા કાચપત્ર છે, એક નાનકડુ ધર બાધીને રહેતા હો તો આમ હુ ખી થયુ ન પડેને અમારે તો એકલી ચાચ છે છતાં અમે કેવો સુઈ માખો બાધીને રહીએ છીએ વાનર મુઘરીને કહ્યુ કે તુ મને ઉપદેશ આપનારી કોણ ? મને ધર બાધતા નથી આરડતુ પણ તોડતા આવડે છે એમ કહીને તે તો કૂધો ને મુઘરીનો માખો વિ ખી નાખ્યો મુઘરીને મૂર્ખ વાનરને ઉપદેશ આપવાનુ કળ મળાં નયુ મૂર્ખને ઉપદેશ આપવાનુ પરિણામ આવુ માહુ આવે છે

ઉપદેશો ન દાતવ્યા ચાકુરો તાદરો જને ।

પદ્ય વાનરમૂર્તેણ સુગૃહી નિર્ગૃહી વૃતા ॥૧॥

ગિન્ગધાય હિત ચાચ્ય સરલાય પુન પુન ।

દુષિ ક્વચાય ના યાચ્ય, સુગૃહીકપિગાતયા ॥૬૧॥

(૧૨) પાત્ર કેમ બનાય ? તા ૨૪-૨-૫૪

કોઈ પણ ઇચ્છા પૂર્ણ કરવી હોય તો તેની યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ-પાત્ર થવું જોઈએ પાત્રમા કાંઈ પણ

રાખ્યું હોય તો ટકે છે પાત્ર ન હોય તો વસ્તુ નક્કી નથી દોળાઈ જાય છે, માટે વસ્તુ મેળવવા માટે અને મળેલી ટકાવી રાખવા માટે પાત્ર બનવું જરૂરી છે, પાત્ર એમ ને એમ બતાવું નથી પાત્ર બનવા માટે વધુ સહન કરવું પડે છે એ સહન કરતા હળી જવાય તો પાત્ર બની શકતું નથી

ધડા એ પાત્ર છે, તેમા અમૃત જેવું પાણી જે આખા જગતનું ભૂખન છે તે રખાય છે પણ તેણે પાત્ર બનતા કેટલું સહન કર્યું છે ? પ્રથમ તે માટીરૂપે હતો, ખેતરમા ત્યાં કોશથી તેને ખોદી-ખોદીને, પાવડામાં ટોપડીમા ભરી ભરીને ગંધેડે ચઢાડાને ઘેર લાવવામા આવ્યો ધરના એક ખૂણમા દિવસો સુધી તેણે ઢાઢ તડકા સહન કર્યા ત્યારે તેનો વાગે આવ્યો પછી તેના ઉપર પાણી નાખી પગવડે ખૂબ ખૂટવાયા આવ્યો કાકરા-કચરો વગેરે ફર કરી માટીને પિંડો બનાવીને ચાક ઉપર ચઢાવવામા આવ્યો ને ગોળ ગોળ ચક્કર ચડે એ રીતે ફરવો કેટલાએ ટપલા મારીને તેનો ઘાટ થયો, પછી તડકે સૂકવ્યો ને નીસાડામા ભરીને અગ્નિમા બાળ્યો ત્યાં કાઢીને વખત આવ્યે ગંધેડે બેસાડીને મજારમા બધાની વચ્ચે ચોકમા ખુલ્લો મૂક્યો જતા આવતા લોકો ટકોરા મારી-મારીને તેની તમાસ કરવા લાગ્યા આટલું સહન કરવા છતાં બોદો જવાજ કાઢે તો કોઈ લે નહિ ને તે પાત્ર ગણાય નહિ એટલે ટકોરા માર ત્યારે પણ તેનો રણકાર સામાના કાનને સતોષ પમાડે જામ તે પાત્ર બન્યો અને તેમા વસ્તુ ટકવા લાગી પાત્ર બનવું સહેલું નથી અને પાત્ર બન્યા વગર કાંઈ મળતું નથી, માટે પાત્ર બનવું-ગમે તેમ શાય તો પણ પાત્ર બનવું

પાત્ર ભવ ન ચાપાત્ર, પાત્રામાયાનિ સમદ્ર ।
 ઘટોઽપિ પાત્રનાં પ્રાપ્ત, સમૃતો નિર્મત્તૈર્જ ॥ ૬૨ ॥

(૬૩) યોગની મન્ની તા. ૨૫-૨-૫૪

ભોગની વાસના કહેવાય છે રોગની પીડા કહેવાય છે અને યોગની મન્ની કહેવાય છે ભોગની વાસના જેને મતાવતી હોય, રોગની પીડા જેને પીડતી હોય તે દુઃખી છે ને દુઃખ દૂર કરવાનું કોઈ પણ મર્થ સાધન હોય તે તે યોગનાં મસ્તી છે જેટલે અશે એ મસ્તી વધે છે તેટલે અશે ભોગની વાસના અને રોગની પીડા ઓછી થતી જાય છે યોગ જુદી વસ્તુ છે યોગ ધારણ કરનારા અને તેને નભાવનારા ધણા આત્માઓ છે પણ તેની મસ્તીવાળા આત્માઓ રાગની પણ પરવા કરતા નથી એવા યોગીઓ અભિમાનો નથી હોતા, અતિશય વિનમ્ર હોય છે, છતાં તેઓ કોઈથી પણ દબાતા નથી અદ્ર અનથી પણ અધિક શીતળ હોવા છતાં અગ્નિ કરતા પણ વિશેષે નાતા હોય છે તેનાથી દુર્ગુણો અને કર્મો પણ કંપે છે એવી મન્ની માટ પ્રયત્ન કરવો જરૂર છે યોગની મસ્તી પ્રત્યેનો ૧૬ અનુરાગ કેળવવો આવશ્યક છે તે પ્રત્યે પ્રેમ જાગૃત થશે એટલે જીવ જમા તરકટો કે જે હાલે ને પગલે ઉપાધિ ઉત્પન્ન કરે છે તે દૂર થશે થોડી થોડી પણ એવી મસ્તી કેળવો અને તેની મજા અનુભવો.

મ્યાત્મનિ યોગિના લીના, લીના મોગેષુ મોગિન ।

રોગેષુ રોગિણા લીના, ચેતેષ્ટ તન મમ્યનામ્ ॥ ૬૩ ॥

(૬૪) મગશેળીઓ

તા ૨૬-૨-૫૪

મગશેળીઓ એ એક પત્થર છે, તેનો રંગ કાળો હોય છે અને સ્પર્શ લીસો હોયમાથી સરકી જાય જોવો દોય છે તે કામા મગ જેવડો હોય છે એક વખત આકાશમા ગર્જના કરતા પુષ્કરાવર્ત મહામેઘને તેણે કહ્યું કે-નાનું જળ હું ત્યારે સાચું માનું કે જો તું મને પીગળાવે-ઠાંઠક પોથો પાડે તો મેઘ આ મામળી હસ્યો મોટા મોટા પત્થરોને પોથા પાડવાની તાકાતવાળા મારી પામે આ કેવું દિલાવમા ? તેણે મોટી મોટી ધારાઓથી વરસવા માંડ્યું એક દિવસ બે દિવસ નહિ એક સરખું સાત દિવસ તે વરસ્યો ને પછી શાત થઈ ગયો. માત્ર દિવસ પછી જ્યાં જોવે તો પોલો મગશેળીઓ વધારે ચમકવા લાગ્યો એ જરા પણ પીગળ્યો ન હતો, જરા પણ પોથો પડ્યો ન હતો. મેઘ યશમાઘને આલ્યો ગયો.

પુષ્કરાવર્તના મેઘમા મગશેળ ન ભીંજે મેઘ હો તો મગશેળીઆ ઉપર મહેનત ન કરતા મહેનત માથે પડશે જો ધર્મ પાળવાની જાવના હોય તો મગશેળીયા જેવું કઠિન હુકમ ન રાખતા મગશેળીઆ મટીને પોથા પત્થર બનજે તો અવશ્ય ઠાંઠક લાજ થશે

શુષ્પતે નદિ કેનાપિ, મહામિષ્વાત્વમોહિત ।

નાદ્રોઽમૂત પુષ્કરાન્દન, યયા મુત્તકરૌલક ॥ ૬૬ ॥

(૬૫) કેવળજ્ઞાન કેમ મળે ? તો કે આમ !

૨૭ ૨-૫૪

કેવળજ્ઞાન મેળવવું સહેલું નથી, આત્મા બળીઓ બને અને કર્મ સામે પૂરું વીર્ય ફેરવે ત્યારે કેવળજ્ઞાન મળે છે પણ શક્તિવાળા આત્માઓને કર્મના ચૂરા કરી નાખવા એ રમતવાત છે નીચેના પ્રસંગો આત્મને કેવળજ્ઞાન મેળવવું કેટલું સહેલું છે તેનો ખ્યાલ આપે છે

- ૧ મરુદેવા માતાએ હાથાની અળાડી ઉપર બેઠા બેઠા કેવળજ્ઞાન મેળવ્યું
- ૨ પૃથ્વીચક્રે રાજ્ય સિદ્ધાસન ઉપર મેળવ્યું
- ૩ ગુણસગરે લગ્ન કરતા હસ્તમેળાપ વખતે
- ૪ અધમરતા મુનિએ ઇરિયાવહી પદિક્ષમતા
- ૫ અર્ષિકાપુત્ર આચાર્યે ગંગા નદી ઉતરતા શૂળી ઉપર
- ૬ ભરત મહારાજાએ અરિસા ભવનમાં પ્રતિબિંબ જોતા
- ૭ ઇલાચી કુમારે વાસ ઉપર નાચ નાચતા
- ૮ અષાઢબૂનિએ ભરતચક્રીનું નાટક લજવતા
- ૯ મૃગાવતીએ ચંદનબાળાને ખમાવતા
- ૧૦ મ્કન્દસૂરિના ૫૦૦ શિષ્યોએ ઘાણીમાં પીલાતા
- ૧૧ પુપ્પચૂલા સાધ્વીજીએ આચાર્યમહારાજને ગોચરી લાવી આપતા
- ૧૨ ૫૦૦ તાપમેએ ખીરનું સોજન કરતા
- ૧૩ નાગકેતુએ જિનવરની પુષ્પપૂજા કરતા નાગ ડબ્યો ત્યારે
- ૧૪ ચંદ્રદ્રાચાર્યના શિષ્યે શુરને સાથે લઇને વિહાર કરતા

૧૫ વહકલચીરીએ પાત્રની પ્રમાણના કરતા

૧૬ હલ્લુમુનિએ ગોચરો પરઠવતાં

આમ કેવળજ્ઞાન ઝટપટ મળી જાય ■ પણ સપકમેણી ઉપર ચઢતા આવઠવુ ભેઈએ પછી કોઈ પૂછે કે કેવળજ્ઞાન કેમ મળે ? તો ઠહીએ કે આમ

‘ કેવલજ્ઞાનસમ્પ્રાપ્તિ-દુર્લભા દુર્વલાભન ’ ।

મુકરા સા મર્ચુ સયો, યદા મા વસ્વાન્ મર્ચુ ॥૬૫॥

■

(૬૬) એ શુ કામ કરે છે ? તા. ૨૮--૨--૫૪

એક વખત કાન, આમ, નાક, જીભ, હાથ, પગ વગેરે બધાની સલા મળી એ સલામા મહુ પોતાનુ કામ ગણાવા લાગ્યા અને કહ્યું કે હું સાલજવાનુ કામ કરુ છુ મારા કામ માટે હુ ચોવીસ કલાક તૈયાર રહુ છુ એક ક્ષણ પણ મારા દ્વાર બધ ચતા નથી હુ કામ ન કરુ તો આપણી સરથાને મોહુ નુકશાન સહન કરવુ પડે આંખે પોતાની દારકીર્દી રજુ કરીને કહ્યું કે મારે પણ એાધુ કામ નથી રહેતુ હરેક પ્રવૃત્તિનો આધાર મારા ઉપર છે હુ ભે કામ એાધુ આપુ તો આ સરથાની ઘણી પ્રવૃત્તિઓ બધ કરવી પડે નાક કહેવા લાગ્યુ કે મારુ કામ તમતે નજીયુ લાગતુ હશે પણ એ નજીવા કામના કિમત ઘણી છે તમાગ બધાની આબરુ મારા ઉપર છે વસ્તુ કારી છે કે ખરાબ તેની પગીમા હુ જ કરી ચકુ છુ જીભ જોવી ઉઠી કે તમારા બધા પાસે એક એક કામ રહે છે તો મારી પાસે બે કામ રહે છે, રસ પારખવાનુ અને જોલવાનુ છએ રસ અને નવે રસ મારામા મમાઈ જાય છે ઘણી વખત

મારે કામ એટલું આવી પડે છે કે ખાવાનું અને ખોલવાનું હું એક માથે કરવા માહું છું જો કે ત્યાં મારા એકે કામમા મજા આવતી નથી અને લોકો એને મૂર્ખતામા લઈ જાય છે પણ તે સર્વ મહન કરીને પણ હું મારી દરજ્જા બદા કરે છું હાથ પગે કહ્યું કે તમારે બધાને કામ છે પણ ખરી મહેનતનું કામ તો અમે જ કરીએ છીએ તમને બધાને માફમુકે કરવા, બ્યવસ્થિત રાખવા, કથાય પણ લઈ જવા લાવવા એ બધું કામ અમારે માથે છે એમા અમે જરી પણ વાધો આવવા દીધો નથી બધા પોત પોતાનું કરી રહ્યા એટલે કામ પૂરું થયું, ત્યાં જીભ ખોલી ઉઠી કે આપણે બધા બધું કામ કરાંએ છીએ પણ આ પેટ શું કામ કરે છે? એ તો બેડું બેડું ખાધા જ કરે છે તે કાંઈ પણ કામ કરતું નથી બધા તે વાતમા એકમત થઈ ગયા પેટ મોઢું હતું, તેને કાંઈ કહેવાનું હતું જ નહિ છેવટે ઘણી ચચાને અતે બધાએ દર્શાવ કર્યો કે પેટને હરામનું ખાવા આપવું નહિ ખાવાનું બધ થયું ને એકાદ દિવસ તો બધાનું કામ બ્યવસ્થિત આહ્યું, બાંને દિવસ બધાએ જોયો પણ ત્રાંજે દિવસે તો બધા ખૂમ પાડવા લાગ્યા પગ આલવાનાં ના પાડવા લાગ્યા, હાથ ધૂજવા માડ્યા, આખાં ઊંચી પણ થતાં નહિ, કાન અને નાકને પણ કામમા રમ ન રહ્યો, જીભ સૂડી થઈ ગઈ-ફરી બધા એકલા થયા ને આમ કેમ થાય છે, તેનો જ જીર વિચાર કર્યો બધાને સમજાયું કે આપણામા શક્તિ પૂરવાનું કામ પેટ કરે છે એ છે તો આપણું કામ થાય છે ખરી આવી એ છે બધા ઠેકાણે આવી ગયા ને પેટનો કમત ચૂકવવાનું શરુ કરી દીધું સમાજમા ઘણા માણસો આ આખા, ગાંત વગેરનાં માફક વિચાર કરતા હોય છે, અમુક આત્માઓ

જી કામ કરે છે, નકામા બેઠા બેઠા જ તેઓ ખાય છે, હરામનુ ખાય છે ઇત્યાદિ પણ તે નિશિષ્ટ મહાન આત્માઓથી જ સમાજના તત્ત્વો વ્યવસ્થિત ચાલે છે નહિ તો બધું તર અટકી પડે ખરી શક્તિ તેઓથી પૂરી પડે છે બીજા બધા મજૂરી કરે છે પણ નાયક આત્માઓ બધાને વ્યવસ્થિત રાખે છે તે નકામા કે એવો વિચાર મૂખ તા બરલો છે તે વિચાર પોતાના જ ગેરલાભનો છે, ખરું કામ તેઓ જ કરે છે

નિર્ધિયોઽપિ સર્વાય , મધ્યા સત્યપુરુષ ।

અસંનૃતાત્તત સર્વ , સ્વય સ્વાદુરુદાપયા ॥ ૬૬ ॥

III

(૬૭) સ્વાર્થ સાધી

તા. ૨૮-૨-૫૪

કોઈને કહેવામાં આવે કે આ સ્વાર્થ છે, આ સ્વાર્થ-સાધુ છે, તો તેને ખરાબ લાગશે પણ જો તે ખરેખર સ્વાર્થ સાધતો હોય તો તેમાં ખરાબ લાગવા જેવું કોઈ નથી દરેકે સ્વાર્થ સાધતા રીતબુત્તો જોઈએ સ્વાર્થ સાધવો એ જ સાચો ધર્મ છે સ્વાર્થ એ બે શબ્દો મળીને એક શબ્દ બનેલો છે તેમાં એ અને અર્થ એમ બે શબ્દો છે સ્વનો અર્થ પોતે પોતાનું એવો થાય છે અને અર્થનો અર્થ પ્રયોજન, સ પત્તિ એવો થાય છે પોતાનું પ્રયોજન સિદ્ધ કરવું, પોતાની સ પત્તિ મેળવવી એનું નામ સ્વાર્થ સાધવો એ છે એટલે જેટલા આત્માઓ સિદ્ધ થયા છે તેમણે ખરેખર સ્વાર્થ સાધ્યા છે તમે પણ સ્વાર્થ સાધો પણ કૃષ્ણ પોતે અને પોતાનું સાચું શું છે ? તે સમજીને સાધો પછી તો તમે સ્વાર્થ સાધતા હશે અને બીજા તમે પરોપકારી હો, પરમાર્થ કરો છો એમ કહેશે માટે સાચો સ્વાર્થ સાધો

સ્વાર્થં વય મન્ના સાધ્ય , સ્વાયો દિ જગદુત્તમ ।

અન્નાત્ સ્વપદાર્થમ્, સ્વાર્થોઽપિ કૃષ્યતે જનૈ ॥ ૬૭ ॥

છ

(૬૮) મોટી લીટીને નાની કરતાં શીખો.

તા ૨-૩-૫૮

એક રાજમહામા મહાન યોગી જઈ ચડ્યા મહા ચિહ્નાર
ભરાયેલી હતી ત્યાં યોગીએ બધાને ઉપદેશ આપવા માટે
એક પાટિયુ (Black Board) મંગાવ્યું અને તેના ઉપર
એક લીટી — ઢોરી અને મહાને કહ્યું કે આ લીટીને
નાની કરવાની છે જેને આવડતુ હોય તે જિઠો અને લીટીને
નાની કરી આવે. ઘણા માણસો લીટીને નાની કરવા માટે
જિઠ્યા પણ યોગીએ કહ્યું કે લીટીને જૂસ્યા વગર નાની
કરવાની છે માટે એ રીતે જેને આવડતુ હોય તે આવે
અને લીટીને નાની કરાં બતાવે. જિહા થયેલા માણસો
શરમાઈ ગયા ને બેઠી ગયા થોડો મમય યોગીએ રાહ જોઈ
પણ જ્યારે કોઈ આગળ આવ્યું નહિ એટલે યોગીએ જાતે
જ તે લીટીની નીચે એક મોટી લીટી ઢોરાં અને બધાને
પૂછ્યું કે ઉત્તરી લીટી કેવડી છે ? બધા બોલી જિઠ્યા કે
' નાની ' આમ ઉપરની લીટીને જૂસ્યા વગર યોગીએ તેને
નાની કરી બતાવી ને કહ્યું કે તમે બધા લીટીને જૂસીને
નાની કરવાનું શીખ્યા છો પણ તે મરાબર નથી લીટીને
જૂસીને નાની કરવી તેનું નામ ઈર્ષા છે અને લીટીની નીચે
બીજી મોટી લીટી ઢોરીને નાનાં કરવી તેનું નામ સ્પર્ધા છે
ઈર્ષાવાળો માણસ પોતે આગળ વધવા પ્રયત્ન નથી કરતો
પણ આગળ વધેલાને પાછળ પાડવા મથે છે ને તેમ કરીને
પોતે મોટો થવા માગે છે પણ તેમા પોતે મોટો થતો નથી

કદાચ બીજો પાછો પડે પણ પાછો પાડનારને કમો લાગ થતો નથી સ્પર્ધાવાળો માણસ આમાં આગળ વધવા માટે ખૂબ પ્રયત્નો કરે છે ને આગળ વધી જાય છે સ્પર્ધા એ શુભ છે મોટી લીટીને સૂર્યા વગર નાની કરતા ચીજો ને મોટા બને.

યતનીય ગુણગ્રાહ્યૈ, ન પુનર્ગુણદાનયે ।

રેણા લગૂગ્રા યદ્દદ, યાગિના પરસ્ત્રવા ॥ ૮॥

III

(૬૯) વાનરવેડા

તા. ૫--૩-૫૮

વનમાં વાદરાઓની સભા મળી, તેમના આસનો આવનારાઓને બેસવા માટે વૃક્ષની શાખાઓ ઊંચીનીચી ફાળી જોડે આવનાર શકુઆતથી જ ઊંચેનીએ બેસતા હતા કોઈને પક્ષિના એક સરખું બેસવાનું હતું જ નહિ બધા દાતિયા કરીને નવા આવનારનું સ્વાગત કરતા હતા મહામા હજેકને ગમે તેવી અર્ચા કરવાના હૂડ હતા એવડે કુદાકુદ, લડલડ, દાત અને નખનો અણીઓનો સારી રીતે ઉપયોગ એકબીજા સામે કરીને વીખરાઈ જતા હતા આવું વ્યક્તિગત કે સમષ્ટિ ગત આચરણ યોગુ કે મહા બ્યા ધાય છે તેને વાનરવેડા કહેવામાં આવે છે એ વાનરવેડાથી પોતાને અને બીજાને તુકસાન ધાય છે, પરિણામ માત્ર આવતું નથી, મર્યાદા અને પ્રતિબદ્ધ થઈ છે મજેરથજે કેન્લાક લોકો મળ્યા બર છે કે કોઈ કાર્ય માટે એકબીજા ધાય છે ત્યારે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે વાનરવેડા જોવામાં આવે છે સભ્ય તરીકે ગણાવું હોય તો વાનરવેડા ઊંડી દેવા જરૂરી છે બાકી વાનરની સલાના સભ્ય ગણાવું હોય તો કાંઈ કહેવાનું નથી જે ગમે તે તરફ આગળ વધી અને તેના પરિણામ અનુસરે.

યુક્ત સમાયા લલુ મર્કટાનાં શાસ્ત્રાસ્તરૂણા મૃદુલામનાનિ ।
 મુમાપિત ચીનૃતિગનિયેયી, વૃત્તેર્નૃગાગ્રૈશ્ચ વિપાદિતાનિ ॥
 (જગન્નાથ)

શાસ્ત્રામૃગાણા વિટપા વિપાદ્યાઽઽસનાનિ ચીત્કારરચથ માયણમ્ ।
 પરમ્પર વૃત્તનસાગ્રપીઢન, મુસ્વાગત વર્પંદિ વર્ણનીયમ્ ॥૧૧॥

(૭૦) વડા થવું સહેલું નથી તા ૫-૩-૫૪

વડાનો અર્થ મોટા થાય છે, આ અમારામા વડા છે એટલે મોટા છે વડાનો બીજો અર્થ ખાવાની ચીજ થાય છે વડા એમ ને એમ થતા નથી ઘણું સહન કરે ત્યારે વડા થવાય છે ચોખા કે બીજા મગ, મઠ, આદિમાથી કેઈ પણ કઠોળના વડા કરવાના હોય તો તે આખા હાથાની પહેલા ફાળ કરવો પડે એટલે નરમાથી નારી થવું પડે, પછી પાણીમા પેલળવું પડે, પછી પત્થર ઉપર પીલાઈ પીલાઈને પી ડાકપ થઈ જવું પડે, પછી તેલમા તળાવું પડે, પછી કેટલીક વખત વીધાવું પડે ત્યારે વડા થઈને બહાર આવાય

જો ઉપરના ક્રમમાથી એક પણ સ્થિતિમાથી ડગી જવાય તો “વડા” રૂપે બહાર આવી શકાતું નથી

ઉપર પ્રમાણે માણસમા વડા થવા ઇચ્છનારે ઘણું સહન કરતા શીખવું જોઈએ વડા થવું સહેલું નથી

यदीच्छसि महत्तां तत् त्वं सागरमापदाम् ।

ચિનાઽપદા પદ ન સ્યાદ, વટકાદુબુધ્યતામિદમ્ ॥૭૦॥

(૭૧) ફરજ અદા કરવી તા ૭-૩-૫૪

હરેકની ફરજ બુદ્ધિબુદ્ધી દોષ છે પોતાની ફરજ શું છે ? તે હરેકે બધો લેવું જોઈએ પોતાની ફરજ જે દોષ તે અદા કરવી જોઈએ ફરજ એટલે કાર્ય-કર્તવ્ય, અદા કરવી એટલે બબલવવું, કરવું સામો બીજે કોઈ કદર કરે કે ન કરે તો પણ પોતાનું કર્તવ્ય પોતે કરવું એ પોતાના હિતમાં છે સામાના દોષથી કાળજી રૂઢી જનાર સામાનું નુકસાન કરે કે ન કરે પણ પોતાનું તો નુકસાન કરે છે

ફરજ અદા કરવામાં જ્યારે મનમાં શિયિલના આવે ત્યારે નહીંને માફ કરવી સરિતા-નદી પાણીને પ્રવાહ જે થી જાય છે, તે તેનું કાર્ય કરે છે, તેને કોઈ વખાણે કે વમોડે તેની જરી પણ પરવા નહીં કરતી નથી વહોને સભારવા કે વૃથો ટાક-તડકો સહન કરીને પણ બીજને હાથે આપે છે તેને કોઈએ ફરિયાદ કરતાં જોયું નથી કે તમે મારી કદર કેમ કરતા નથી સૂર્ય-ચંદ્ર પ્રકાશ પાથરે છે, જગતને અજ-વાળે બરી દે છે, વરસાદ વરમી વરમીને વિશ્વને બીજવી દે છે, એ બધા કયા મામાની કદરની આશા રાખે છે તેઓ તો પોતાના ફરજ અદા કરતાં શિખવું એમાં મહત્તા માને છે એથી લાભ છે, એમ સમજાવે છે, ફરજ અદા કરનારની કદર ન કરનારા અને તેને વખોડનારા મૂર્ખ દુર્જન ગણાય છે અને ફરજ અદા કરનારા સુર મજબૂત ગણાય છે એ જ મોટો લાભ છે અને તેમાં શ્રેય છે

વતવ્ય કુરુ નિષ્કામો, મૂલ્યા નિજ યથોચ્ચતમ્ ।

સૂર્યાચંદ્રમસામ્મોદ-નદીપાવપટૃતત ॥ ૭૧ ॥

(૭૦) જીભને જાળવજો તા. ૭-૩-૫૪

જાળવવા જેવી-સલાહીને રાખવા જેવી ઘણી ચીજો છે તેમા જીભ એ વિશેષે જાળવવા જેવી છે, તે બહુ ઘટ્ટી મૂઝવા જેવી નથી તેમ બાધી રાખવા જેવી પણ નથી તેના ઉપર બળ તકાર કરવાથીયે નુકશાન થાય છે અને કાલે તેમ કરવાથીયે કાલકો નથી બત્રીશ બત્રીશ મજબૂત ચોકીદારોની રાતદિવસ એક સરખી ચોકી હોવા છતાં તે મજબૂત રહેતી નથી એટલી એ વિચિત્ર છે ચોકીદારો મજબૂત છે છતાં તેનાથી ડરતા રહે છે

એક વખત જીભ ઉપર દાળ બેસાડવા માટે તે બત્રીસે ચોકીદારોએ તેને કહ્યું કે તું બહુ લવારો કરવાનું છાડી દે નહિ તો અમે બળવાન બત્રીશ છીએ એટલે તને હેરાન કરીશું જવાબમા જીભે કહ્યું કે તમે બધા જડ છો, મજબૂત કરવા જનમ્યા છો, ચાવી ચાવીને નેચાર કરો છો ને હું તેનો ન્વાહ લઉં છું બત્રીશે સામે જવાબ આપ્યો કે રાડ પાછું બોલી અમે તને કચરી નાખીશું, ત્યારે ન્વાહ લેવા ક્યા જઈશ ? માટે શૂંપ રહે, જીભે કહ્યું કે આવો તો ખરા મને કચરવા, તમે કચરવા આવો એ પહેલાં હું એક વચન એવું બોલીશ કે કોઈના ડાખા હાથની ચપ્પડ બેગા તમે બત્રીશે બહાર નીકળી પડો. જીભની વાત સાંભળીને બત્રીશે ડરા ગયા ને કહેવા લાગ્યા કે માતા, એવું કંઈ બોલતી નહિ કે જેથી અમારું ધ્યાન ટળી જાય આ બત્રીશ ચોકીદારો એ દાત છે આ દાત અને જીભસવાદ કવિતામા નીચે પ્રમાણે છે

દાત કહે સૂણ જીભ રાડ, તું મ કરીશ લવારો,

અમે ઘણા છું સખલ હામ તો ટાળીશ તારો. ૧

મજૂરી કરવા કાજ, સખલ તો સરખા તમે,
ચાના અજગા થાવ, સ્વાદ તો લેસ્યો અમે ૨
મ દરીયાવા. વેલણ કહે, દાત છલ છુજને આપો;
પણ એક બોલ એવો કરું દાત બત્રીશે પાડશે ૩
ખીના બત્રીશે ખાપડા, બાવે બે કર નેડ,
માતા એહુ બોલશે દાત નાવે ખોડ ૪

માટે છલ ભળવવા જેવી છે, ભળવશે નો મુખી થશે
અને નહિ ભળવો તો હુ ખી

સર્વદા મનન મીલા, સદાદ વસ્ત્રાદિહયા ।

દમતા કોમલીલા નાં, વિજાય દુર્લા મૃદુમ્ ॥ ૭૨ ॥

મ્

(૭૩) સોય અને ચારણી તા ૭-૩-૫૪

સોય ને સાધવાનું કામ કરે છે તેમા દોરો પરાવવા
માટે માથે કાણુ છે અને ચારણી કે ને સાધવાનું કામ
કરે ॥ તેમા અનેક છિદ્રો છે એક વખત સોય અને ચારણી
બંને ભેગા થઈ ગયા ચારણી સોયને ભેધને તેની ચિતા
કરવા લાગી અને સોયને કહેવા લાગી કે ખેન ! જોને
તારે માથે કાણુ છે માથે કાણુ કેટલું ભૂડું લાગે ॥
સોયે તે હકીકત માનણીને ચારણીને કહ્યું કે ખેન, જોને
મારે માથે તો એક જ કાણુ છે પણ તારે આખે શરીર
કાણુ છે તેનો તો તું કાઈ ઉપાય કરતી નથી અને
મારા એક કાણાની ચિતા કરે છે આ વાત સાંભળીને
ચારણી શૂંપ થઈ ગઈ

ચારણીના જેવા કેટલાક લોકો પોતાના સેંકટો છિદ્રો
જોતા નથી અને સોય જેવા બીજના નાના નાના એકાદ
છિદ્રને જોયા કરે છે. છેવટે એવા છિદ્ર જોનારા છિદ્રાન્વેષી
લોકો પાછા પડે છે. છિદ્રો જોવા હોય તો પોતાના જોવા
અંનં પૂરવા માટે પ્રયત્ન કરવો. પણ ચારણીની જેમ પાશકા
છિદ્રો જોતા શીખવું નહિ.

શિરસ્યેગાહિતચ્છિદ્રાં, સૂચીમાલિપતી મુદ્ધ ।

ઘાલતી રૂઝા કાતચ્છિદ્રા, તત્તુ નતુ ન પદ્યતિ ॥ ૭૩ ॥

(૭૪) નાક કપાવતાં પહેલાં વિચાર કરજો

તા. ૬-૩-૫૪

તમે જો નાક ન કપાવ્યું હોય તો ચેતી જાણો, કપાવા
માટે તંમને ધણા કહેશે પણ કપાવતા પહેલાં વિચાર કરજો.
વાત એમ છે-કે. એક મહાન રાજ્યમાં એક ચાલાક બધી
વાતે પૂરો બદમાશ માણસ હતો. તે જો વ્રજ વખત શુન્દો
કરતા પકડાઈ ગયો. છેવટે તેને બધા ઓળખે તે માટે
રાજાએ તેનું નાક કપાવીને કાઢી મૂક્યો. મનમાં ડખ
રાખીને તે દૂર દેશ ચાલ્યો ગયો. ભગવા કપરા પહેરીને
પોતાને મોટો સન્યાસી કહેવરાવવા લાગ્યો. લોકો-ધર્મ
સાસળવા આવે કોઈ પૂછે કે આપના નાકને શાથી છૂંત
યઈ? તો કહે કે છૂંત નથી યઈ પણ મેં તે જાણી જોઈને
કપાવી નાખ્યું. છે કારણ કે વચમાં ડુગરા જેવું તે ઈશ્વરના
દર્શન કરવામાં આડું આવતું હતું. એ કદાવી નાખ્યું
એટલે હવે સાક્ષાત્ વિષ્ણુના દર્શન થાય છે તેની જાલવાની

વિપ્લુના દર્શન થાય છે તેની બોલવાની અને સમજાવવાની તાકાત એટલે તેના ચેવા થવા માટે પણ ઘણા તૈયાર થયા છે એલો થાય તેને નાક કપાવવું પડે, એમ તેનો પરિવાર વધ્યો તેના પથનું નામ સાક્ષાત્ વિપ્લુદર્શન પથ” રાખવામાં આવ્યું એમ વધતા વધતા ૫૦૦ ચેલા થયા એટલે તે જે રાજાએ તેને શિક્ષા કરી હતી ત્યાં આવ્યો ત્યાં તેનો ખૂબ પ્રભાવ વધ્યો, રાજા પોતે પણ દર્શન કરવા આવવા લાગ્યો પોતાની ઉદ્ધવી ઉમરમાં રાજાને પણ સાક્ષાત્ વિપ્લુદર્શન કરવાનું મન થયું રાજાનું નાક કપાવાનો અવસર મળ્યું પેલો મહત્ત્વ કેમ જતો કરે? તેને મળ્યું મનમાં ખૂબ હર્ષ થયો રાજાએ મંત્રીને વાત કરી મંત્રી બુદ્ધિમાન હતો તેણે વિચાર કર્યો કે રાજા નાક કપાવશે તો હું પણ માફી ઉમરનો હું એટલે મારે પણ નાક કપાવવું પડશે એટલે મંત્રીએ રાજાને કહ્યું કે આપ હમણાં ઉતાવળ ન કરો પહેલાં હું નાક કપાવીને જોઉં કે સાક્ષાત્ ભગવાન દેખાય છે કે નહિ, પછી આપનો વાગે રાજાએ તે કબૂલ કર્યું, બીજે દિવસે મંત્રીને નાક કપાવવાનું પણ આગલા દિવસની માને તેમણે એકને પકડીને મંત્રીએ ખૂબ માર મારાવીને બધી વાત ફગાવી પેલાએ નેટલું બાંધ્યું હતો તેનું જીંદી દીધું તે ઉપરથી મંત્રીએ આ મહત્ત્વ કોણ છે? તેનો કદના કરી લીધી બીજે દિવસે મહત્ત્વના રહેઠાણની આનુભાવ પોલીસો ગોડવી દીધા ને બધાની વચ્ચે તેને ખુલ્લો પાઠયો બધા નકટાઓ નામી ગયા રાજાને મંત્રીએ બચાવી લીધો પેલા જા.માયને શિક્ષા કરી આ વાત છે દુનિયામાં આવા નાક કપાવવા જેવા સાક્ષાત્ વિપ્લુદર્શન પથો ઘણા ચાલે છે, તેવા પથોના સમ્યક્ જાણના પહેલાં ખૂબ વિચાર કરવો વીતરાગ પરમાત્મા સિવાય બીજા કોઈ

પણ પ્રત્યે દૃષ્ટિરાગ કેળવવો એ નાક કપાવવા જેવું છે, માટે તેથી બચવું તો મુખી થવું.

સાક્ષાદ્વિષ્ણોર્વશં કતુર્કામો,

માયાપાશો પાપિમ્ વાતિતસ્ત્વમ્ ।

તૂળં નાસાં હેત્વેનૈવ રાજન્ !

નિજાસાનાં યન્ન લજ્યા ॥ ૭૪ ॥

(૭૫) શકા

તા. ૧૧-૩-૫૪

શકા એ ભય કર ચીજ છે શકાયી સબંધ બગડે છે શકા મનના નબળા માણસોને ખૂબ સતાવે છે શકા બહેરા માણસોને બહુ થાય છે જ્યારે શકા મનમા બરાઈ ભય છે ત્યારે તે પાતાનું સ્થાન ધીર ધીરે એવું જમાવી દે છે કે પછી તેને કાઢવી બારે પડે છે, માટે શકા પ્રથમથી જ મનમા પેસવા ન દેવો તે મનમા ન પેસે તે માટે શકા જે કારણે થી થતી હોય તે કારણોને દૂર કરવા, તે દૂર કરવાના ઉપાય આ પ્રમાણે છે જે બાળતતી અને જેના પ્રત્યે શકા હોય તે બાળન તેને કુળકુ જઈને પૂછી લેવી કેટલોક બાળનો પૂછી શકાય એવો ન લાગતી હોય તો પણ શકા દૂર કરવા માટે પૂછી લેવી પણ શકાને એક ક્ષણ પણ ટકવા દેવો નહિ શકા દૂર કરવા માટે પોતે નિષ્પાપ બનવું, નિર્દોષ બનવું, પાપી કબી અને સ્વાર્થને શકા થયા જ કરે છે ધર્મ કરનારાઓને ધર્મ પ્રત્યે જ શકા થાય છે તેમાં પણ સ્વાર્થ ધર્મના કુળની ઇચ્છા પ્રબળ કારણ છે કોઈ પણ બતના કુળની કામના વગર કરેલા ધર્મ અવશ્ય કુળે છે ધર્મને વિષે શકા થાય ત્યાં ઘોડી

ધીરજ કેળવવી અને ધર્મનુ પોતે આચરણ કરતા હોય તેમા કાંઈ ભૂલ તો થતી નથીને તેનો ખૂબ વિચાર કરવો ભૂલો દૂર કરવી પણ શકા કરીકરીને મનને ડાળવુ નહિ શકાયા પોતાને અને પરને ઘણુ નુકસાન પહોચે છે શકા તે જાયકર ચીજ છે

શઙ્કાર્યંદ પતનમાશ્રયિત ન ચેત,
નૂન પર મુખ્યમનૂતમવાપિ તેષ ।
ય સ શયામયમિતા યમિતો નિતાત,
સોડ્ય મદા ધિકન્તા કલ્પમન્તાત ॥૭૫॥

(૭૬) ઉપકાર

તા ૧૨-૩-૫૪

ઉપકાર કરવો એ સહેલુ છે પણ તે કરતા ઉપકાર ક્યાં પછી એ ઉપકાર જ્યાંનુ ભૂલી જવુ ઘણું જ સુરઠેલ છે એમા પણ જેના ઉપર ઉપકાર કર્યો હોય છે તે કાંઈક વખત અપકાર કરે ત્યારે તો ઉપકાર કરનાર પોતાના મનને વશ ગાળી શકતો નથી બીજુ બીજાએ કરેલા ઉપકારને પણ માઠ રાખવાનુ કામ પણ સહેલુ નથી પોતે જે બીજા ઉપર ઉપકાર જેવુ કાંઈક કરે છે તેને જે કાચથી જોવામા આવે છે તે અને બીજા પોતા ઉપર જે ઉપકાર કરે છે તે જે કાચથી જોવામા આવે છે તે બન્ને ગાંધો ભુલ હોય છે પહેલામા નાનાને મોટા દેખાડવાની શક્તિ છે અને બીજામા મોટાને નાના દેખાડવાની શક્તિ છે વસ્તુસ્થિતિ આવી છે એટલે ઉપકારને માટે નીચેના કેટલાક સૂત્રો હૃદયમા કોનગી રાખવા જરૂરી છે

૧. જે ઉપકારે ગાવાની ભય હજી આદત હોયી સંકાતી ન હોય તો ઉપકાર કરવા કરતા ન કરવો બે ધ્વિછનીય છે
૨. ઉપકાર કરીને તેને ભૂલી જવો પોતે પોતાની ફરજ માત્ર અદા કરી છે એમ માનવું.
૩. પોતે કરેલા ઉપકારને જાડું મોટા કાર્ય તરીકે ન ગણવો
૪. બીજાના ઉપકારને યાદ કરવો
૫. બહુલા જગર ઉપકાર કરનારા મહાન આત્માઓને દ્રષ્ટિ સમક્ષ રાખવા
૬. અપકારી ઉપર ઉપકાર કરનારા જીવનનું ચિત્તન મનન કરવું
૭. પોતે કરેલા ઉપકારોના ભાર નીચે ડબાયેલ છે તે વિચારવું
૮. ઉપકારનું ઋણ પ્રત્યુપકારથી જ નથી વળતું પણ જોઓએ બહુલાની ધ્વિછા જગર ઉપકાર કર્યા છે તે જીવનમાં ઉતારવાથી કંઈક વળે છે આ ભૂતો હૃદયમાં કોતરીને ઉપકાર કરવામાં આવશે તો તેના પરિણામ ઉત્તમોત્તમ છે

વિસ્મરેન્ સઘર ધીમા-નુપહત્યાવ્યનેકશ ।

વિસ્મરેન્નૈવ ત યેનો-પહતોઽપિ કિઁકશ ॥ ૭૬ ॥

(૭૭) 'મનની સાક્રમુદ્રી

૧૪--૩--૫૪

મનમાં નકામી વસ્તુઓનો ઘણો મથક જાણે અંતરે થઈ જાય છે કેટલીક નુકશાન કરનારી વસ્તુઓ પણ મનની

જગ્યાને શરી સંજો છે ખરાજ અને નપમી એ બન્ને વસ્તુઓ એકંદર નુકસાન કરનારી છે, તેને લીધે બીજી સારી વસ્તુઓ મનમા ટકતી નથી સારી ચીજોને માટે સ્થાન ખાલી હોતુ નથી એટલે તે ચીજોને પાછુ ફરતુ પડે છે, એટલે મનને હ મેંશા સાફ કરવાની જરૂર છે ક્રામ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, દેવ, ઈર્ષા, અસૂયા, ઈત્યાદિ દુષ્ટ વસ્તુઓ છે નકામી વાતો ચેખચત્વા જેવા ભૌતિક વિચારો વગેરે નકામી ચીજો છે એ સ્વર્ગને મનમા પ્રેક્ષ્યા દેવી નહિ આવી ગઈ હોય તો તુરત કાઢી નાખવી ને છેવટે એકાદ વખત રાજ કાઢવા માટે પ્રયત્ન કરવો એ પ્રયત્ન એવી રીતે કરવો કે ખરાજ ચીજો નાંકળી બાંધ અને સારી ચીજો રહે, મજબૂતપણે રહે યોદા યોદા પણ રાજ પ્રયત્ન થશે તો વખત જતા તેના સારા પગિણામાં મળવો પછી તો તમને એ સાફ કયાં મિવાય ચેન નહિ પડે બસ, આજથી અને અત્યારથી જ એ પ્રયત્ન શરૂ કરી દો અને મળા અનુભવો.

કામ્યમે કલુપ ચેત કામકામદિવાશુભિ ।

નસ્ય શુદ્ધિરિ વાતયા, ચિત્તનાદિપન્ડરભમ્ ॥ ૭૭ ॥

(૭૮) પ્રતિજ્ઞા

તા. ૧૪-૩-૫૪

પ્રતિજ્ઞા એટલે બાધા-નિયમ, પ્રતિજ્ઞા-બાધા લેવી કે નહિ એ વિચાર ઘણી વખત ધણાને મૂજબ છે તે માટે ઘણા વિચારો આવતા હોય છે, તેમાં કેટલાક સાચા હોય છે ને કેટલાક ખોટા હોય છે

૧. પ્રતિજ્ઞા લેવી એ મારું છે એમ ઘણાખરા માને છે
૨. પ્રતિજ્ઞા લઈને અણિશુદ્ધ પાણે તે ઉત્તમોત્તમ છે
૩. પ્રતિજ્ઞા લઈને તોડવી એ ખરાબ છે
૪. પ્રતિજ્ઞા લઈને બાળી જોઈને તોડવી એ ધણુ જ ખરાબ છે
૫. ખારી-ખારણાવાળી પ્રતિજ્ઞા લેવી એ અદ્ય ક્ષણ આપે છે
૬. તૂટી જવાને ભયે પ્રતિજ્ઞા ન લેવી એ ખરાબર નથી
૭. પ્રતિજ્ઞા લઈને તોડે એ કરતા ન લે એ સારું એમ કેટલાક માને છે
૮. ઉતરવા માટે પ્રતિજ્ઞા લેવી એ વ્યાજબી નથી
૯. જેનું મન મજબૂત છે તેને પ્રતિજ્ઞાની શી જરૂર છે? એવી પણ માન્યતા છે
૧૦. પ્રતિજ્ઞા ન લે તો લાભ ન મળે પણ નુકસાન તો નથી એવા પણ વિચારો કેટલાક કહે છે

ઉપરના- દશમાથી છ વિચારો ખરાબર જ્ઞાનમા વિચારમા જો પ્રતિજ્ઞા લેનાર પ્રતિજ્ઞાને બાણી જોઈને તોડતો ન હોય તો તેને લાભ મળે છે બૂલથી પ્રતિજ્ઞા તૂટે તો તેનું વાળણુ થાય છે, પણ પ્રતિજ્ઞા ન લે એ ખરાબર નથી આડમો વિચાર ખરાબર છે નવમા વિચારમા મન વિશ્વાસ કરવા જેનું નથી મજબૂત મન જો હો છે પ્રતિજ્ઞાથી બાવેલું મન જો હો તેનું નથી જેનું મન મજબૂત છે તેઓએ પણ પ્રતિજ્ઞા જરૂર કરવી જોઈએ દશમા વિચારમા પ્રતિજ્ઞા લે તો લાભ છે અને ન લે તો નુકસાન છે પ્રતિજ્ઞા એ વેપાર જેવી નથી કે વેપાર કરે તો કમાય પણ ન કરે તો ન

ક્રમાય એવું પ્રતિજ્ઞામા નથી પ્રતિજ્ઞા લે તો પાપથી અટકે
અને પુણ્ય વધાશે અને ન લે નો પાપ બાપે માટે પ્રતિજ્ઞા
લેવી જ નોંધ્યે મનને મજબૂત કરીને પ્રતિજ્ઞા લેતા શિખરું
અને ચાલત દરેક પ્રકારનો પ્રતિજ્ઞા લઈને પાપથી સર્વથા
પૂટા થવું નાની પણ પ્રતિજ્ઞા એવા મુદર ઉત્તમ ફળો આપે
છે તે તો અનુભવે સમજાય

મુક્ત મનો દુરતાનો દુર્જતાનો નિવ ઘનમ્ ।

તદેવ નિયમૈર્દા ત ચેતન ચેતયત્યદો ॥ ૭૮ ॥

III

(૭૬) પાછળથી લોકો ગેવે એવું કાંઈક કર્યો

૧૪-૩-૫૪

વાત વાતમા લવન પૂરુ યશે લવન પૂરુ યશે એટલે
આ લવ આલ્યો જશે-એરો એકે ઉપાય નથી કે એકદાણ
પણ વધુ તે રહે લવને એક વખત જવાનું છે એ ચોક્કસ
છે પણ તને કંઈ રીતે જવું એ વિચારણીય છે લવ જાય
છે ને પાછળ ધણાને મૂંઝી જાય છે કેટલાક લવો જાય છે
ત્યારે પાછળ રહેલા લોકો રાહ ચાય છે, તેના નજીકના
સંબંધીઓ પણ મનમા રાહ ચાય છે પાછળના લોકો કહે
■ કે સારુ યયુ ઘણો ખરાબ હતો એ ગયો એ સારુ
યયુ, શાંતિ યશે જેણે આવું લવન લવ્યું છે તે દુર્ગતિમા
જાય છે બીજા કેટલાક લવો જાય છે ત્યારે દુનિયાને કાંઈ
લાગતુ વળગતું નથી, ફક્ત તેના સગા-સબંધીઓને દુઃખ
ચાય છે જનારની પાછળ તેઓ ચોક કરે છે, રાવે ■ તેમા
જનાર એકદર સારા હોય ■ પણ તે સબંધીઓ પૂરતો
સબંધીઓમા રોનારા મોટે ભાગે જનારાથી સંબંધિતા બાદ

સ્વાથ ને યાવે છે એવા જીવોની ગતિ નથી એવી ખરાબ છે નથી એવી સારી મધ્યમ ગતિમાં તેઓ જાય છે અમુક આત્માઓ દુનિયાના લોકોને રોતા મૂકીને હસતાહસતા આદ્યા જાય છે પરમાર્થ માટે તેઓ જીવ્યા હોય છે જીવન એવું તેઓ જીવ્યા હોય છે કે તે આદ્યમૂલ ગણાય છે તેઓ ઉત્તમ ગતિમાં જાય છે એવું જીવવું કે પાછળના લોકો યાવે લક્ષે યાવે

આયુ પૂર્ણ મવત્યેવ, પ્રાયસ્તૂર્ણ શરીરિણામ્ ।

શુભિના વેશઠ તેષા, ગામ ગૃહાંતિ સગ્જના ॥ ૭૧ ॥

૨૨૧

(૮૦) પાણી અને દૂધ તા. ૧૬-૩-૫૪

પાણી અને દૂધ એક બીજા એવા મળી જાય છે કે પછીથી તે છૂટાછૂટા જોળખી પણ શકાતા નથી એક બીજા પ્રત્યેક શુદ્ધોત્તુ સમર્પણ વિના બેદલાવે કરે છે અને અભેદ બાવને પામી જાય છે પછી તે એકને મુખે સુખી અને એકને દુઃખે દુઃખી બીજો થાય છે

દૂધને ગરમ કરવા માટે ચૂલે ચડાવ્યું દૂધ ઉપર કદ આપ્યું એટલે તેનું કદ પાતે માથે લઈ લીધું ને પાણી પોતે પહેલાં જ બળવા માડ્યું દૂધે જીવું કે મારે માટે પાણી દુઃખ સહન કરે છે એટલે તે ઉછળી ઉછળી અગ્નિમાં પડવા તૈયારે નયું ઉભરાવા માડ્યું દૂધને શાંત પાડવાનો બીજો કોઈ ઉપાય ન હતો ઉપર મૂકેલું ઢાકણ પણ તે ટકવા દેતું નહિં છેવટે દૂધ ગર્ભ કરનારાઓ તેનામાં પાણી નાખ્યું પાણીનો સમાગમ થયો એટલે દૂધ શાંત પડ્યું,

કોઈની પણ સાથે મૈત્રી કરવી નહિ અને કોઈને પણ મિત્ર બનાવવા નહિ કરવા તો ક્રમ પાણીની માફક અતર રાખવું નહિ એકમેક થઈ જવું એવી એકતા સાધનારને છેવટે મુખ ને ચશ મળે છે મિહના છવે પરપર કેવા એકમેક થઈને રહ્યા છે છે કોઈ તેમને છૂટા પાડનારા ? આ પુરુષલોની ડોસ્તી તદ્દન જુદી-બનાવનારી છે ઘડીક ઘડીકમા છોડી દે છે એની બાઈબાળીનો ત્યાગ કરીને છૂટી પડી ન શકે એવી મિત્રતા માટે ચત્ન કરવો ક્રેયમ્કર છે

प्रशस्तं पयसाप्यं प्रत्, सत्यमुत्तसिद्धयो ।

विधातव्यं तथा सद्भि-र्हातव्यम यथा वृथा ॥૮૦॥

(૮૧) '૫૨ ફેટે '૫૨ બાય તા ૧૬-૩-૫૪

એક વન હતું જના બાબુએ પડી જાયેલુ એટલે ત્યા વૃક્ષો ખૂબ વધ્યા હતા એક દિવસ એક નવો મુતાર ત્યા જઈ ચડ્યો મુતારની માથે તેનો એક બાઈબાળ હતો તેને મુતાર વાત કરી કે અહિ વૃક્ષો ઘણા છે માટે કોઈક વખત વાત, લાઠડા કાપીને લઈ જઈશુ વૃક્ષો વાત સામળીને ફફડી ઉઠ્યા કે આપણ આવી બન્યુ પણ એક અનુભવી આડ હતુ તેણે કહ્યુ કે જો આપણામા મ પ હોય તો ૩૨ વાનુ કાઈ કારણ નથી મુતાર કુહાડી લઈને એક જિવસ આંચો પણ એકઠી કુહાડી શુ કરે ? તે અણપડ હતો કુહાડીથી વૃક્ષો કાપી શકાય નહિ એમ ને એમ આવે ને બાય પણ કાઈ વળે નહિ છેવટે એણે એક અનુભવીને પૂછ્યુ તેણે કહ્યુ કે એકઠી કુહાડીથી કાઈ ન થાય, તેમા લાકડાનો હાથો એઈએ મુતારે લાકડાનો હાથો નાખ્યો ને પછી આડને

કાપવા માડવા ઘર ફૂટે ઘર જાય એ એનું નામ આ સમજવા જેવું છે કર્મને તોડવા હોય તો તેનું ઘર ફેાડવાની જરૂર છે તેને આત્માના પક્ષમા લઈને પછી કર્મને તોડવા માડવા બાબી એમાથી કોઈ નહિ ફૂટે ત્યાં સુધી આત્મા કાંઈ કંઈ શકશે નહિ

स्वजन भेदयि देव, प्रवेश प्राप्यते परै ।

भेदनाम् प्राक् तु नष्टेव परोऽकिञ्चि करो न किम् ? ॥ ૮૧ ॥

(૮૨) વક્રોક્તિ આડા બોલ તા ૧૭-૩-૫૪

કેટલાકને આડું બોલવાની આદત હોય છે કેટલીક વખત મનકમા આડું બોલાય છે અને કેટલીક વખત જીવી ગીતે આડું બોલાય કે મજાકમા આડું બોલાય તે રગના છાન્ણાની જેમ ગમે કે તેને નમ્રતામા વક્રોક્તિ કહેવામા આવે કે આ વક્રોક્તિ-આડું બોલવું એ એક ભાષાનો અવકાર છે, બૂરણ છે, કાગ્યમા એ ફોર્ડ કોઈ સમય મુદર લીધી બેઠે છે નીચેનો એક મવાદ તેનું મુદર ઉઠાડેલું છે

એક પતિ પત્ની હતા બન્ને ધર્મિષ્ઠ હતા ને ગરમતી હતા તેઓ રહેતા હતા ત્યાં સત્તરમા શ્રીકૃષ્ણનાથજીનું મંદિર હતું એક વખત તેઓ ગરમતે ચઢ્યા

પત્નીએ કહ્યું—સ્વામીનાથ ! કૃષ્ણને નમસ્કાર કરે

પતિએ કહ્યું—નાના જીતુ-કૃષ્ણને કોણ નમે ?

પત્ની—ના ના હું નાના જીતુની વાત નથી કરતી હું તો શ્રીદેવીના પુત્રને નમસ્કાર કરવાનું કહું છું

પતિ—શ્રીદેવીનો પુત્ર તો પ્રગુભન કામદેવ તેને આપણે નમસ્કાર કરવાનો ન હોય

પત્ની—અરે પ્રગુભનની કોણ વાત કહે છે ? હું તો સૂરના મુતની વાત કરું છું

પતિ—કોણ સૂરનો મુત ? શનિ ? તે આપણને ન નડે

પત્ની—શ્રીદેવી માતાના અને સૂર રાજાના પુત્ર સત્તરમા ડુધુનાથ બનવાન છે તેને નમન કરવા મી વાત .

પતિ—હા હા એને તો આપણે ગાજ નમસ્કાર કરીએ આ બાદા બોલો કેવા સુદર લાગે છે આડુ બોલવાનું મન થાય તો તેમા પણ તત્ત્વ નીકળે એવું બોલવું પણ તમ્મ છ બોલીને સમય બગાડયો નહિ કેમ આનંદમા છો ? એમ કોઈ પૂછ ને સામો જવાબ આપે કે ના, આનંદમા નથી, મુબઈમા છીએ કેમ ચાલે છે ? એના જવાબમા ચા નથી લેતા પણ દૂધ લઈએ છીએ એ બધું ત છ છે એમા કાઈ તત્ત્વ નથી એ બધા અલકારમા આવે પણ અણુધટ ઠાનીનરના ઘટેલા એ બારબૂત, એ ગમી નહિ સાગ અલકાર દીપાને છે અલકાર તે અલકાર

વિનાશવાપિ વજાકિન , પ્રોદમાદન યોજિતા ।

અન્નદ્વાતમતા મદ્ધિરયથા સ્વતરુદ્ધતિ ॥૮૨॥

(૮૩) સુખ અને તેના સાધનો તા. ૨૦-૩-૫૪

સુખની શોધમા કોણ નથી ? કર્મથી જોએ નથી છૂટયા તેઓ સર્વંતુ મધ્યનિદ્ર એક જ છે સુખ + સુખ માટે સર્વ

કાપવા માડવા ઘર ફૂટે ઘર જાય એ એનું નામ આ સમજવા જેવું છે કર્મને તોડવા હોય નો નેનું ઘર ફાડવાની જરૂર છે તેને આત્માના પક્ષમા લઈને પછી કર્મને તોડવા માડવા ખાતરી એમાથી કોઈ નહિ ફૂટે ત્યાં મુખી આત્મા કાંઈ કરી શકશે નહિ

સ્વજન મેદવિતૈય, પ્રેક્ષા પ્રાપ્ત્યને પરે ।

મેદનાન્ પ્રાક્તુ તુ તક્ષેષ પગડકિચ્છિ કરા મ કિમ્ ॥ ૮૧ ॥

(૮૨) વક્રોક્તિ આડા ખોલ તા ૧૭-૩--૫૪

કેટલાકને આડું ખોલવાની આદત હોય છે કેટલીક વખત મજાકમા આડું ખોલાય છે અને કેટલીક વખત જુદી રીતે આડું ખોલાય છે મજાકમા આડું ખોલાય ને રંગના છાત્રજ્ઞાની જેમ ગમે છે તેને મજાકમા વક્રોક્તિ કહેવામા આવે છે આ વક્રોક્તિ-આડું ખોલવું એ એક બાધાનો અસહકાર છે, બૂધણ છે. કાબ્યમા એ કોઈ કોઈ સમય સુધર દીધી બેઠે છે નીચેનો એક નવાદ તેણે સુદર ઉઠાડેલ છે

એક પતિ પત્ની હતા બન્ને ધર્મિષ્ઠ હતા ને ગરમતી હતા તેઓ રહેતા હતા ત્યાં મત્તરમા શ્રીકૃષ્ણનાયજુર મંદિર હતું એક વખત તેઓ ગરમતે ચઢ્યા

પત્નીએ કહ્યું—સ્વામીનાથ ! કૃષ્ણને નમસ્કાર કરે

પતિએ કહ્યું—નાના જુ-કૃષ્ણને કોણ નમે ?

પત્ની—ના ના હું નાના જુની વાન નથી કરતી હું નો શ્રીદેવીના પુત્રને નમસ્કાર કરવાનું કહું છું

પતિ—શ્રીદેવીને પુત્ર તો પ્રગુભન કામદેવ તેને આપણે નમસ્કાર કરવાનો ન હોય

પત્ની—અરે પ્રગુભનની કોણ વાત કરે છે? હું તો સૂરના મૃતની વાત કરે છું.

પતિ—કોણ સૂરના મૃત? શનિ? તે આપણને ન નડે

પત્ની—શ્રીદેવી માતાના અને સૂર રાજાના પુત્ર સત્તરમા કુશુનાય જન્મવાન છે તેને નમન કરવા મિ વાત.

પતિ—હા તા એને તો આપણે દેવ નમસ્કાર કરીએ આ આટા બોલો કેવા સુદર હાથે છે આડું બોલવાનું મન થાય તો તેમા પણ તત્ત્વ નીકળે એવું બોલવું પણ નરુ બોલીને સમય બગાડ્યો નહિ કેમ આનંદમા છે? અમ કોઈ પૂછે ને સામો જવાબ આવે કે ના, આનંદમા નથી, મુબરકમા હીએ કેમ આવે છે? એના જવાબમા ના નથી લેતા પણ ક્ષય લગ્નએ હીએ એ બધું તુ-છ છે એમા કોઈ તત્ત્વ નથી એ બધા અલ્લહારમા આવે પણ અલ્લુપ-હરી રના ઘડેલા એ બારબૂત, એ ગમે નહિ મારા અલ્લ કાપ રીપારે છે અલ્લ કાર તે અલ્લ કાર

વિનાશયાપિ વશાસ્તિ, પ્રૌઢભાદ્ર પોષિતા ।

અઠ્ઠાત્મસા મદિરમ્યયા સ્વાલ્કૃતિ ॥૮૨॥

(૮૩) મુખ અનં તેના સાધનો તા. ૨૦-૩-૫૪

મુખની સાધના કોણ નથી? કમંઈ જેઓ નથી છૂટ્યા તેઓ સર્વનું અધ્યક્ષિ હુ એક જ છ મુખ મુખ માટે સવ

[૮૪]

પ્રવૃત્તિઓ કરાય છે તે
 રાઓમાથી મોટે ભાગે કે
 કોઈ વિરલા જ, મુખને
 કયા છે? તેમા પણ ઘણા
 એલા જીવોએ તે તે

૧ આત્માની સ્વતંત્રતા એ

૨ આત્માની કર્મ અ

૩ આત્માને કર્મે કરી
 મુખ છે

૪ આત્માને બનાવટી મુખ
 બનાવટી દુખ છે

૫ કર્મોમાં હળવો કરવા
 છે તે મુખના માયા સાથે
 શુદ્ધ પરિણતિ એ મુ

૬ આત્મા કર્મથી ભારે
 નથી પણ દુખના
 માધનોનું રહસ્ય

સુખ કર્મોથી ન
 ન સૌરભ્ય
 યદેવસ્વાધોન
 યત્તે ધીમ તમ્સદિહ

(૮૪) બનું કે પણ એ એક નથી તા. ૨૧-૩-૫૪

શરીર સુદર અને મનુષ્ય છે ઇન્દ્રિયો સાલ અને તરવી કે પરિવાર વફાદાર છે, બ્નેદાળ કે સગામુળ પીઓ નીકે મનુષ્ય રાખે છે મિત્રો માયાતુ અને વિદ્યાસુ છે નન મનુષ્ય અને સમજી કે પણ લવન લવવુ બા? ૬૧ પડસુ છે બીજાને અળખામણા જેવા લાગીએ છીએ દેબીને સામે પામે નથી આવતો પણ ફર ભાગે ॥ પરાણે ૪૪એ છીએ નો આવકાર નથી મળતો પણ જાકાશ મળે કે આ બધુ કેમ થાય છે લવનમા એની ખામી છે કે નામ ગેલદુ થાય છે ખામી એ છે કે પાસે વસુ નથી, વક્ષી નથી, ધન નથી, પૈસા નથી એ હોય તો બગડતો મામલો મુધરી જાય વસુ આવે એટલે પણ મટી માનવ, દાનવ બની, જવાય પણ એ આવે શી રીતે? લક્ષ્મી કેમ નથી મળતી? સુ ઉદયમની ખામી છે? સાચા વ્યાપારો ક્યાં પણ સફળતા ન મળી ત્યારે ખામી શી છે? નયો સમજી કેમ ન સમજાય? એ રહન છે ત્યારે મમજય કે ખરી ખામી લક્ષ્મીની નથી પણ ખામી છે ધર્મની ગમે તેટલી લક્ષ્મી અને બધુ હોવા છતાં જો ધર્મ નયો તો કાઈ નયો થોડુ ને દેખાય છે તે થોડા વખત માટે લક્ષ્મી કે તેના જેવુ બીજુ એકુ હશે, નહિ હોય તો ચાલશે જો ધર્મ હશે તો ધર્મના બધા દાસ કે ધર્મથી બધા જે ચા? આવે છે બધુ છે પણ એક નયો-ધર્મ નથી તો કાઈ નથી ધર્મ છે તો બધુ છે

अस्ति सर्वं, धनं वास्ति नास्ति किमपि सिद्ध्ये ।

ધર્માધીન ધન તન્મા-દ્યમે સર્વં સમસ્થતિ ॥ ૮૪ ॥

(૮૫) -ધ્યેય

તા. ૨૨-૩-૫૪

જે કાંઈ કરવામા આવે છે તેની પાછળ કોઈ ને કોઈ ધ્યેય તો હોય છે, પણ તે ધ્યેય બરાબર કે નહિ અને જે કરવામા આવે છે તેથી તે ધ્યેય મિદ્ધ થાય છે કે નહિ તેનો વિચાર જોઈએ થાય છે એ વિચાર ઘણો જરૂરી છે એ વિચાર વજરની પ્રવૃત્તિઓ મૂઠ છે ધ્યેય સામાન્ય થશે રાખી શકાય છે અને વિશેષતાથી સમજીને રાખી શકાય છે પણ ધ્યેય નહીં કરવું જરૂરી છે ધ્યેય જિલ્લું રાખવું મુખ્ય ધ્યેય પરમ પદનું કે જે પરમોચ્ચ છે તેનું રાખવું, તેને અનુકૂળ બીજા વચલા ધ્યેયો અનેક રાખી શકાય છે પણ આખરી છેવટનું તો પરમ પદ-મોક્ષનું ધ્યેય હોય કારણ કે તે કરતા બીજું કોઈ ઉચ્ચ નથી એટલે જ્યાં સુધી તે સિદ્ધ ન થાય ત્યાં સુધી ચિત્ત ડામાડોળ થતું નથી ધ્યેય સ્થિર હોય એટલે -યાન પણ સ્થિર થાય છે

તે ધ્યેયને સિદ્ધ કરનારા આત્માઓને આજ્ઞા રાખવા એટલે ધ્યેયના ન બધા ચિત્તની અવ્યવસ્થા દૂર થાય વિશિષ્ટ આત્માઓનું પણ એ જ ધ્યેય હતું એટલે એ ધ્યેય રાખવાથી આત્મા વિશિષ્ટ બને છે ધ્યેય જાણુ રાખો અને તેની સિદ્ધિ માટે અતત યત્ન કરો.

ધ્યેય યન્ય મયેન્દ્રિય, શુદ્ધ સર્વ તદીયકમ્ ।

ધ્યેયેન વિવ્રલો લોકે, કર્મકોડપિ વિનશ્યતિ ॥ ૮૫ ॥

(૮૬) એને વાતા વાગ નથી વામતી ના ૨૩-૩-૫૪

મનગમતા વસ્તુ હોય કે ન હોય પણ કેટલીક વસ્તુઓ એવી , કે ને એમ ને એમ વધતી જાય છે ચોરની માફક એ વધે કે વધી જયા પછી તેમાંથી છૂટવું સહેલું નથી પણ ઘણું જ મુશ્કેલ કે કૂંડકે ને બૂમકે વધી જતો એવી આર ચીજોમાં આમ ચેતવા જેવું કે પ્રથમ જ ચેતી જનાર બધી જાય છે અને બેદરકાર રહેનાર મરે છે તે આજ આ છે

૧ દેવ ૨ શુભદ્રુ ૩ અગ્નિ ૪ કપાય,

૧ દેવુ યાદુ છે કાઈ ચિંતા જેવું નથી એમ વિચારી મગજ વગરના માણુનો આખા ને આખા દેવામાં ફૂંચી જાય છે પછી તો મ પત્તિ મુમાવે નહિ તો આમજ મુમાવે ફક્ત એક રૂપિયાનું દેવુ બ્યાજ મરદિન મો વરે કેવું થાય એ ગણવાથી મગજ પડે કે દેવુ કેમ વધે છે

૨ નાનો ફાઈલી ધઈ હોય મટી જો એમ માની લેવાય પણ એ વધના એરા વધી જાય છે કે જગ આખું કપાવી નાખવું પડે છે એ કડો એરા પ્રમગો બન્યા છે ને જાને છે

૩ અગ્નિના એક તબખામાંથી ઘાટી ઘોળી- આગ મર્યાદાના બતાવેા અમર્યાદા નથી

૪ કપાય શકમા નજરો લાગે ઢોધ કે માન, માયા કે લોપ પદ્ધતિ ને વધતા વધતા બરખર નીવડે ॥ શકમા જ એને દાબી દેવા બેઠાએ ઘરમાં પેસીને તેઓ ઘરનો કબજો મેળવી લે ॥ એટલું જ નહિ ઘર બેદાનબેદાન કરી મૂકે છે મરકરીમાંથી રાજ્યના રાજ્ય, કપાયને કારણે નાશ પામી જયા છે

ચારેથી ચેતણુ અને પહેલેથી જ નેને વધવા ન દેવા
પણ દાખી દેવા

અળયોય ઘળયોય, કસાયયોય ચ અગિયોય ચ ।

ન હુ એ ઘોસસિયવ્ય, થોય પિ મે વહુ હોઈ ॥

જળ ઘળ કપાયોડમિ-લંધવિ ચિરમેઘતે । -

તમ્માસ્તરવિલમ્બેન, વિધ્યમયતિ સાવિક ॥૮૬॥

(૮૭) વિશ્વાસ કરતા નહિ તા. ૨૬--૩--૫૪

કોઈની પાસે કામ લેવું એ જુદી વાત છે અને વિશ્વાસ
મૂકવો એ જુદી વાત છે પોતાનું કામ કરાવવા માટે જુદા
અનેકની સહાય લેવી પડે પણ તેથી જેની પાસે કામ લેતા
હોઈએ કે જેઓ પોતાના સ્વાર્થની ખાતર આપણું કામ
કરી આપતા હોય તેમના ઉપર વિશ્વાસ મૂકી દેવો નહિ જો
વિશ્વાસ મૂક્યો તો મરાયા સમજીને વિશ્વાસ ન રાખવા
જેવા ૧. કાયા ૨ યૌવન ૩ સગાસબધીઓ ૪ ધન-
દોલત એ ચારને ખાસ ઓળખી લેવા ને તેના ઉપર ખરા-
ખર તકેદારી રાખવી તેનો ભગેસો રાખ્યો તો ભક્ષીવાર
તો નહિ આવે પણ પૂરા નુકશાનીમા ઉતરી જશે

૧ કાયાની પાછળ કેટલું કરવું પડે છે અને તે પોતાની
યતી નથી

૨ યૌવન જોતજોતામા આદ્યુ જાય છે, તેના ઉપર
દેખરેખ ન હોય તો ઉન્માદો કરાવી બાણ બિધી વાળી દે છે

૩ સગા બહાલાઓ સ્વાર્થ સધાતો હોય તો સારા,
નહિતો કડવા ઝેર જેવા છે

૪ ધન, દોહત કેટલા અનર્થ કરાવે છે, એ જુ નથી માટે જો બચત હોય તો આ આગ્રહી ચેતતા નહેવું

તેઓની પાનેથી કામ લેતુ પણ તેને ગ્વાડે ન ચડી જતુ તેને નોકર બનાવવા પણ શેઠ નહિ આપતુ કહ્યું તે હવે એવા કરવા પણ તેઓનુ કહ્યું આપતે કરીએ એ વાત નહિ પૂરી તકેદારી હશે, પોતપોતાના કાળુમા હશે તો ઉપરના ચાર લાભ કરશે નહિ તો તેઓ જેવા છે તેવુ કરશે

શરીર મ વિશ્વાસપાત્ર કથચ્છિદ્ર,

નથા ધૈમથ મ મરેદ્વ્યમાથ ।

સથા ચિત્તવિત્થા મ્વસાપ્યે વિશેષાન્,

સતા તત્પરેણાન્ન માન્ય સમન્તાન્ ॥૮૭॥

(૮૮) કાળજી ઠેકાળે રાખજો તા ૨૭-૩-૫૪

મમુદને કાઠે નાનુ એવુ વન હતુ તેમા ઘણા વાદરાઓ રહે અને કિલોલ કરે કાઠે બજૂના ઘણા જાડ, તેના કુળો વાનરા ખાય તેમા એક જાજૂતુ જાડ બરાબર સમુદ્રના કાંઠાની લગોલગ હતુ તેના ઉપર વાદરાઓનો નાયક મોટો વાદરો રહે બીજા કોઈની તાકાત નહિ કે તે જાડ ઉપર આવી શકે તે વાદરાને એક મોટા મનરમન સાથે માથે દોરની ઘઈ વાદરો બજૂડાના કુળ મગરને આપે એક વખત મગર યોદ્ધા કુળો પોતાની સ્ત્રી પાસે લઈ ગયો ને વાદરાની બધી વાત કરી મગરની સ્ત્રીએ મગરને કહ્યું કે જે વાદરો આવા મીઠા કુળો મેથ ખાય છે તેનુ કાળજી કેટલુ મીઠુ હશે? માટે તમે તેને અહિ લઈ આવો આપણે તેનુ કાળજી ખાઈએ મગરે તેને ઘણા ચર્મજલથી પણ તે

માની નહિ પડી તો મગર કાઠે આઠ્યો અને વાનરને પોતાને
 ઘેર આવવા કહ્યું વાનર ભોજનાર્થ ગયો ને મગરની પીઠ
 ઉપર ચઢી ગયો સમુદ્રમાં ફેટલેક દૂર ગયા એટલે મગર
 બંધી સાચી વાત કહી તારું કાળજી ખાવાની ઈચ્છા મારી
 સ્ત્રીને થઈ છે મારે તને લઈ જઈ છું વાનર ચેતી ગયો અને
 કહ્યું કે એમા શું મોટી વાત છે મને પહેલેથી જ કહેવું
 હતું હું મારું કાળજી એ જાડ ઉપર લટકાવી ગયું છું.
 જો હું હોત તો લઈ લેત ચાલો હજી કયા મોડું થયું છે
 લઈ આવીએ મગરે વાન માચી માની અને પાત્રો કાઠે
 આવ્યો વાનર કૃત્રીને જાડ ઉપર ચઢી ગયો મગરે કહ્યું હવે
 ચાલ વાનર કહે મૂર્ખ ! કાળજી તે કયાવ ગીએ મૂકાવું
 હશે ? તને જાણુ ખવરાવ્યા તેવું આ કૃત્રી જા હવે

હવ વાનર કે સ સાર સમુદ્ર છે. મોહ મગર છે વાસના
 મગરની સ્ત્રી છે સુખ એ જાણુ છે ધર્મ તે વાનરનું કાળજી
 છે ચેતે તો જાણે નહિ તો વાસના ધર્મને ખાઈ જાય

जीवो घानरमग्निमोऽय मकरो मोहं पयोधिर्मयो,

जम्बूद्वीपस्य सुखं च हृदयं शास्त्रासृतीयं वृथ ।

मस्तीदावणग्रामता तदुदिता वाता निशम्यादराद्,

घमाराघनतत्पराधमनसं स-तोऽनिशं जाग्रति ॥૮૮॥

(૮૯) વિવેક

વિવેક એ એક ગુણ છે એ ગુણ જેમ જેમ જીલતો
 જાય છે, તેમ તેમ દોષ દૂર થતા જાય છે વિવેક એટલું
 વહે ચણ, ખરાખોરાની મમજી આ કાર્યમાં આટલા લાભ
 છે ને આટલું નુકસાન છે તેનો યથાર્થ જોધ આ દોષ

મણિય અને આ ગુણ કહેવાય આનો મ સર્ગ સમાગમ કરવા હાય છે અને આનો તથા ઠોડી દેવા જેવો છે એ મર્વ વિવેક જણાવે છે

- એ એક વિવેક ગુણ હવ રાખી લે, જરામર ખીલવે તો બલે તેનામા એ કહો દોષો રહ્યા હોય પણ તેનાથી હર પાની જરૂર નથી દોષો જીભ ઠેકથી હરતા નથી રક્ષા હ- ઠે એક વિવેકથી એ વિવેક જાગૃત હોય તો દોષો ધીરે ધીરે વિદાય લે છે અને ગુણો આવીને સિધર થઈ જાય છે

વિવેક હવમા આવે અને ખીલે તે માટે હ મેળા સાજે રાતે અને સ્વપ્ને પોનાની પ્રવૃત્તિઓના સાચા નફા તુકશાન વિચારવા એ વિચારવાની ટેવ વધારવી એ એટલે મુધી વધારવી કે પ્રવૃત્તિ કરતી વખતે પણ એ જાગૃતિ હોય એવી નાથી જાગૃતિ હાલે કહો રહે એ વિવેકનુ ટાચનુ સ્વરૂપ છે મને પ્રવૃત્તિમા ભૂલ આવી જાય પણ તેનો વિવેક કરવામા ભૂલ ન આવવી જો, એ કાચ અમુમમજથી કે ગેરમમજ- શી કેઈક વખત પ્રવૃત્તિઓનો વિવેક કરવામા હવ ભૂલ કરી એકો હોય તો બીજા વિવેકી આત્માઓને પોતે કહેલો વિવેક જણાવે એ તે વિશિષ્ટ વિવેકી આત્માઓ તેને જરામર કહે તો જરામર, નહિ તો તેઓ મમજવે તે પ્રમાણે મુધારા કરતા જવુ એ એક વિવેકજલુ મળી જાય તો અનાદિનો અધાપો રખી જાય

વિવેકનયન યસ્ય સ યથ પદુલાચન ।

યસ્ય તન્નાન્નિ મોઽદિર્મ્યા નેવામ્યાં પદ્ય નપિ ન યદ્યતિ ॥૮૧॥

(૯૦) શત્રુ અને મિત્ર તા ૨૮-૩-૫૪

આપણુ ખરાબ કરે તેને આપણે શત્રુ કહીએ છીએ અને આપણુ સાચુ કરે તેને આપણે મિત્ર કહીએ છીએ. જીવ પોતાનુ ખરાબ કેણે કેણે કર્યું છે તેની જોટલી ગણતરી કરે છે તેટલી પોતાનુ બહુ કેણે કેણે કર્યું છે તેની ગણતરી કરતો નથી ખરાબ કરનારને હાથમા રાખીને તેનો બદલો લેવાના નવનરની રાહ લેવા કર છે અને પ્રસંગ આવે સામાનો ઘાટ ઘડી નાખે છે પરિણામ પોતાની તરફ હેલુમા આવે છે ત્યાં ફેલાય છે જો બાણ ઉધી વળી જાય, સામે માથાનો મળે તો અદરને અદર સમસ્યમી જાય છે આમને આમ તેનુ પરિવ્રમણ ચાલ્યા કરે છે પશુ જીવની મોટામા મોટી ભૂલ, અણુસમજ અને ગેરસમજ એ છે કે તે બીજા માટે ખરાબ કરે છે એમ માને છે ખરી રીતે એમ નથી પોતાનુ ખરાબ કરનાર પોતે જ છે પોતે ખરાબ કર્યો કર્યા છે, પાપથી બાગે બંન્ધો છે તેના ફળ તેને લોગ વવા પડે છે બીજે તો તેમા ફક્ત નિમિત્ત બને છે એ જ પ્રમાણે બહાઇમા પણ બીજે નિમિત્ત છે પોતે જ પોતાનો શત્રુ છે અને પોતે જ પોતાનો મિત્ર છે હાથા કર્યો કરનાર આત્મા પોતાનો મત્ર છે અને મવળા કર્યો કરનાર આત્મા પોતાનો મિત્ર છે કુછદે ચડી જઈને લાખો અને કરોડોની સપત્તિ ગુમાવી બેને ને બિખારી બને તેમા બીજે શુ' કરે કુછદે ચડેવો જીવ પુરુષ પોતે જ પોતાનુ નુકશાન કરે છે અને મારા કંઈમો કરનાર કમાઈને શ્રીમત બને છે બહેને કાઈની પણ મહાવ ન હોય એ જ પ્રમાણે જીવ માત્રનું છે નિમિત્ત વશ કષાયો 'વળે' છે પણ ખરા શત્રુ એ છે ને તેની સાગી બાલુ મિત્ર છે આટલુ મજબુત હૃદયમા કોતરી રાખવું

કુરંન દુષ્કર્મં નિઃશ્રુત-માતૈવ ત્પુરાત્મન ।

ન પય મ્યાત્મનો મિત્ર ધર્મ સમ્યક્ ચરન્ વરમ ॥૧૦॥

II

(૬૧) જે રાત દિવસો જાય છે તે પાછા આવતા નથી

તા. ૨૬-૩-૫૪

દિવસ પુરો થાય છે ને રાત પડે છે અને વાત પૂરી થાય છે ને દિવસ ઉઠે છે દિવસ અને રાતનું એમ ચક્ર અટક્યા વગર ચાલ્યા જ કરે છે. ચીતી ગયેલા દિવસો અને રાત્રિઓ ખાછી ફરતી નથી પણ તે ગયેલા દિવસો અને રાત્રિઓમાંથી કોઈ કોઈ દિવસ અને કોઈ કોઈ રાત જીવનમર ન ભૂતી શકાય એવા બની જાય છે એ દિવસ અને એ રાત મને ત્યાં આબેહૂબ નજર સામે તરવર્યા કરે છે

જે યાદ આવી જાય છે એવા દિવસ અને રાત છે તેમાં બે પ્રકાર છે એક સુખના દિવસ અને રાત બીજા દુઃખના દિવસ અને રાત સુખના દિવસ-રાત, જીવને સભારતા આનંદ આવે છે અને દુઃખના દિવસ-રાત સભારતા જીવને દુઃખ થાય છે ભવે પછી તે સુખ અને દુઃખ પોતાના મનના માન્યા હોય પણ આ સુખ અને દુઃખના દિવસ રાત જરૂરતા પણ જીવને મારો વારવાર ચાલ કરવા લાયક દિવસ-રાત એ છે કે જે દિવસરાતમાં આત્માને અજવાળે એવો પ્રમગ મળી ગયો હોય, બની ગયો હોય આત્મા જેમાં પોતાનું દર્શન કરે એવા દિવસરાત દુર્લભ છે ગયેલા દિવસરાત પાછા ફરવાના નથી એટલે તે ગયેલા દિવસ

અને રાત્રોએમાંથી જે દિવસરાત એવા ગયા હોય તે વાર વાર યાદ કરવા અને આવતા દરેક દિવસ રાતને તેવા ચિરસ્મરણીય કરવા તત્પર રહેવું લાખો નિઃકુળ દિવસ રાતમાં એક ક્ષણ જ એવી માંપડે છે, અને નથી પણ સાપડતી નથી સાપડતી ઘણાને અને સાપડે છે કોઈક લાઘ્ય-શાલીને જ એટલે ગયેલાને અકુનોમ કરીને એમી ન રહેતા આવતા દિવસરાતને મફત કરવા માટે સમગ્ર બનવું

સત્વર શાસનો યાતિ, પ્રગલ્ભ વિભાવરી ।

માયાન્તિ, તે પુનર્યાતા, વિમાર્મ્યંચ દિત ચરેન્ ॥૧૧॥

(૯૨) વાવેતર

તા. ૩૧-૩ ૫૪

વાવેત- એટલે એતરમાં બી વાવવામાં આવે છે તે જે બી વાવવાની ક્રિયા જેવી તેવી નથી એતરમાં એમને એમ બી નાખી દેવાથી કાઈ કુળ મળતું નથી તેને માટે એતરને પ્રથમ સાફ કરવું પડે તેમાંથી કાઢા કાકરા પત્થર વગેરે જે પાકને નુકસાન કરનાર છે, તે ફર કરવા પડે એતરમાં પાકને યોગ્ય નાન ખાતર નાખવું પડે વખત આવે એટલે એતરને ખેડવું પડે પછી જે પ્રકારના બી વાવવાના હોય તેની રીત જોઈની જોઈએ કોઈ બી જોઈ વધાય તો સારું જોઈ કોઈને માટે ક્યારા કરવા જોઈએ તો કોઈ એમને એમ બીલે :-

આ સર્વનો પૂરો ખ્યાલ રાખીને બીજકોની વાવણી યાય છે જેવા આ ધાન્ય બીજકો છે તેવા શુશુરુપી બીજકો છે એ બીયારણ ઘણું ઓછું મળે છે એના વાવેતરમાં

પૂજ્ય કાળજી રાખવી પડે તે વિચ મુખી છે ને એ ગુણનો પાક ઉતારે કે તેને હાથે તેમાં જુદા જુદા ગુણોનો પાક જુદે જુદે સ્થળે કપડે છે એક બીજા દેવો જરૂર પૂરતો એ પાક બીજેથી ખરીદે કે અને કાર્ય આવે છે પણ તેથી જાનકિત યજ્ઞની કે મતોષ માની વેવાની જરૂર નથી જરી પાક પોતાને ત્યાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે જ પરત્રના દોષે પણ જો બધા આજમુ થાય તો જુએ મને ગુણના વાવેતરના મળધમા આ બેદરકારી બહુ બેવામાં આવે છે ત્યાં થોડું ઘણું વાવેતર થાય છે તે પણ ગીત-પદ્ધતિ જાણ્યા વગર જ્યાં વાવેતર કરવાનું છે, ત્યાં બરાબર છે કે નહિ પાકના વિશેષી નરનો કેટલો છે, ને કેમ દૂર થાય વગેરે જાણતમા વાવેતર કરનારા બેદરકાર રહે છે અને ગુણનું વાવેતર ક્યાંના મતોષ માને છે પણ પાક બરાબર ઉતરતો નથી એ ન્યાય છે તેથી તે ગુણનો દુકાળ વારવાર પડે છે ને પ્રભ પીકાય છે એ કાળજી-પૂર્વક દૂર કરીને હવે ગુણનું વાવેતર શ્રી ગીતે કરવાની જરૂર છે

દાવાતકત્તમવાટલ્ય, સમ્મય વનુવત્ત ।

આ મધ્યે વે વેદમ્-વીજ યયાત્તમ કહેઈ ॥૧૨॥

૩૩

(૬૩) વાડ-રક્ષણ

તા. ૧-૪-૫૪

બેતરને કૃતી પાકના રક્ષણને માટે વાડ કરવામાં આવે છે વાડ જેટલી મજબૂત એટલું પાકનું રક્ષણ મારું થાય છે વાડ વગર પાકને નુકસાન પહોંચે છે જેટલો ઉચી બાતનો પાક હોય તેટલું તેનું રક્ષણ મજબૂત અને કાળજી બધું કરવું જોઈએ

મારા સારા ગુણોના રક્ષણને માટે પણ વાડની ખાસ જરૂર રહે એ ગુણ મેળવ્યું પછી તેના રક્ષણની જો કાળજી કરવામા ન આવે તો ગુણનો નાશ કરનારા ઘણા છે હગલે ને પગલે ગુણનો નાશ કરનારા છે તે નાશક તરવોથી ગુણને બચાવવા માટે ગુણને 'કરતી' નાડ કરવી જરૂરી છે 'વાડના જુદા જુદા પ્રકારો હોય છે અમુક જાતની વાડ અમુક પ્રકારના પાકને માટે કામ ન લાગે તેજ પ્રમાણે ગુણના રક્ષણને માટે જુદી જુદી વાડ યાચ છે પ્રજ્ઞચર્યાના રક્ષણને માટે એક એ વાડ નહિ, પણ નવ નવ વાડ છે વાડને કે' લાક, અણસમજી માણસો બધન માને છે પણ એ તેમનાં ગંભીર ભૂલ છે મોત, રૂપ, હીરા, માણેક વર્ગેર કિમનાં પદાર્થો તિજેરીમા રક્ષણ કરવા માટે મૂકવા એ બધન નથી પણ માચવણી છે ગુણની માચવણી માટે નિયમન રાખવા એ બધન નથી પણ રક્ષણ છે સ્વચ્છદમા આગળ વધતી પ્રજ્ઞએ ગુણોના રક્ષણ માટે કરવામા આવેલા વાડ જેવા નિયમનો તોડવા માડયા, તેમું પરિણામ આજે ગુણો લુટાઈ જયા છે ને લુટાઈ રહ્યા છે તે ચોંકાવું હીવા જેવું દેખાય છે ગુણો માચવવા હોય તો મજબૂત નિયમ-નોને વફાદાર રહેા ને તેને વાડ સમજીને ગુણોને ખીલવો

गोपायति स्वमतुलमोहा गुप्तिगुप्त चरित्या

धीरात्मान कथमपि न तद् दुष्टान् कारयन्ते ।

सम्यक् सद्य सममिलपता मोहमायाप्रपञ्चाद्

दूरं भूत्वा नवविधमहागुप्तिसद्गોपनीयम् ॥ ૧૩ ॥

(૯૪) વિજળી પડી

તા ૧-૪-૫૪

એક નાનુ ગામ હતુ તેને પાદર નાની પણ મજબુત નદી વહેતી હતી, નદીને કાંઠે કાંઠે ઘોડે દૂર એક મંદિર હતુ. સાચે નદીને કાંઠે ધણા માણસો હરફરે ને આનંદ કરે, ગામમાં જાણેલા ગણેલા પણ હતા તેઓમાં માત્ર મિત્રો હતા કેાઈ વડીલ હતા તો કેાઈ ડોક્ટર હતા તેમાં એક ક્રિયાકાંડી ચૂરત જ્ઞાણુ હતો, તે બધા સાતે જણા માને ફરવા નીકળે ને મંદિર સુધી બપો ત્યાં જોટલે બેસીને વખત થતા પાછા ફરે

એક દિવસ સાતે ત્યાં ગયા ગયા ત્યારે વરસાદના કેાઈ પણ ચિન્હ ન હતા, પણ પગી ધીરે ધીરે વરમા શરૂ થયો ને ખૂણખાર વરસાદ વરસવા લાગ્યો વિજળી શરૂ થઈ, સાતે જણા મંદિરે પહોંચી ગયા ને વરસાદ સાત ધાય તેની રાહ જોવા લાગ્યા પણ વિજળી ને વરસાદનું જોર વધતુ થાક્યું ને બરાબર ટેક મંદિરની સામે ટેક જમીન ઉપર વિજળી પડે ને ચાલી બપો, જોનારને લાગે કે વિજળીને મંદિર ઉપર પડવું છે પણ પડી શકતી નથી બેઠેલા સાતે જણને પણ એમ લાગવા માંડ્યું કે આપણા સાત માધી કેાઈ એકને વિજળી લઈ જવા માગે છે પણ કેાને લઈ જવા માગે છે તે સમજાતુ નથી એટલે આ મામે દસ ડગલા દૂર એક ઝાડ ॥ તેને આપણે વારાફરતી અડી આવીએ એક પછી એક ઝાડને અડવા ગયા અને પાછા આવી ગયા જેઓ જઈ આવ્યા તેઓ પોતાના મનમાં સતોષ માનતા હતા કે આપણને વિજળી વરખવાની નથી છેવટે સાતમાં શાસ્ત્રીજી બાકી રહ્યા હતા, બધાએ ધાયું કે જરૂર શાસ્ત્રીજી ઉપર

વિદ્યાનાં પ્રિય ભુવ પ્રગત્ કચુદિતિય મન,
 સત્પત્તિ દિ મુનિયમિત્રમન. યન્ સર્વં ત-સદ્ગત્
 સમ્યક્ દિત્વા દિત્તિ નિર્ગતિર્મો ઘૌરિય સૌદર,
 ધર્મનાયુ વિદ્યાય શુદ્ધનમ્મા પ્રત્યોગિ સુરેવોડમવત્ । ૧૫ ।

છ

(૬૬) કડવાયે દૂર કુમે. તા. ૪-૪-૫૪
 મેનમાથી, વચનમાથી અને વર્તનમાથી કડવાયે દૂર
 કરવી એટલે એમ જાણે છે એ કડવાયે પરિણામ
 જીવને માટે ખરાબ આવે છે એમ નહિ પણ પાતાને માટે
 પણ ખરાબ આવે છે કારણ ને કાઠડી કડવાયે દૂર કરીને
 ખાવામાં આવે છે તો ખોટા લાગે છે, એ કડવાયે દૂર કરી
 શકાય એવી છે પણ કાઠડી તુ બંડીની કડવાયે દૂર કરી
 નથી કારણ, કાઠડી અને કાઠડી પાંચડીની માફક
 પણ કડવાયે ભરી છે એ કડવાયે દૂર કરીને તે
 આવે તો તે ખોટું લાગે કેટલુંક ખત કાઠડી ક
 હોય છે, તેની કડવાયે દૂર કરી શકાતી નથી
 એ જોવા મળે તો મ. ખાવા અને ને
 અન્ન છે ખાઈ કડવાયે દૂર કરી શકાય એવો
 કડવાયે દૂર કરીને શાંતિમાં મળે તેટલો જ

વન ને ધનની કલવાય ફર કરવાની રીતો શિખી લેવી ને
કલવાય ફર કરવી

મનસો વચસો વિચિતો વિમલા-

શિશિલાં કટુતાં નયતાપિપનમ્ ।

યદિ કામવસે સદ્ય મધુર,

કટુતાં પરિહૃત્તમા સ્વરતામ્ ॥ ૧૬ ॥

❧

(૬૭) જુસ્સાનો ઉપયોગ કંઈ તરફ તા ૫-૪-૫૪

એક આરબ એક ગામઠામાં એક ચેઠને ત્યાં નોકરી
કરે રાત્રે જાગવું અને ઘોઠી કરી ધન માલ મિલકતનું
રક્ષણ કરવું એ એનું કાર્ય. આરબ પૂરેપૂરો વફાદાર એક
વખત તે ગામમાં એક જાન લગ્ન કરવા માટે ઘોઠે ફર
બીજે ગામ જવાની હતી, રસ્તો ઘોઠો વિકટ હતો, માર્ગમાં
ચોર છુટાડ્યોનો ભય હતો એટલે જેની જાન હતી તેણે
શેઠ પાસે આરબની માગણી કરી ને શેઠે આરબને મોકલ્યો
એક આરબ એટલે કાંઈ કામ નહિ એવો એ બહાદુર

જાન ચાલોને લયવાળા સ્થાને આવો પહોંચી ત્યાં ચોર
પાંચ છુકાની બાધીને બેઠા હતા જાનવાળા શેઠે જોયું કે
આગળ કાંઈ એટલે તેણે આરબને કહ્યું કે ચોરો બેઠા
છે, તમે તૈયાર થઈ જાવ, આરબ કહે એક, જુસ્સા ઉતર
ગયા તે જાન કયા હોશો ? વાળીયો વિચારમાં પડી ગયો
કે આને શરણે તો બીજા કોઈને સાથે લીધા નથી ને આ

કહે છે કે જુસ્સો નથી હવે મુ કરવું ? આરબને ઘણો સમજાવ્યો. કહ્યું કે તું આગળ યા, અમે બધા તને મદદ કરીશું, પણ તે કોઈ રીતે ઉઠ્યો નહિ. છેવટે વાણીએ બુદ્ધિ ચલાવી ને આરબને જાણ દઈને તમારો મારીને કહ્યું કે માલા ! તને માંથે શાં માટે લીંતો ? અત્યારે ખરે વખતે કહે છે કે જુસ્સો નથી આવતો. વાણીએ જોમ કહ્યું ને આરબે ખજર કાઢ્યું ને વાણીયાને મારવા ઉઠ્યો. વાણીએ હળવે રહીને કહ્યું કે, અહિ નહી, આ ચોરોને નસાદવામાં આવે. ઉપયોગ કરે હવે જુસ્સો આવી ગયો છે, ને આરબે જુસ્સાથી ચોરોને ભગાડી મુક્યા વાણીયાની બુદ્ધિના વખાણ કર્યાં એ પ્રમાણે પ્રજામાં બુદ્ધિ, વિચાર શક્તિ, જિજ્ઞાસા સ્ફૂર્તિ, અતુરાઈ વગેરે આ યા છે, વધ્યા છે પણ પણ તેનો ઉપયોગ કયા કરવાનો છે તે નથી આવ્યું, એ એ સમજાઈ જાય તો ઘણો લાભ થાય.

शोयं मन द्रमभूचेत्, कर्मवन्माय तर्हि ॥ योग्यम् ।

कथमपि धर्मविक्षुब्ध व्यापार्यं तन्न हि प्रचिया ॥ ९७ ॥

❧

(૯૮) ભાગ્ય અને દેવ

તા. ૬-૪-૫૪

જે દેવો વચ્ચે એક વખત વાદ થયો એક કહે કે આપણે ધારીએ તો કોઈને પણ મુખી ને ન્યાત કરી શકીએ બીજો કહે કે સામાનુ ભાગ્ય હોય તો આપણે આપણી શક્તિ પ્રમાણે સામાને મુખી કરીએ, નહિ તો નહિ બ ને ખૂબ વિવાદો અથવા તેમાં એક સમ્યક્દષ્ટિ હતો. બીજો

મિથ્યાદષ્ટિ હતો છેવટે સમ્યગ્દષ્ટિ દેવે કહ્યું કે, આમ વિવાદ કરવાથી અત નહિ આવે, ચાલો પરીક્ષા કરાએ પહેલા વારે તારે, બંને પૃથ્વી ઉપર આવ્યા એક ગામને પાદર એક ખેડુત રહે, તેના પરિવારમાં પેતે તેની સ્ત્રી અને એક બુવાન દિકરા ત્રણે જણ પોતાના ખેતરે બધ મહેનત કરે ને પેટ ભરે પહેલા દેવે એ ત્રણેને પૈસાદાર અને ખૂબ સુખી કરવાનું કહ્યું તેના ખેતરની પાસે ત્રણ મોટા રત્નના દગલા મૂક્યા ધરેથી ત્રણે જણા નીકળ્યા ત્યારે તેમને વિચાર આવ્યો કે આપણે આધળા થઈશું ત્યારે કેમ ચાલશે, વિચાર કરીને ત્રણે જણાએ આખે પાટા બાધ્યા ને ખેતરે પહોંચી ગયા એયુ તો બરાબરે પહોંચી ગયેલા એટલે ખુશ થયા ને કહેવા લાગ્યા કે, આપણે આધળા થઈશું તો પણ વાધો નહિ આવે દેવ નિમ્મળ ગયો, ફરી તે દેવે એક યોગીનું રૂપ લીધું અને ખેતરની બાજુમાં એક સુદર સરોવર હાલુ, તેને કાંઠે બેઠીને ધ્યાન લગાવ્યું બપોરે રાંઠા કરવા ત્રણે જણા બેઠા ને સ્ત્રી તળાવે પાણી ભરવા ગઈ યોગીને નમસ્કાર કર્યો યોગીએ પ્રસન્ન થઈને કહ્યું કે માગ માંગ, સ્ત્રીએ કહ્યું કે મને અપસરા જેવી બનાવી દો, 'તથાન્તુ' યોગીએ કહ્યું આ અપસરા થઈ ગઈ ને ખેતરે પાણી ભરીને આવી ખેડુતે એયુ કે આ ॥ ! સ્ત્રીએ બધી વાત કરી ત્યારે તે ઘણાજ શુરસે થઈ ગયો ને તે પણ તળાવે ગયો યોગીને પગે લાગ્યો યોગીએ માનવા કહ્યું ત્યારે ક્રોધમાં ને ક્રોધમાં તેણે માગ્યું કે મારી સ્ત્રીને ગધેડી બનાવી દો, યોગીએ 'તથાન્તુ' કહ્યું ને સ્ત્રી ગધેડી બનીને જૂકવા લાગી, ખેડુત ખેતરે આવ્યો આ નારક બેઠને છોકરાને દુખ થયું તે પણ તળાવે ગયો ને યોગીને પગે લાગ્યો યોગીએ કહ્યું કે

માગ, માગ, છોકરાએ માગ્યું કે મારી માને હતી તેવી કરી ઘો યોગીએ 'તથાસ્તુ' કહ્યું ને પેલી સ્ત્રી હતી એવી થઈ ગઈ દેવના ત્રણત્રણ આશીર્વાદ છતાં તેઓ હતા ત્યાના ત્યા રહ્યા સમ્યક્ષ્ટિ દેવે પેલા દેવને કહ્યું કે નેયુને આનુ ભાગ્ય ન હતું એટલે તારૂં કંઈ ન આપ્યું, પછી કહ્યું કે ને સામાનુ ભાગ્ય હોય તો શુદ્ધિ સૂઝે છે તે બતાવુ એમ કહીને એક વૃદ્ધ વીતરાગનો ભકત હતો, આખો ગઈ હતી, પૈસા કે પુત્રાદિ પરિવાર કંઈ ન હતું ધરમા એક પોતાની સ્ત્રી હતી પણ આ વૃદ્ધ ભકિત છોડતો ન હતો દેવ ત્યાં ગયો વૃદ્ધ પૂજા કરીને બહાર નીકળતો હતો ત્યાં દેવે કહ્યું કે માંગ, માગ, પણ એક જ વાક્યમા, વૃદ્ધે વિચાર કરીને માગ્યું કે મારા છોકરાના છોકરાના છોકરાને સાતમે માળે સોનાના પારણામા શુભતો હું મારી આખે નેહ દેવે 'તથાસ્તુ' કહ્યું માટે ભાગ્ય વધારવું

दैव चेत् प्रतिकूल देवाऽपीडा न दुर्मंगं यातुम् ।

चेदनुकूल दैव, पातु सुमंगलमेऽपीडा ॥ १८ ॥

(૬૬) જીભ જિતવાના નવ દિવસ તા. ૭-૪-૫૪

ઇન્દ્રિયો પાસે ઉ કાન, આંખ, નાક, જીભ અને ચામડી આ પાંચમા પણ જીભની યરવચતા જીભને ખૂબ સતાવે છે સસારનું મોટું પરિભ્રમણ જે દેખાય છે તે તેને લઈને જ પાંચે ઇન્દ્રિયો ઉપર જય મેળવવા માટે જીવ જ્યારથી સમજણના ધરમા આવ્યો છે ત્યારથી તૈયારી કરી રહ્યો છે.

પણ સામા પક્ષના જોર પાને ઘણી વખત ડગાઈ જાય છે, એટલે હવે બગ કેળવવું જરૂરી છે, હવેમા બળ પૂરનારા જે છે તેની સેવના ઉપાસના કરવામા આવે તો આત્મા બળીયો બને અને વાતવાતમા છત મેળવે

પાત્ર ઇદ્રિયોમા છલ ઉપર જાય આવે એટલે બીજા ઉપર આવી જાય છે એમ મનજવું એ જય મેળવવા માટે શ્રી સિદ્ધચક્ર-નવપદ ઠી ઓળીનું વિધિપૂર્વક આરાધન નવ દિવસ કરવું ખુબ જ આવશ્યક છે એ આરાધન આત્માને મર્મ પ્રકારે લોકદાયી છે આત્માના બાહ્ય અને અંતર્ય તરફ મર્મે પ્રકાશના દિગ્તેષી સધાય છે, જે દિવસોમા જે આરાધના થાય છે તે દિવસોમા જો આશનિવ આદિ તપ કર્યા અને અને આરાધના ન હોય તો હવે ઉન્માદ ચડે અને હેરાન હેરાન થઈ જાય નિયમવાળો આત્મા આનંદ અનુભવે મુખી થાય, નિરોગ રહે, શાંતિ પામે, તેની ઉપાધિ માત્ર ટળી જાય માટે મનજૂન નિશ્ચય કરવો કે ઓળીનું આધ બીજાની ઓળીનું આરાધન કરવું જ છે એક વખત આરાધન કરીને પછી તેનું પરિણામ જુઓ, ફરી નહિ કહેવું પડે

निर्द्धां वशो विधातु, दिवसाद्य सितवक्त्रमुमरताम् ।
मा चेद्विषया जिह्वा व्याधीन् वितरान सदाशाम् ॥ १७ ॥

❧

(૧૦૦) અખ ૯ આકે

તા. ૮-૪-૫૪

અરિક્ત, સિદ્ધ, આચાર્ય ઉપાધ્યાય માધુ, દર્શન જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ એ નવપદ છે એ નવપદની વચ્ચેમા અરિક્ત તથાપન કરીને ફરતા વિધિ પ્રમાણે સિદ્ધ આદિ

સ્થાપન કરવાથી ગોળ ચક્ર બને છે તેથી તે સિદ્ધચક્ર કહેવાય છે એ નવપદમા નવની જે સંખ્યા છે તે અખંડ છે નવની મંજ્યામા મર્વ મંજ્યાનો મખાવેશ થઈ જાય જાય છે નવના આકર્ષી અદ્વિતતા જેમ જેમ ગણિતનો અભ્યાસ વધે તેમ તેમ થાય, એનો પાર આવે નહિ એટલી એ આકર્ષા ખુલીઓ ભરી છે નવને ગમે તેટલા ગુણોને તેનો સરવાળો કરીએ તો ય નવ જ આવે એ તો તેની પહેલી ખુબી છે એટલે જો નવનિધિઓ, નવ પ્રહાર્યની ગુણિતો, નવ ભવ મુક્તિ, નવ ખંડ, નવ ઝવેચક, નવદ્રીપ, નવકાર, વગેરે ઉત્તમ નવ નવ ભેદતા હોય તો નવપદની વિધિપૂર્વક આરાધના કરી શ્રીપાવ અને મયજાઓ એ આરાધનાથી અમરપદ્મ મેળંચુ અખંડ નવનો આંક જો આરાધતા આવડે તો અખંડપદ્મ મહેજેપદ્મ મળે જમે તેની વિષમતા દૂર કરવાનું એનામા સામર્થ્ય છે એટલે જો વિષમતાઓ દૂર કરવી હોય તો પણ નવપદની આરાધનામાં તત્પર બનવું

મરુદ્ધકાવિનવાતા માન્યા સચ્ચાવતા હિતાડજ્ઞમ્ ।

સત્રાપ્યરુપિઙ્ગાય, નવસચ્ચા સિદ્ધચક્રામા ॥ ૧૦૦ ॥

❧

(૧૦૧) કટિખંડ બનો

તા. ૯-૪-૫૪

ચુદ્ધની શરૂઆત થવાને હવે વાર નથી શરૂઆત થશે તે વખતે તમે તમે તૈયાર નહિ રહો એ નહિ જાણે, શત્રુ તમારા ઉપર ચઢી બેસશે માટે તૈયાર થા'ને રહો કેડ જાપી લ્યો તમારે કરવાની જરૂર નથી, વિજય તમારો છે કારણ કે તમે શ્રી સિદ્ધચક્રના આશ્રમે છો ચક્રવર્તીના

ચક્રે સમુ એ મિદ્યચક્રે શત્રુનો સહાર કરે છે ને સ્વપક્ષનુ રક્ષણ કરે છે. યુદ્ધના દિવસો નવ છે તેમા તમારે તમારૂં મનોબળ બરાબર મજબૂત રાખવાનુ છે. સામે પક્ષ તમારા મનને ઢીલું કરવા ઘણું કરશે, પણ તમે ઢીલા પડતા નહિ. જો ઢીલા પડ્યા તો તમારી બાજી બગડી જશે. માટે પૂરા ઉત્સાહથી સામનો કરો, સામનો કર્યા વગર છુટકો નથી. તમારે તમારૂં છે, એ મેળવવુ છે એટલે તમે ન્યાયી છો અને તમે ન્યાયી છો. માટે જ શ્રી મિદ્યચક્ર નમને સહાય કરે છે. કમ શત્રુને નસાડવા માટે શ્રી સિદ્યચક્ર િ ઓળીતુ આરાધના કરવા કટિબદ્ધ બને.

મોહેન સમ લેર, જાગર્તિ સદાડડત્મજો નિમેજોત્તમ્ ।

જેતુ મોહ સમર, વતુ સર્જેન ભવિત્યમ્ ॥ ૧૦૧ ॥

(૧૦૦) અરિહતની આરાધના તા. ૧૦-૪-૫૪

માર્ગના દેશક-દર્શાવનારા અરિહત પરમાત્મા છે. મહાન્ સાથેવાહ છે, મહાન્ પ્રાણી, મહાન્ ગોપ, મહાન્ નિર્ધામક એવા અદ્ભુત બિરુદોને યથાર્થ ધારણ કરનારા પરમાત્મા અરિહત છે. અરિહત પદની આરાધનામા શૂત-ભાવિ ને વર્તમાન એમ ત્રણે કાળના સર્વ જિનના સર્વ અરિહત ભગવતોની આરાધના થાય છે.

ચોસઠ ઇન્દ્રો જેમના જેવા કરે છે કોડ દેવો જેમનો સાથ કદી પણ છોડતા નથી. આઠ મહા પ્રાતિહાર્યો આર મહા અતિશયો જેમનું સ્વરૂપ ઓળખાવે તે ચોવીસ અતિશયો જેમના આર્થિકભાગી છે. પાત્રીસ શુદ્ધ વાળીએ જેઓ બધાત્માને પ્રતિબોધે છે. તે અરિહત પરમા

મુદ્રા

તમાને વિધિપૂર્વક સાચે ભાવે કરેલો એક પણ તમરકાર સસાર સમુદ્રનો પાર પામવા માટે અમર્થ છે.

અરિહત પદ્મ આરાધન ઉજવળ વર્ણે, બાર લેટે, બાર સાથીઆ, બાર અમાસમણા, બાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ ઐ હ્રીં નમો અરિહતાળ પદની વીસ નવકારવાળી ને બાકી પ્રતિકમણ, પડિલેહન, કેવ વહન આદિ આવશ્યક વિધિથી થાય છે એક ધાનથી આરાધન કરનાર ચોખ્ખાનું આબીલ કરે.

નમોઽહંતેઽહને પૂજા, મોક્ષમાર્ગેપદેશિને ।

દ્વાદશાનંતશુદ્ધાત્મ-ગુણાય ધર્મદેશિને ॥ ૧૦૨ ॥

(૧૦૩) શ્રી સિદ્ધપદની સાધના તા. ૧૧-૪-૫૪

આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપમા સ્થિર રહેલા, અનંત ગુણના ધારક, શુદ્ધ રશ્મિક્રમય, અનુન સુવર્ણમય શ્રી સિદ્ધ શીલાની ઉપર અલોકને અડકીને વિશળેલા, વિન્ધના વિવિધ પ્રકારના નાથને નિરખતા, આદિ અનંત સ્થિતિના શાન્ધત અન્ને સુખને અનુભવતા શ્રી સિદ્ધ પરમાત્મા છે સિદ્ધ પદની યથાર્થ આરાધના કરીને યોગ્ય બનેલો આત્મા એક જ વળત બોલે કે સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ વિમ્મતુ સિદ્ધ ભગ વતો મને સિદ્ધિને આપો તો તેને સિદ્ધ લેતા અને સિદ્ધ પરમાત્માને આપતા શી વાર !

મુક્તિ રમણીનું આકર્ષણ કરવા માટે રક્ત-લાલરૂપ બનેલા, આઠે કર્મના કાષ્ટને દાવાનલનો જેમ દગ્ધ કરીને નિર્મળ થયેલા શ્રી સિદ્ધ પરમાત્માના અસખ્યાત આત્મ પ્રદેશોમાથી એક પ્રદેશમા રહેલ 'ચૈતન્ય' સુખના એક

અશની તુલના સસારના સર્વ સુખો એકઠા થાય તો પણ કરી શકતા નથી એ મુખ મેળવવા માટે શ્રી સિદ્ધ પદની સાધના આરાધનામા-ઉજ્જમાળ બનવું જોઈએ

શ્રી સિદ્ધપદના આઠ ગુણ છે આઠ માધીયા, આઠ પ્રદક્ષિણા, આઠ ખમાસણા, આઠ લોગરસનો કાઉંચગ્ગ અને ખાકી ચાકુ વિધિથી આરાધાય ॥ એક ધાનનું આબોલ કરનારા મહેનું આબોલ કરે

વંદે સિદ્ધાન્ મદાન્-દાન્, મહાન્ દ્વચ્ચિત્તાન્ ।

ગુણાષ્ટક સ્વરૂપાન્ તાન્, રતાન્ સિદ્ધિરધૂવરાન્ ॥ ૧૦૩ ॥

(૧૦૪) આચાર્યપદની પ્રતિષ્ઠા તા. ૧૨-૪-૫૪

જિનેશ્વર પરમાત્મા અને દેવલી ભગવતના વિરહમા શાસનનું સુકાન ચલાવનારા આચાર્ય મહારાજ છે ગચ્છતી જવાબદારી મૂરિ ભગવતને શિરે ॥ ત્રીજા આચાર્ય પદનો આરાધક અવિચિત્ત પ્રભાવશાલી રીતસગ પ્રજ્ઞના શાસનનો અનન્ય આરાધક છે સૂરિ પદની આગધનાયી જૈન શાસનનો પ્રભાવ વધે છે

છત્રીશ છત્રીશીના ધારક, છત્રીશ ગુણ ગિરુઆ, સુવર્ણ સમા ગુણાલ કારોથી અલકૃત, પીત વર્ણે દીપતા, લીમકાત ગુણે કરી જૈન શાસન-સામ્રાજ્યના સગ્રાટ, સારણા વારણા, ચોયણા, પડીચોયણાપૂર્વક ગચ્છને મોક્ષમાગમા આગળ વધારનારા આચાર્ય ભગવતને વારવાર વદન હોઃ

સાધીઆ, ખમાસમણ, પ્રદક્ષિણા, છત્રીશ, છત્રીશ, છત્રીશ લોગરસનો કાઉંચગ્ગ વીશ નવકારવાળી આચાર્ય,

પદની ને બાકી ચાલુ વિધિથી આચાર્ય પદની આરાધના થાય છે એક દાન્યવાળા ચણાનું આમીલ કંઠે આ પદનો વર્ણ પીળો છે આગધક આત્માને આચાર્ય પદ પામવું મુશ્કેલ છે

આચાર્યોન પોતવળામાન્, પ્રોતવળાન્ પ્રદીપત્ ।

પજ્ઞાચારપ્રતિષ્ઠાન-પ્રતિષ્ઠાનવધાર્યેન્ ॥ ૧૦૪ ॥

(૧૦૪) ઉપાધ્યાયની ઉપાસના તા ૩-૪-૫૪

ગમેછના બેલી, સ સારના મળગતા તાપે તપેલા બળ્યા બળ્યા બલ્ય આત્માઓને શાન્તિ આપનારા, લીલાછમ ઉપવન ખાડીયા સમા શ્રુતસાધનામા સતત તપર શ્રી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ છે સુવરાજ મમા તેઓ આચાર્ય પદને યોગ્ય છે એમની આરાધના આત્માને ખુશ લાભ આપનારી છે

પચ્ચીશ શુભે શુભવતા શ્રી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ એ શ્રી જિન શામનના મત્રી છે શામનના ઉત્સર્ગ અને અપવાદના સર્વ નિયમોને તેઓ બાંધે છે અને શાનિધી મમજવે છે ગમે તેવા પત્થર સમા શિખર પણ તેમની ઉપાસનાથી નવપટલવિન બની જાય છે નીલ વર્ણના એ ઉપાધ્યાય સજવતની આરાધના શ્રુતજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે અવશ્ય કરવી જોઈએ

ઉપાધ્યાય પદની આરાધના ૨૫ લેદે કરવાની ૭ એટલે સાર્થકા, ખમામમણ, પ્રદક્ષિણા વગેરે પચ્ચીશ પચ્ચીશ લોગસનો કાઉસ્મન્ડ બાકી બધી આયુ વિધિ ઉપાધ્યાયની

પીમ નવકારવાળી એક ધાન્યના આબીલવાળા મગનુ આમીલ કરે

ઠાકશાસ્ત્રીતાપ્યાય પ્રવૃત્તાર વૃનસવૃત્તાન્ ।

મોલવર્માન્ મન્યાય-દુષાપ્યાયાર છુતે સુતાર ॥ ૧૦૦ ॥

(૧૦૯) માધુ પદની એવના તા ૧૪-૪-૫૪

જિન શાશ્વતના નૈનિક સમાન અને પોતાના આત્માનુ દિત ગાધતા માધુ ભગવત છે માધુ પદનુ આરાધન આત્માને મોક્ષમાર્ગની માધનામા પ્રમલ પ્રેરણા આપનાર છે શુદ્ધ શુદ્ધ ગુણોની અપેક્ષાએ વ્યક્તિગત અને સર્વ ગુણોની અપેક્ષાએ માધુપદ એ અદ્ભુત છે માધુપદનો આરાધક માધુમારનો આરાધક છે

મત્તાવીશ ગુણના ધારક મુનિવરો મોક્ષમાર્ગમા ખુબજ વેગે આગળ વધતા હોય છે મુનિપદ રથામવર્ણ કમોટીના પાનાણી જેમ અપૂર્વ શાબી રહ્યો છે નવપદમા સાધુપદ વચ્ચમા છે એટલે ચાર ૫. થયા છે ને ચાર ૫ બાકી છે માધવર્ણ એ પદ બધા પદોના એક રીતે આવીરૂપ છે આ પદના આરાધનથી આગળ વધતો આત્મા ઉપરના ચારપદ મેળવે છે અને પછીના ચાર પદનો તો આ પદ આધાર છે બાવા અપૂર્વ પદના આગધનાથી બચ્ય આત્માને હવે અને ઉદ્ધાસ વધે તેમા આશ્ચર્ય શુ ?

સત્તાવીશ ખમાસમણ, પ્રદક્ષિણ, માથીઆ વગેરે સત્તાવીશ સત્તાવીશ લોગસસનો કાઉસ્મગ્ન વીસ નવકારવાળી સાધુપદની અને બાકી સાધુ વિધિયા આ પદ આરાધાય છે એક ધાન્યના આબીલવાળા અડદનુ આબીલ ૨૨ ૨૨ ૨૨

(૧૦૮) શ્રીજ્ઞાનપદની સાધના

તા ૧૬-૪-૧૯૫૧

જ્ઞાન એ પ્રકાશ છે મમ્યમ્ જ્ઞાનના પ્રકાશ વગરના છોડોને સાચુ સ્વરૂપ દેખાતુ નથી અજ્ઞાનનુ અન્ધારૂં ભય કર છે એ અન્ધકાર કાઢીને બદલે કાર્ધ દેખાડે ન જ્ઞાનપદના આરાધકને અજ્ઞાનનુ અન્ધારૂં નડતુ નથી એટલે એ માતમા પદના આરાધનમા ઉચ્ચમાળ બનવુ એ મહાલાભને માટે છે

એકાવન બેદે જયવત વર્તતુ સમ્યક્ જ્ઞાન નિર્માણ છે એ જ્ઞાનચોતરના-ચાદનીમા રમતા આત્માને અપૂર્વ ડહોનો અનુભવ થાય છે મમમત્ જ્ઞાન આત્માની જડતાને ખ ખેરી નાળે છે જડ પણ જ્ઞાનપદને આરાધતો ચેતન બની ભય એવુ આ પદની આરાધનામા સામર્થ્ય છે એ માનર્થ્ય પ્રકટ કરવાને અવસર ન ચૂકવામા જ ચાલાકી છે

એકાવન નાથીયા-ખમાસમણ ને પ્રદક્ષિણા, એકાવન લોગમ્મનો કાઉમગ્ગ, બાકી મવ ચાલુ વર્ધિ જ્ઞાનપદની વીશ નવકાર વાળીથી આ પદ આરાધાય છે

એક ધાન્યનુ આયબિલ ચોખાતુ કરવાનુ છે આ પદનો વર્ણ ઉક્તવળ એટલે જી ૧ છે,

જ્ઞાન સમ્યક્ ચિત્તેકાય, જ્ઞાન મુદ્ધાર્પયોધકમ્ ।

જ્ઞાનેનર્મ લહો જીશ જહોડપિ ચેતન છુતાત્ ॥ ૧૦૦ ॥

❧

(૧૦૯) ચારિત્રપદની આરાધના

તા ૧૬-૪-૧૯૫૧

ચારિત્ર વગર ચોક્ષમાર્ગમા કોઈ પણ આ મા ગતિ કર

શકતો નથી ચારિત્ર મહારાજના ચરણની એવા કરતો રક-
પણ ચકવર્તીઓ અને ઈન્દ્રોને પૂજ્ય બને છે ચારિત્રપદનું
આરાધન કરતા એવો ઉદ્દાસ જાગે છે કે મોહનીય કર્મ
મળમાથી ખત્રી જાય - નાશ પામે આરાધક એવી દૃઢ
વિચારણા કરે કે - ' સયમ ક્રમ મીલે સમનેહી 'ને એ
વિચારણાને અમલમાં મૂકે એટલે બેડા પાર !

સયમ ચારિત્ર મિત્તે પ્રકારે વિશ્વને અજવાળી રહ્યું
કે અમયમના બારે બારે થયેલા છવોને સયમ હજવો
ફૂલ જેવો બનાવીને જીએ ને જીએ લઈ જાય છે ચારિત્ર
પદની શુભતા ઉત્તમવળા કાળજીની કાળજીને ક્ષણવારમાં
ધોઈ નાખે છે એ પદનું આરાધન મળે એટલે આત્માના
રામે રામે જાગૃતિ આવે, આત્મે અણુમાં ચેતના મુકુરે .

૭૦ ખમામમણ, માધીયા, પ્રદક્ષિણા, ૭૦ લોગસનો
કાઉસગ બાદી ચાલુ વિધિ અને વીસ નવકાગવાળી
ચારિત્રપદની એ ઝીને આ પદ આરાધાય છે

એક ધાન્યનું આયનિલ કરનાર ચોખાનું આયનિલ
કર ચારિત્રપદનો વર્ણ ઉત્તમવળ-શુકલ છે

પવિત્ર યમ્ય ચારિત્ર, ચરિત્ર તસ્ય ચિત્રહર !

નિર્ગન્ધમપિ ત દગ, માનવા સમુપાસતે ॥ ૧૦૯ ॥

(૧૧૦) તપપદનો અદ્ભુત પ્રભાવ

તા. ૧૬-૧-૧૯૫૪.

ચીકણા-ચોટી જાયેલા કેઈ પણ રીતે નહિ ઉજડતા જેનો
લોગબ્યા નગર છટકો નથી એવા નિકાચિત બાધેલા કર્મોને

પણ બાળીને બન્નીબૂત કરીને હવામા ઊઠાડી દેનાર તપ છે માર્ગ પણ કાર્યસિદ્ધિ કરવી હોય તો તેમા તપ કરવું જ પડે છે તપ વગર કોઈ આગળ નથી શકતું નથી તેની આરાધના કરતો આત્મા એવી તો તપ સાથે મિત્રના બાધે કે ન્યાયે તપ મળે ત્યારે તેને આનંદ થાય ને તપ ન મળે ત્યારે તે કરમાય

તપના મુખ્ય બે બેદ છે બાહ્ય અને અંતર તેના પેટાબેદો પર્યાય છે તે તપના પાસા સેવતો આત્મા આત્મા નિઃકલક બને છે ઋદ્ધિ-ત્રિદ્ધિ અને મમૃદ્ધિ તપની આરાધના કરતા આત્માના ચરણમા આળોટે છે તપ તપના આત્માને હૃદયેથી ચોખતી આવે છે તપ કરવાનો અવસર સાપડે ત્યારે એવો કોણ મૂખ હોય કે જે કટાણે સમસ્ત આત્માના આનંદનાં તો સીમા ન હોય ! એ તો કહે કે 'તપશ્ચા કરતા હો કે ડકા ભેર બળ્યા હો !' એ ડકાના અવાજથી શત્રુઓ મૂછને નામી બાય

૫૦ ખમાસમણ, સાધીયા, પ્રદક્ષિણા, ૫૦ લોગન્સને કાઉરમગ્ગ બાકી ચાલુ વિધિ તપપદની પીસ નવકારવાળી એ રીતે તપપદ આરાધાય છે એક ધ્યાન્યનુ આમબિલ ચોખાનુ થાય છે તપપદનો વણ શ્વેત છે

વિના તપા ન સિદ્ધિ સ્યાન્, કયાપ્યથ જગતીતલે ।

મ્યાન્ સમ્યક્તપસા સિદ્ધિ, પરમા ચરમા રમા ॥ ૧૧૦ ॥

